

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS
EN SENAAT

28 maart 2002

**De bestrijding van witwaspraktijken
(vervolg van de Slotverklaring van de
Conferentie van de Parlementen van
de Europese Unie tegen het witwassen,
Parijs, 8 februari 2002)**

VERSLAG

NAMENS HET ADVIESCOMITÉ VOOR EUROPESE
AANGELEGENHEDEN, DE COMMISSIE VOOR DE
JUSTITIE, DE COMMISSIE VOOR DE BUITENLANDSE
BETREKKINGEN EN DE COMMISSIE VOOR DE
FINANCIËN EN DE BEGROTING VAN DE KAMER
VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS EN DE
OPVOLGINGSKOMMISSIE INZAKE DE
GEORGANISEERDE CRIMINALITEIT VAN DE SENAAT
UITGEBRACHT DOOR
DE HEREN **H. COVELIERS** (K) EN **F. LOZIE** (S)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS ET SÉNAT
DE BELGIQUE

28 mars 2002

**La lutte contre les pratiques de blanchiment
d'argent (suivi de la Déclaration finale de
la Conférence des Parlements de l'Union
européenne contre le blanchiment,
Paris, le 8 février 2002)**

RAPPORT

FAIT AU NOM DU COMITÉ D'AVIS CHARGÉ
DE QUESTIONS EUROPÉENNES, DE LA
COMMISSION DE LA JUSTICE, DE LA
COMMISSION DES RELATIONS EXTÉRIEURES
ET DE LA COMMISSION DES FINANCES ET DU
BUDGET DE LA CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
ET DE LA COMMISSION DU SUIVI EN MATIÈRE
DE CRIMINALITÉ ORGANISÉE DU SÉNAT
PAR
MM. **H. COVELIERS** (CH) ET **F. LOZIE** (S)

ADVIESCOMITÉ VOOR EUROPESE AANGELEGENHEDEN (KAMER)

COMITÉ D'AVIS CHARGÉ DE QUESTIONS EUROPÉENNES (CHAMBRE)

Samenstelling van de commissie op datum van indiening van het verslag/

Composition de la commission à la date du dépôt du rapport

Voorzitter / Président : Herman De Croo

A. — Vaste leden - Membres titulaires :

KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS
CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS

VLD	Aimé Desimpel, Fientje Moerman.
CD&V	Marc Eyskens, Herman Van Rompuy.
Agalev-Ecolo	Muriel Gerkens, Fauzaya Talhaoui.
PS	Patrick Moriau.
MR	Georges Clerfayt.
Vlaams Blok	Francis Van den Eynde.
SP.A	Dirk Van der Maelen.

EUROPEES PARLEMENT / PARLEMENT EUROPÉEN

Agalev-Ecolo	Pierre Jonckheer, Lucas Vander Taelen.
VLD	Willy De Clercq.
CD&V	Miet Smet.
MR	Daniël Ducarme.
PS	N.
Vlaams Blok	Frank Vanhecke.
SP.A	Anne Van Lancker.
VU&ID	Bart Staes.
PSC-CSP	Michel Hansenne.

B. — Plaatsvervangers - Membres suppléants :

KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS
CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS

Pierre Lano, Arnold Van Aperen, Geert Versnick.
Pieter De Crem, Greta D'Hondt, Karel Pinxten.
Martine Dardenne, Jef Tavernier, Lode Vanoost.
Jean-Marc Delizée, N.
Anne Barzin, Jacques Simonet.
Roger Bouteica, Guido Tastenhoye.
N.

EUROPEES PARLEMENT / PARLEMENT EUROPEEN

Paul Lannoye, Monica Frassoni, Patricia Sörensen.
Dirk Sterckx, Ward Beysen.
Marianne Thyssen, Johan Van Hecke.
Gérard Depres, Frédérique Ries.
Jean-Maurice Dehousse, Freddy Thielemans.
Karel Dillen, N.
Kathleen Van Brempt, N.
Nelly Maes, N.
Mathieu Grosch, N.

COMMISSIE VOOR DE JUSTITIE (KAMER)

COMMISSION DE LA JUSTICE (CHAMBRE)

Samenstelling van de commissie op datum van indiening van het verslag/

Composition de la commission à la date du dépôt du rapport :

Voorzitter / Président : Fred Erdman

A. — Vaste leden / Membres titulaires

VLD	Hugo Coveliers, Guy Hove, Fientje Moerman.
CD&V	Jo Vandeurzen, Tony Van Parys, Servais Verherstraeten.
AGALEV-ECOLO	Martine Dardenne, Fauzaya Talhaoui.
PS	Thierry Giet, Karine Lalieux.
MR	Anne Barzin, Jacqueline Herzet.
VLAAMS BLOK	Bart Laeremans, Bert Schoofs.
SP.A	Fred Erdman.
PSC	Joseph Arens.
VU&ID	Geert Bourgeois.

Niet-stemgerechtigd lid/ Membre sans voix délibérative:
Vincent Decroly.

B. — Plaatsvervangers / Membres suppléants

Jacques Germeaux, Stef Goris, Bart Somers, Geert Versnick.
Simonne Creyf, Yves Leterme, Trees Pieters, Joke Schauvliege.
Simonne Leen, Mirella Minne, Géraldine Pelzer-Salandra.
Maurice Dehu, Claude Eerdekens, Yvan Mayeur.
Pierrette Cahay-André, Olivier Maingain, Jacques Simonet.
Gerolf Annemans, Alexandra Colen, Filip De Man.
Els Haegeman, Peter Vanvelthoven.
Joëlle Milquet, Jean-Jacques Viseur.
Karel Van Hoorebeke, Els Van Weert.

COMMISSIE VOOR DE BUITENLANDSE BETREKKINGEN (KAMER)

COMMISSION DES RELATIONS EXTÉRIEURES (CHAMBRE)

Samenstelling van de commissie op datum van indiening van het verslag/

Composition de la commission à la date du dépôt du rapport :

Voorzitter / Président : Pierre Chevalier

A. — Vaste leden / Membres titulaires

VLD	Pierre Chevalier, Jef Valkeniers, Geert Versnick.
CD&V	Pieter De Crem, Mark Eyskens, Herman Van Rompuy.
Agalev-Ecolo	Claudine Drion, Leen Laenens.
PS	Yvon Harmegnies, Patrick Moriau.
MR	Georges Clerfayt, Jacques Simonet.
Vlaams Blok	Guido Tastenhoye, Francis Van den Eynde.
SP.A	Dirk Van der Maelen.
PSC	Jacques Lefevre.
VU&ID	Ferdie Willems.

B. — Plaatsvervangers / Membres suppléants

Stef Goris, Guy Hove, Martial Lahaye, Fientje Moerman. Simonne Creyf, Luc Goutry, Marc Van Peel, N.
Mirella Minne, Fauzaya Talhaoui, Lode Vanoost. José Canon, Jacques Chabot, Jean-Pol Henry. Daniel Bacquelaine, Denis D'hondt, Josée Lejeune. Roger Bouteica, Luc Sevenhans, John Spinnewyn. Dalila Douifi, Fred Erdman. Jean-Pierre Grafé, Raymond Langendries. Danny Pieters, Els Van Weert.

COMMISSIE VOOR DE FINANCIËN EN DE BEGROTING (KAMER)

COMMISSION DES FINANCES ET DU BUDGET (CHAMBRE)

Samenstelling van de commissie op datum van indiening van het verslag/

Composition de la commission à la date du dépôt du rapport :

Voorzitter / Président : Olivier Maingain

A. — Vaste leden / Membres titulaires

VLD	Aimé Desimpel, Fientje Moerman, Ludo Van Campenhout.
CD&V	Greta D'Hondt, Yves Leterme, Dirk Pieters.
Agalev-Ecolo	Gérard Gobert, Jef Tavernier.
PS	Jacques Chabot, François Dufour.
MR	Olivier Maingain, Eric van Weddingen.
Vlaams Blok	Alexandra Colen, Hagen Goyvaerts.
SP.A	Peter Vanvelthoven.
PSC	Jean-Jacques Viseur.
VU&ID	Alfons Borginon.

B. — Plaatsvervangers / Membres suppléants

Willy Cortois, Pierre Lano, Georges Lenssen, Tony Smets.
Mark Eyskens, Daniël Vanpoucke, Herman Van Rompuy, N.
Zoé Genot, Muriel Gerkens, Lode Vanoost. Léon Campstein, Claude Eerdekens, Bruno Van Grootenbrulle. François Bellot, Philippe Collard, Serge Van Overtveldt. Gerolf Annemans, Roger Bouteica, Francis Van den Eynde. Ludwig Vandenhove, Henk Verlinde. Joseph Arens, Raymond Langendries. Danny Pieters, Karel Van Hoorebeke.

OPVOLGINGSCOMMISSIE INZAKE DE GEORGANISEERDE CRIMINALITEIT (SENAAT)

COMMISSION DU SUIVI EN MATIÈRE DE CRIMINALITÉ ORGANISÉE (SÉNAT)

Samenstelling van de commissie op datum van indiening van het verslag/

Composition de la commission à la date du dépôt du rapport :

Voorzitter / Président : Hugo Vandenberghe

Premier Vice-Président: Jean-Pierre Malmendier

Deuxième Vice-Président: Mimi Kestelijn-Sierens

A. — Leden / Membres

VLD	Mimi Kestelijn-Sierens
CD&V	Hugo Vandenberghe
PS	Jean-François Istasse
MR	Jean-Pierre Malmendier
VI. Blok	Wim Verreycken
SP.A	Myriam Vanlerberghe
Ecolo	Marc Hordies
Agalev	Frans Lozie
PSC	Clothilde Nyssens

AGALEV-ECOLO	:	Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
FN	:	Front National
PRL FDF MCC	:	Parti Réformateur libéral - Front démocratique francophone-Mouvement des Citoyens pour le Changement
PS	:	Parti socialiste
PSC	:	Parti social-chrétien
SP.A	:	Socialistische Partij Anders
VLAAMS BLOK	:	Vlaams Blok
VLD	:	Vlaamse Liberalen en Democraten
VU&ID	:	Volksunie&ID21

<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>		<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	
DOC 50 0000/000 :	Parlementair document van de 50e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 50 0000/000 :	Document parlementaire de la 50e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA :	Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA :	Questions et Réponses écrites
CRIV :	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (op wit papier, bevat ook de bijlagen)	CRIV :	Compte Rendu Intégral, avec à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (sur papier blanc, avec les annexes)
CRIV :	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)	CRIV :	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)
CRABV :	Beknopt Verslag (op blauw papier)	CRABV :	Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)
PLEN :	Plenum (witte kaft)	PLEN :	Séance plénière (couverture blanche)
COM :	Commissievergadering (beige kaft)	COM :	Réunion de commission (couverture beige)

<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>		<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>	
<i>Bestellingen :</i>		<i>Commandes :</i>	
Natieplein 2		Place de la Nation 2	
1008 Brussel		1008 Bruxelles	
Tel. : 02/ 549 81 60		Tél. : 02/ 549 81 60	
Fax : 02/549 82 74		Fax : 02/549 82 74	
www.deKamer.be		www.laChambre.be	
e-mail : publicaties@deKamer.be		e-mail : publications@laChambre.be	

INHOUD

A. Inleidende uiteenzettingen :	
1.	Uiteenzetting van de heer J. Spreutels, Voorzitter van de Cel voor financiële informatieverwerking
a.	inleiding
b.	De strijd tegen het witwassen in België : de actie van de CFI (cel voor financiële informatieverwerking) en de gerechtelijke voortgangsbewaking
c.	Situering en sterke punten van de Verklaring van Parijs
c.1.	Transparantie van kapitaalbewegingen
c.2.	Bestrafing van landen en gebieden die weigeren mee te werken
c.3.	Samenwerking op gerechtelijk, politieel en bestuurlijk vlak
c.4.	Prudentiële regels
2.	Uiteenzetting van de heer B. Dejemeppe, Procureur des Konings te Brussel
I.	De praktijk bij het parket in Brussel
II.	Opmerkingen over een aantal reeds genomen of nog te nemen maatregelen ter verbetering van de preventie en van de strijd tegen het witwassen van geld
§ 1.	Interne maatregelen
1.1.	Een anti-witwasbeleid
1.2.	Preventieve administratieve maatregelen
1.3.	Maatregelen met betrekking tot inbeslagneming en bijzondere verbeurdverklaring
1.4.	De politiediensten
1.5.	Menselijke en materiële middelen voor de magistraten
§ 2.	Internationale maatregelen
2.1.	Algemene organisatie van de internationale justitiële samenwerking
2.2.	De verwezenlijking van de toekomstige samenwerking binnen de Europese Unie
2.2.1.	Europol
2.2.2.	Het Europees justitieel netwerk
2.2.3.	Eurojust
2.3.	De praktijk vanuit de Quatre-Brasstraat bekeken
2.4.	Internationale blokkering van tegoeden ..
2.5.	Enkele suggesties voor actie op korte termijn, gericht aan het Belgisch Parlement
	Besluit
B. Gedachtewisseling	
C. Antwoorden van de deskundigen	
D. Conclusies	
Bijlage :	
Verklaring van Parijs (aangenomen op 8 februari 2002) door de Conferentie van de Parlementen van de Europese Unie tegen het witwassen.	

SOMMAIRE

A. Exposés introductifs :	
1.	Exposé de M. J. Spreutels, Président de la Cellule de traitement des informations financières
a.	Introduction
b.	La lutte contre le blanchiment en Belgique : l'action de la CTIF et le suivi judiciaire
c.	Mise en perspective et points forts de la Déclaration de Paris
c.1.	La transparence des mouvements de capitaux
c.2.	Les sanctions contre les pays et territoires non coopératifs
c.3.	La coopération judiciaire, policière et administrative
c.4.	Les règles prudentielles
2.	Exposé de M. B. Dejemeppe, Procureur du Roi à Bruxelles
I.	La pratique du parquet de Bruxelles
II.	Observations sur quelques mesures prises ou à prendre pour améliorer la prévention et la lutte contre le blanchiment
§ 1.	Dans l'ordre interne
1.1.	Une politique anti-blanchiment
1.2.	Des mesures administratives préventives
1.3.	Des mesures concernant les saisies et confiscations spéciales
1.4.	Des services de police
1.5.	Des moyens humains et matériels pour les magistrats
§ 2.	Dans l'ordre international
2.1.	L'organisation générale de la coopération judiciaire internationale
2.2.	La mise en œuvre de la coopération de demain au sein de l'Union européenne
2.2.1.	Europol
2.2.2.	Le réseau judiciaire européen
2.2.3.	Eurojust
2.3.	La pratique telle qu'elle est vue par la rue des Quatre-Bras
2.4.	Le gel international des avoirs
2.5.	Quelques suggestions à court terme pour le Parlement belge
Conclusion	
B. Echange de vues	
C. Réponses des experts	
D. Conclusions	
Annexe :	
Déclaration de Paris (adoptée le 8 février 2002) par la Conférence des Parlements de l'Union européenne contre le blanchiment d'argent.	

DAMES EN HEREN,

De leden van het adviescomité voor Europese Aangelegenheden, de commissie voor de Justitie, de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen en de commissie voor de Financiën en de Begroting van de Kamer, hebben op vrijdag 22 maart 2002, samen met de Opvolgingscommissie van de Senaat inzake de georganiseerde criminaliteit, deelgenomen aan een gedachte-wisseling over de strijd tegen de witwaspraktijken met de procureur des Konings van Brussel, de heer B. Dejemeppe en de voorzitter van de Cel Financiële Informatieverwerking, de heer J. Spreutels. Die vergadering sloot aan op de Conferentie over de strijd tegen de witwaspraktijken die de Franse *Assemblée nationale*, op initiatief van haar voorzitter, de heer R. Forni, had georganiseerd op 8 februari 2002.

De afvaardiging van de Kamer op die Conferentie bestond uit de heer Hugo Coveliers, VLD-fractieleider, De heer Dirk Van der Maelen, SP.a-fractieleider en de heer Olivier Maingain, voorzitter van de commissie voor de Financiën. De Senaat werd er vertegenwoordigd door de heer Hugo Vandenberghe (CD&V), voorzitter van de opvolgingscommissie inzake de georganiseerde criminaliteit.

Die Conferentie, die delegaties van alle Europese parlementaire vergaderingen bijeenbracht, had tot doel een slotverklaring aan te nemen waarin wordt herinnerd aan het belang en de urgentie van de actie die tegen de witwaspraktijken moet worden ondernomen en een aantal concrete maatregelen op papier te zetten om die kanker binnen de democratie uit te roeien. De gebeurtenissen van 11 september hebben ook de noodzaak aangetoond om het terrorisme en de financiering ervan te bestrijden.

Vanzelfsprekend hebben de regeringen en de internationale en Europese instellingen een eigen rol te spelen in het op de strijd tegen de witwaspraktijken en de financiële delinquentie gerichte beleid, maar de nationale parlementen blijven een van de hoofdrolspelers in de tenuitvoerlegging van dat beleid. De nationale wetgeving is immers bij uitstek hét instrument om de strijd tegen die praktijken aan te binden. Wil die strijd doelmatig worden gevoerd, dan onderstelt dat een duidelijke en betrouwbare wetgeving die rekening houdt met de in de andere landen bestaande aanpak en instellingen. Terzake moet internationaal ook worden samengewerkt binnen de parlementen: zij hebben met name een grote verantwoordelijkheid in het proces van bekrachtiging van de internationale Verdragen dat, als het vertraging oploopt, zeer ernstige consequenties kan hebben.

MESDAMES, MESSIEURS,

Les membres du Comité d'avis chargé de questions européennes, de la Commission de la Justice, de la Commission des relations extérieures et de la Commission des Finances et du budget de la Chambre, ont participé, le vendredi 22 mars 2002, lors d'une réunion commune avec la commission du suivi en matière de criminalité organisée du Sénat, à un échange de vues sur la lutte contre les pratiques de blanchiment d'argent avec M. B. Dejemeppe, procureur du Roi de Bruxelles et M. J. Spreutels, président de la Cellule de traitement des informations financières. Cette réunion s'inscrivait dans le contexte de la Conférence sur la lutte contre les pratiques de blanchiment d'argent organisée le 8 février 2002 à l'Assemblée nationale française, à l'initiative de son président M. R. Forni.

La délégation de la Chambre à cette Conférence était composée de M. Hugo Coveliers, président du groupe VLD, M. Dirk Van der Maelen, président du groupe SP.a. et M. O. Maingain, Président de la Commission des Finances. M. H. Vandenberghe (CD&V), président de la Commission du suivi en matière de criminalité organisée, y représentait le Sénat.

L'objectif de cette Conférence, qui a réuni des délégations de l'ensemble des assemblées parlementaires européennes, était d'adopter une déclaration finale rappelant l'importance et l'urgence de l'action à mener contre les pratiques de blanchiment d'argent et d'énumérer une série de mesures concrètes afin d'éradiquer cette gangrène de la démocratie. Les événements du 11 septembre ont également mis en lumière la nécessité de lutter contre le terrorisme et son financement.

Si les gouvernements ainsi que les institutions internationales et européennes ont évidemment un rôle propre à jouer dans la politique de lutte contre le blanchiment et la délinquance financière, les parlements nationaux restent l'un des acteurs fondamentaux de cette politique car la loi nationale demeure un instrument de premier ordre dans la lutte contre le blanchiment. L'efficacité de la lutte contre le blanchiment suppose une législation claire et sûre qui tienne compte des pratiques et des institutions existant dans les autres pays. La coopération internationale en la matière doit également intervenir à l'échelle des Parlements qui ont une importante responsabilité dans le processus de ratification des Conventions internationales dont le retard peut s'avérer gravement préjudiciable.

A. Inleidende uiteenzettingen :

1. Uiteenzetting van de heer Jean Spreutels, voorzitter van de cel voor financiële informatieverwerking (CFI).

a. Inleiding:

De heer Spreutels wenst er eerst op te wijzen dat de Belgische delegatie actief heeft deelgenomen aan de opstelling van de Verklaring van Parijs tegen het witwassen van kapitaal, die de Conferentie van de Parlementen van de Europese Unie tegen het witwassen op 8 februari 2002 heeft goedgekeurd.

Het betreft een zeer belangrijke en zeer volledige tekst die niet alleen de politieke impulsen geeft die nodig zijn voor de bestrijding van het witwassen, maar tevens rechtstreekse steun verleent aan de verschillende veldwerkers. Die tekst bepaalt ook de krachtlijnen van de nodige wetwijzigingen en –aanpassingen teneinde de acties die gericht zijn op de bestrijding van het witwassen van geld en de financiële misdaad te voorzien van een wettelijk kader en te vergemakkelijken.

De nationale parlementen, die via algemene verkiezingen worden verkozen, moeten bijdragen tot het oriënteren en het aanmoedigen van de harmonisatie van de wetgevingen en de samenwerking van de lidstaten van de Europese Unie met inachtneming van de bepalingen van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en van de verschillende nationale rechtsstelsels.

De spreker merkt op dat in een tiental jaar aanzienlijke vooruitgang is geboekt, zowel op internationaal als op nationaal vlak. Sinds enkele maanden is er bij de politici een echte bewustwording van de noodzaak om zich te verzetten tegen een wettenloze mondialisering. De globalisering van de economie moet gepaard gaan met een internationalisatie van het verzet tegen de zwartgeldcircuits. De strijd tegen het witwassen is een essentieel aspect van de internationale financiële regulering. Voortaan zijn ook het Internationaal Muntfonds en de Wereldbank bij die strijd betrokken.

Zoals de Franse eerste minister, de heer Lionel Jospin, heeft aangegeven bij de opening van de vergadering in Parijs, moet de strijd tegen het witwassen wereldwijd worden gevoerd omdat de destabiliserende gevolgen van dat soort van criminaliteit universeel zijn en de ontwikkelingslanden harder treffen. Het is dus geen strijd van de rijken tegen de armen, maar wel

A. Exposés introductifs :

1. Exposé de Monsieur Jean Spreutels, Président de la Cellule de traitement des informations financières (CTIF).

a. Introduction :

Monsieur Spreutels tient d'abord à souligner que la délégation belge a participé activement à l'élaboration de la déclaration de Paris contre le blanchiment, adoptée le 8 février 2002 par la Conférence des parlements de l'Union européenne contre le blanchiment.

Il s'agit d'un texte très important et très complet qui donne non seulement les impulsions politiques nécessaires à la lutte contre le blanchiment mais aussi un soutien direct aux différents acteurs sur le terrain. Ce texte détermine également les lignes de force suivant lesquelles les modifications nécessaires et les adaptations légales doivent avoir lieu afin d'encadrer et de faciliter les actions visant à lutter contre le blanchiment d'argent et la délinquance financière.

Les parlements nationaux, élus au suffrage universel, doivent contribuer à orienter et stimuler l'harmonisation des législations et la coopération des états membres de l'Union européenne dans le respect des dispositions de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales et des différences des systèmes juridiques nationaux.

L'intervenant fait observer que des progrès considérables ont été accomplis en une dizaine d'années tant au niveau international qu'au niveau national. Depuis quelques mois, il y a une réelle prise de conscience politique de la nécessité de s'opposer à une mondialisation sans loi. A la globalisation de l'économie doit correspondre une internationalisation de la riposte contre les circuits de l'argent sale. La lutte contre le blanchiment d'argent est un volet essentiel de la régulation financière internationale. Le Fonds Monétaire International et la Banque mondiale se sont désormais investis dans cette lutte.

Comme l'a déclaré le Premier ministre français, M. Lionel Jospin, en ouvrant la réunion de Paris, le combat contre le blanchiment d'argent doit être mondial car les effets destabilisateurs de ce type de criminalité sont universels et frappent d'ailleurs plus durement les pays en voie de développement. Il ne s'agit donc pas d'un combat mené par les riches contre les pauvres

degelijk een strijd van het recht tegen de misdaad. Er moet trouwens worden voor gezorgd dat de strijd tegen de clandestiene kapitaalbewegingen ten volle wordt geïntegreerd in het ontwikkelingsbeleid. Door het witwassen van kapitalen te bestrijden, herinnert men eraan dat de vrijheid van kapitaalbewegingen, die nuttig is op economisch vlak, geen waarde op zich is: de transparantie en de traceerbaarheid zijn de noodzakelijke tegenhangers van die bewegingsvrijheid. België heeft sinds 1993 resoluut die weg bewandeld en heeft een antiwitwasregeling in het leven geroepen die op internationaal vlak als een model wordt beschouwd.

b. De strijd tegen het witwassen in België: de actie van de CFI (cel voor financiële informatieverwerking) en de gerechtelijke voortgangsbewaking.

De CFI is de administratieve overheid die belast is met de ontvangst van de verklaringen van aangiften van vermoeden van de banken, de financiële instellingen of andere beroepen die bedoeld zijn in de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld. Thans heeft die wet betrekking op drieëntwintigduizend personen en ondernemingen. Het zullen er nog meer zijn na de omzetting van de nieuwe Europese richtlijn. Indien de CFI ernstige aanwijzingen van witwassen ontdekt (in de zin van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, dat wil zeggen met betrekking tot de zwaarste vormen van criminaliteit) zendt zij het dossier over aan het parket. De CFI heeft sinds 1 december 1993 62.350 aangiften van vermoeden ontvangen (cijfer op 15 maart 2002). Die aangiften zijn samengebracht in 11.851 afzonderlijke dossiers. 4.240 dossier (36 %) zijn overgezonden aan het parket. Dat stemt overeen met 63 % van de aangiften van vermoeden. Met die aan het parket overgezonden dossiers is een bedrag van 7,6 miljard euro gemoeid. De criminaliteit die aan die witwasdossiers ten grondslag ligt, is verspreid als volgt : handel in verdovende middelen (48 %), economische en financiële criminaliteit met inbegrip van de ernstige en georganiseerde belastingfraude (32 %; met een forse stijging), andere vormen van georganiseerde misdaad (9 %). Wat de bedragen betreft, is de ernstige en georganiseerde belastingfraude de belangrijkste basiscriminaliteit (het betreft voornamelijk BTW-carrousels). Wat de door de CFI aan het parket overgezonden dossiers betreft, vertegenwoordigt de belastingontduiking alleen al een bedrag van 3 miljard euro terwijl met de handel in verdovende middelen een bedrag van 2 miljard euro gemoeid is.

Wat de gerechtelijke opvolging van de door de CFI overgezonden dossiers betreft (geldende toestand op

mais bien d'un combat du droit contre le crime. Il faut d'ailleurs veiller à ce que la lutte contre les flux financiers clandestins soit pleinement intégrée aux politiques de développement. Lutter contre le blanchiment de capitaux c'est rappeler que la liberté des flux financiers, utile sur le plan économique, n'est pas une valeur en soi : la transparence et la traçabilité sont les contreparties nécessaires de cette fluidité. Depuis 1993, la Belgique s'est résolument engagée dans cette voie et a constitué un dispositif antiblanchiment considéré comme un modèle sur le plan international.

b. La lutte contre le blanchiment en Belgique : l'action de la CTIF (Cellule de traitement des informations financières) et le suivi judiciaire.

La CTIF est l'autorité administrative chargée de recevoir les déclarations de soupçon des banques, des organismes financiers ou d'autres professions visées par la loi du 11 janvier 1993 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux. Si vingt-trois mille personnes et entreprises sont actuellement visées par cette loi, il y en aura encore davantage dès que la nouvelle directive européenne sera transposée. Lorsque la CTIF découvre des indices sérieux de blanchiment (au sens de la loi préventive de 1993 c'est-à-dire relatifs aux formes les plus graves de criminalité), elle transmet les dossiers au Parquet. Depuis le 1er décembre 1993, la CTIF a reçu 62.350 déclarations de soupçon (chiffre au 15 mars 2002). Ces déclarations ont été regroupées en 11.851 dossiers distincts. 4.240 dossiers (36%) ont été transmis au Parquet ce qui représente 63% des déclarations de soupçon. Les montants relatifs à ces dossiers transmis au Parquet portent sur 7,6 milliards d'euros. La criminalité qui est à l'origine de ces dossiers de blanchiment se répartit comme suit : trafic de stupéfiants (48%), criminalité économique et financière y compris la fraude fiscale grave et organisée (32%, en forte augmentation), autres formes de criminalité organisée (9%). En termes de montants la fraude fiscale grave et organisée devient donc la forme de criminalité de base la plus importante (il s'agit essentiellement de carrousels TVA). En ce qui concerne les dossiers transmis par la CTIF au Parquet, la fraude fiscale représente à elle seule un montant de 3 milliards d'euros alors que le trafic de stupéfiants porte sur un montant de 2 milliards d'euros.

En ce qui concerne le suivi judiciaire des dossiers transmis par la CTIF (situation au 30 juin 2001), M.

30 juni 2001), onderstreept de heer Spreutels dat in 337 dossiers veroordelingen werden uitgesproken en dat 505 personen een veroordeling opliepen. Dat betekent dat 10% van de door de CFI aan het parket overgezonden dossiers succesvol werden afgerond. Naar een groot aantal dossiers die zeer vaak op complexe zaken betrekking hebben, loopt momenteel nog een onderzoek.

In verband met de bijdrage van de anti-witwasregeling tot de strijd tegen het terrorisme en de financiering ervan; merkt de spreker op dat die in ons land opgezette regeling een efficiënt instrument in de strijd tegen het terrorisme is gebleken. Sinds de inwerkingtreding van de wet van 11 januari 1993 behoorde het terrorisme in België immers tot de basiscriminaliteit. Vóór de gebeurtenissen van 11 september 2001 had de CFI aan het parket 6 terrorismegeleerde dossiers overgezonden. Sinds 11 september 2001 zond de CFI 35 bijkomende dossiers over, waarvan 34 een rechtstreekse link met het islamitisch terrorisme vertoonde. De bedragen die daarbij spelen, zijn minimaal (er is dan ook geen enkele reden om aan te nemen dat België als draaischijf voor de financiering van het islamitische terrorisme zou fungeren). Dat neemt echter niet weg dat voormelde dossiers voor de parketten, de onderzoeksrechters en de speurders waardevolle informatie bevatten.

c. Situering en sterke punten van de Verklaring van Parijs

De heer Spreutels merkt op dat de Verklaring van Parijs voortbouwt op de werkzaamheden, verricht door andere internationale organisaties, zoals de FATF (*Financial Action Task Force on Money Laundering*; Financiële Actiegroep Witwassen van Geld) die de inspanningen coördineert die wereldwijd in de strijd tegen het witwassen van kapitaal worden geleverd. Voormelde Verklaring ligt tevens in het verlengde van de door de het Belgisch EU-Voorzitterschap behaalde resultaten, en inzonderheid van de conclusies van de ECOFIN-JBZ-Raad van 16 oktober 2001.

De Verklaring van Parijs omvat vier kernpunten : de transparantie van kapitaalbewegingen, de bestraffing van de landen en gebieden die geen medewerking verlenen, de samenwerking op gerechtelijk, politieel en administratief vlak alsmede de prudentiële regels.

1. Transparantie van kapitaalbewegingen

De Verklaring van Parijs gaat in de richting van de nieuwe Europese richtlijn en van de op stapel staande aanbevelingen van de FATF, die momenteel aan een herziening en aan een nieuwe aanpassing van haar 40

Spreutels souligne que des condamnations ont été prononcées dans 337 dossiers et que 505 personnes ont été condamnées. Cela signifie qu'il y a un aboutissement judiciaire dans 10% des dossiers transmis par la CTIF au Parquet. Un grand nombre de dossiers, concernant bien souvent des affaires complexes, se trouve encore à l'instruction.

En ce qui concerne l'apport du dispositif antiblanchiment dans la lutte contre le terrorisme et son financement, l'intervenant fait observer que ce dispositif mis en place dans notre pays s'est avéré un outil efficace afin de lutter contre le terrorisme. En effet, depuis la loi du 11 janvier 1993, le terrorisme figurait en Belgique parmi les criminalités de base. Avant les événements du 11 septembre 2001, la CTIF avait transmis au Parquet 6 dossiers liés au terrorisme. Depuis le 11 septembre 2001, la CTIF a transmis 35 dossiers complémentaires dont 34 en lien direct avec le terrorisme islamiste. Les montants en jeu sont minimes (il n'y a donc aucune raison de considérer que la Belgique serait une plaque tournante du financement du terrorisme islamiste) mais ces dossiers contiennent néanmoins des renseignements précieux pour les parquets, les juges d'instruction et les enquêteurs.

c. Mise en perspective et points forts de la Déclaration de Paris

La déclaration de Paris, fait observer M. Spreutels, s'inscrit dans la ligne des travaux d'autres organisations internationales comme le GAFI (Groupe d'action financière sur le blanchiment de capitaux) qui coordonne les efforts, sur le plan mondial, dans la lutte contre le blanchiment de capitaux. Cette déclaration s'inscrit également dans la ligne des résultats engrangés par la présidence belge de l'Union européenne et notamment des conclusions du Conseil ECOFIN-JAI du 16 octobre 2001.

La déclaration de Paris s'articule autour de 4 axes : la transparence des mouvements de capitaux, les sanctions contre les pays et territoires non coopératifs, la coopération judiciaire, policière et administrative ainsi que les règles prudentielles.

1. La transparence des mouvements de capitaux

La déclaration de Paris va dans le sens de la nouvelle directive européenne ainsi que des futures recommandations du GAFI qui procède actuellement à une révision et à une réadaptation de ses 40 recom-

aanbevelingen werkt teneinde een meer optimale identificatie te waarborgen van de economische rechthebbenden (de opdrachtgever en de eigenlijke begunstigen) alsmede een stringenter verplichting inzake de melding van mogelijk verdachte verrichtingen wil inbouwen zo een volledige identificatie onmogelijk blijkt (iets wat in Frankrijk reeds bij wet is vastgelegd.) Voormelde Verklaring zit tevens op dezelfde golflengte als de door de EU en de OESO verrichte werkzaamheden in verband met het oneigenlijk gebruik van vennootschapsstructuren voor illegale doeleinden. Op internationaal vlak vindt momenteel een debat over het vennootschapsrecht, maar tevens over de trusts en fiduciaire vennootschappen plaats. Een en ander zal rechtstreekse gevolgen voor het handelsrecht in ons land sorteren. De belangrijkste bijdrage van de Verklaring van Parijs ten gunste van de transparantie van het kapitaalverkeer is het voorstel om in elke Staat een centraal bankrekeningenregister aan te leggen. Dat idee begint door te breken aangezien de staten zich ertoe verbinden op internationaal vlak samen te werken en men hen vraagt een groot aantal inlichtingen in te winnen. Momenteel zijn de onderzoeksrechters en de bestuurlijke overheden, belast met de strijd tegen het witwassen van geld, ertoe verplicht zich telkens tot het geheel van de financiële instellingen te wenden om de houders van de bankrekeningen te kunnen identificeren. Het is dus wenselijk om tot een rationelere inzameling van de inlichtingen te komen. In Spanje en in Frankrijk bestaat zo'n register. Inzonderheid als gevolg van de aanslagen van 11 september 2001 is de uitwerking van zo'n register in Duitsland en Nederland bijna afgerond.

2. Bestrafing van landen en gebieden die weigeren mee te werken

De in de Verklaring van Parijs vervatte aanbevelingen steunen in ruime mate de FATF, waarbij een onderscheid moet worden gemaakt tussen de werkzaamheden die door de FATF en die welke door de OESO werden verricht. De OESO heeft een lijst opgesteld van 35 landen die als belastingparadijzen kunnen worden beschouwd. De FATF houdt zich dan weer bezig met de landen en gebieden die geen medewerking verlenen aan de strijd tegen het witwassen van kapitaal en heeft in dat verband 25 criteria inzake niet-samenwerking opgesteld. Er werd een lijst opgesteld van 19 Staten en gebieden die geen medewerking verlenen. In verband met het in de Stille Zuidzee gelegen eiland Nauru, heeft de FATF gevraagd de door haar vastgestelde, specifieke tegenmaatregelen toe te passen. De heer Spreutels herinnert eraan dat de Kamer van volksvertegenwoordigers eenparig een – nog door de Senaat goed te keuren – wetsontwerp tot wijziging van

mandations afin d'assurer une meilleure identification des ayants-droits économiques (les donneurs d'ordres et les bénéficiaires réels) ainsi qu'un renforcement de l'obligation de déclaration de soupçon notamment en cas d'impossibilité d'identification complète (ce que prévoit déjà la loi en France, par exemple). Cette déclaration s'inscrit également dans la ligne des travaux de l'OCDE et de l'U.E concernant l'abus des structures sociétaires pour des buts illicites. Un débat relatif au droit des sociétés mais également des trusts et des fiducies est en cours au niveau international. Celui-ci aura des répercussions directes sur le droit commercial dans notre pays. Le principal apport de la déclaration de Paris en ce qui concerne la transparence des mouvements de capitaux c'est la proposition de créer un registre central des comptes bancaires dans chaque état. Cette idée fait son chemin étant donné que les états s'engagent à collaborer sur le plan international et qu'on leur demande de réunir de nombreux renseignements. Les juges d'instruction et les autorités administratives chargés de la lutte contre le blanchiment sont, à l'heure actuelle, obligés de s'adresser chaque fois à l'ensemble des organismes financiers afin de pouvoir identifier les titulaires de comptes bancaires. Une rationalisation de la collecte de renseignements est donc opportune. Un tel registre existe en France, en Espagne et est en passe d'être créé en Allemagne ainsi qu'aux Pays-Bas notamment à cause des attentats du 11 septembre 2001.

2. Les sanctions contre les pays et territoires non coopératifs

Les recommandations contenues dans la déclaration de Paris donnent un large soutien au GAFI dont les travaux doivent être distingués de ceux de l'OCDE qui a établi une liste de 35 pays considérés comme des paradis fiscaux. Le GAFI, quant à lui, se préoccupe des pays et des territoires non coopératifs dans la lutte contre le blanchiment des capitaux et a défini 25 critères de non-coopération. Une liste de 19 états et territoires non-coopératifs a été dressée. En ce qui concerne l'île de Nauru, située dans le Pacifique, le GAFI a demandé que l'on applique les contre-mesures spécifiques qu'il a définies. M. Spreutels rappelle que la Chambre des représentants a adopté, à l'unanimité, un projet de loi qui modifie la loi du 11 janvier 1993 – ce projet de loi doit encore être adopté par le Sénat – et qui permettra donc à la Belgique d'appliquer de telles contre-mesures quand cela sera nécessaire. Un arrêté royal sera préparé pour appliquer ces contre-

de wet van 11 januari 1993 heeft aangenomen, wat de Belgische Staat bijgevolg de mogelijkheid zal bieden soortgelijke tegenmaatregelen te nemen zo dat noodzakelijk blijkt. Na goedkeuring van de tekst door de Senaat, zal een koninklijk besluit worden uitgewerkt om ten opzichte van het eiland Nauru voormelde tegenmaatregelen te nemen. De Verklaring van Parijs stelt tevens voor transacties met particulieren of met in die gebieden gevestigde entiteiten te koppelen aan bepaalde voorwaarden, ze extra te belasten of ze te verbieden. België beschikt reeds over een rechtsinstrumentarium in verband met embargo's die ook op dit type van financieel embargo kan worden toegepast. Alleen echter een actie die in overleg op Europees vlak wordt gevoerd, kan echt efficiënt zijn.

3. Samenwerking op gerechtelijk, politieel en bestuurlijk vlak

De Verklaring van Parijs legt de klemtoon op de actie van de Egmont-groep die de grondslagen heeft gelegd voor de samenwerking tussen de financiële inlichtingendiensten. Een en ander gebeurde op initiatief van de CFI en van zijn Amerikaanse evenknie FINCEN. Bij dat samenwerkingsverband zijn thans wereldwijd 58 witwascellen betrokken (in juni 2002 zullen er daar 10 bij komen). Op Europees vlak heeft de beslissing van de ECOFIN-JBZ-Raad van 17 oktober 2001 een perfect geoliede samenwerking tussen de 15 anti-witwascellen van de EU-lidstaten mogelijk gemaakt. Voorts herinnert de heer Spreutels eraan dat hij in oktober 2001, in het raam van het Belgisch EU-voorzitterschap, het initiatief heeft genomen om in Brussel de topmensen van die 15 diensten bijeen te brengen om na te denken over de wijze waarop, in de strijd tegen het terrorisme en de financiering ervan, optimaler kon worden samengewerkt. Een tweede soortgelijke vergadering zal in mei 2002, in het raam van het Spaanse EU-voorzitterschap, in Madrid plaatsvinden. Ten slotte zij gesteld dat de CFI, conform de wet van 1993, 44 samenwerkingsakkoorden met buitenlandse diensten heeft gesloten. Zo werd onder meer met Cyprus, Luxemburg, Zwitserland, Monaco, Panama, Jersey, Guernesay, het eiland Man, Liechtenstein, de Britse Maagdeneilanden en de Bahama's een soortgelijk akkoord gesloten, wat duidelijk aantoont dat de samenwerking op wereldvlak terdege aan het evolueren is.

4. Prudentiële regels

De Verklaring van Parijs omvat twee nieuwe elementen die onze bijzondere aandacht vragen:

– de door de regelgevende overheid te verlenen verplichte vergunning voor de financiële dienstverlening

mesures à l'égard de l'île de Nauru dès que ce projet de loi sera adopté par le Sénat. La déclaration de Paris propose également d'assortir de conditions, de restreindre, de surtaxer ou d'interdire les opérations avec des particuliers ou des entités situés dans ces territoires. La Belgique dispose déjà d'un arsenal juridique qui concerne les embargos et qui peut s'appliquer à ce type d'embargo financier. Toutefois seule une action concertée au niveau européen peut être réellement efficace.

3. La coopération judiciaire, policière et administrative

La déclaration de Paris met l'accent sur l'action du groupe Egmont qui a jeté les bases de la coopération entre les unités de renseignements financiers, à l'initiative de la CTIF et de son homologue américain FINCEN, et qui regroupe actuellement 58 unités antiblanchiment dans le monde (en juin 2002, 10 autres unités s'y ajouteront). Au niveau européen, la décision du Conseil ECOFIN-JAI du 17 octobre 2001, a permis une coopération sans failles entre les 15 unités antiblanchiment des états membres de l'U.E. Par ailleurs, en octobre 2001 dans le cadre de la présidence belge de l'U.E., M. Spreutels rappelle qu'il a pris l'initiative de réunir à Bruxelles les responsables de ces 15 unités afin de réfléchir à la manière de mieux collaborer dans le cadre de la lutte contre le terrorisme et son financement. Une deuxième réunion de ce type sera organisée à Madrid, en mai 2002, dans le cadre de la présidence espagnole de l'U.E. Enfin, la CTIF a conclu 44 accords de coopération avec des unités étrangères sur la base de la loi de 1993. Parmi ces pays l'on peut citer Chypre, le Luxembourg, la Suisse, Monaco, le Panama, Jersey, Guernesey, l'île de Man, le Liechtenstein, les Iles Vierges britanniques ainsi que les Bahamas, ce qui démontre bien l'évolution de la coopération au niveau mondial.

4. Les règles prudentielles

La déclaration de Paris contient deux éléments nouveaux qu'il convient d'examiner attentivement, à savoir:

– l'agrément obligatoire auprès de l'autorité de régulation des services financiers des agents appartenant

door makelaars die deel uitmaken van een netwerk voor de overdracht van kapitaal of waardepapieren alsmede voor de wisselkantoren (op dat domein staat België al een hele stap verder want het door de Kamer aangenomen wetsontwerp versterkt tevens het toezicht op dat type van activiteiten);

– de beperking van de contante betalingen boven een bepaald bedrag.

De nieuwe Europese richtlijn die België zal moeten omzetten, zal geen ingrijpende wijzigingen aanbrengen in de Belgische wetgeving die op een hele reeks punten reeds op die richtlijn had geanticipeerd. Wat de bedoelde beroepen betreft, moeten evenwel twee beroeps-categorieën worden toegevoegd: de advocaten (binnen zeer strikte grenzen) en de handelaars in waardevolle goederen (juweliers, kunsthandelaars, auto- of boot-handelaars, enzovoort ...) wanneer de betalingen in baar geld gelijk zijn aan een bedrag van 15.000 euro of dat bedrag overschrijden. De onderliggende bedoeling van de preventief werkende regeling is dat alle beroepen die daaronder vallen over controlerende, toezicht-houdende of tuchtrechtelijke overheden beschikken, wat niet het geval is voor handelaars in waardevolle goederen.

Een verwijzing naar het maximumbedrag van 15.000 euro en de instelling van een verbod op betalingen van bedragen die hoger liggen, zou een mogelijke oplossing bieden. In Frankrijk en in Italië bestaan soortgelijke maatregelen.

2. Uiteenzetting van de heer B. Dejemeppe, procureur des Konings te Brussel.

Er is al heel wat water naar zee gestroomd sinds de jaren '70, toen de nationale overheden gaandeweg zijn gaan beseffen welke schade het witwassen van geld aan de gemeenschap toebrengt. Er moest gereageerd worden tegen personen en organisaties die sinds mensenheugenis bepaalde mechanismen gebruiken om vermogenswaarden van strafbare oorsprong voor wet-telijk te laten doorgaan. Sinds de aanbevelingen van de Raad van Europa van 27 juni 1980, met betrekking tot de maatregelen tegen de overdracht en de veiligstelling van kapitaal met een onwettige oorsprong, en de Beginselverklaring ter preventie van het gebruik van het bankstelsel voor het witwassen van geld met een onwettige oorsprong, ondertekend in Bazel op 12 december 1988, heeft men dankzij de totstandkoming van nationale en Europese wetten een gestructureerd kader in het leven kunnen roepen om te strijden tegen deze vorm van criminaliteit die des te ernstiger is, omdat zij een struikelblok kan betekenen voor de toekomst van het sociaal contract waarop onze democratie gestoeld is.

à un réseau de transfert de fonds ou de valeurs et les bureaux de change (la Belgique a une longueur d'avance en la matière car le projet de loi adopté par la Chambre renforce aussi le contrôle sur ce type d'activités);

– ainsi que la limitation des paiements en espèces au-delà d'un certain montant.

La nouvelle directive européenne que la Belgique devra transposer n'apportera pas beaucoup de modifications majeures à la loi belge qui l'avait déjà devancée sur toute une série de points. Néanmoins en ce qui concerne les professions visées, il y en a deux qui devront être incorporées : les avocats (dans des limites très strictes) et les marchands d'articles de grande valeur (bijoutiers, marchands d'art, marchands de voitures ou de bateaux, etc...) lorsque les paiements en espèces atteignent ou dépassent 15.000 euros. La philosophie du dispositif préventif c'est que toutes les professions qui y sont incorporées ont des autorités de contrôle, de tutelle ou disciplinaires, ce qui n'est pas le cas pour les marchands d'articles de grande valeur.

Une solution consisterait à se référer au plafond de 15.000 euros et d'interdire les paiements en espèces au-delà de ce montant. Des mesures similaires existent déjà en France et en Italie.

2. Exposé introductif de M. B. Dejemeppe, Procureur du Roi à Bruxelles.

Beaucoup d'eau a coulé sous les ponts depuis les années 70 où les Etats ont peu à peu pris conscience des dégâts occasionnés à la collectivité par le blanchiment d'argent. Il fallait réagir à l'égard des personnes et des organisations qui usent de longue date de mécanismes tendant à donner un aspect légal à des valeurs patrimoniales d'origine délictueuse. Depuis les recommandations du Conseil de l'Europe relatives aux mesures contre le transfert et la mise à l'abri des capitaux d'origine criminelle, du 27 juin 1980, et la Déclaration de principe pour la prévention de l'utilisation du système bancaire pour le blanchiment de fonds d'origine criminelle, signée à Bâle le 12 décembre 1988, l'activité législative européenne, notamment au sein de l'Union, et nationale a permis de créer un cadre structuré pour combattre cette forme de délinquance d'autant plus grave qu'elle peut peser sur les conditions de l'avenir du contrat social sur lequel est fondée la démocratie.

De heer Dejemepe neemt zich niet voor een academisch betoog te houden over de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld. Spreker wenst veeleer het probleem te beschouwen vanuit de rechtspraktijk, door deze van naderbij te beschouwen en door te verwijzen naar een aantal reeds genomen maatregelen of naar enkele andere – zowel nationale als internationale – maatregelen, die nog moeten genomen worden, ter verbetering van de preventie en van de strijd tegen het witwassen van geld.

I. De praktijk bij het parket in Brussel

In zijn activiteitenverslag voor 2000-2001 wijst de Cel voor Financiële Informatieverwerking erop dat hij tussen 1993 en 2001 aan het parket¹ 1350 dossiers heeft overgemaakt.

Het resultaat hiervan was (een reeks nog lopende procedures):

529 strafonderzoeken;
137 strafvorderingen;
484 seponeringen;
16 buitenvervolginstellingen;
12 schikkingen;
127 veroordelingen;
13 vrijspraken.

Voor 2001 telt men 30 nieuwe onderzoeken en 11 rechtstreekse dagvaardingen.

De organisatie van deze geschillenbehandeling wordt binnen de financiële afdeling waargenomen door twee magistraten en een fiscaal medewerker, die instaan voor een globale aanpak. Alle dossiers worden in beginsel voorgelegd aan de twee magistraten, die benoemd zijn en instaan voor de dagelijkse coördinatie. Zij worden vervolgens door de andere collegae bijgestaan in de behandeling van de dossiers waarvoor een onderzoek wordt ingesteld.

De volgende doelstellingen worden nagestreefd:

- 1) de afdeling voorzien van een kwaliteitscel voor actie terzake, wat het mogelijk maakt:
 - de totstandkoming van wetten en reglementen beter te beheersen;
 - deel te nemen aan nationale en internationale colloquia (minder vaak dan men zou wensen, als gevolg van tijdsgebrek);

⁽¹⁾ Bladzijde 35.

M. Dejemepe n'a pas pour ambition de proposer un exposé académique sur la loi du 11 janvier 1993 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins de blanchiment de capitaux. L'intervenant souhaite en fait apporter un éclairage depuis la pratique judiciaire, en la mettant en perspective soit en rappelant quelques mesures prises soit en mettant l'accent sur d'autres à prendre, sur le plan national ou international, pour améliorer la prévention et la lutte contre le blanchiment.

I. La pratique du parquet de Bruxelles

Dans son rapport d'activités 2000-2001, la Cellule de traitement des informations financières (CTIF) rappelle qu'entre 1993 et 2001, elle a transmis 1.350 dossiers au parquet¹.

Il en est résulté (une série de procédures étant toujours en cours) :

529 informations pénales ;
137 instructions pénales ;
484 classements sans suite ;
16 non-lieux ;
12 transactions ;
127 condamnations ;
13 acquittements.

Pour 2001, on compte 30 mises à l'instruction et 11 citations directes.

En ce qui concerne l'organisation de ce contentieux, elle est centralisée, au sein de la section financière, autour de deux magistrats et d'un assistant fiscal qui en assurent une approche globale : tous les dossiers sont soumis à l'origine aux deux magistrats désignés qui en assument la coordination journalière. Ils sont appuyés ensuite par les autres collègues pour le traitement des dossiers mis à l'instruction.

Les objectifs suivants sont poursuivis :

- 1) Doter la section d'une cellule de qualité en la matière, ce qui permet de:
 - Mieux maîtriser la production législative et réglementaire ;
 - Participer (rarement il est vrai, faute de disponibilité) aux colloques nationaux et internationaux ;

⁽¹⁾ Page 35.

– bevoorrechte banden te smeden met de andere betrokken instellingen (belastingadministratie, CFI, CBF, gespecialiseerde diensten van de politie, Centrale Dienst voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring).

2) het geschillenbeheer homogeniseren met als bedoeling:

- een gerichte behandeling van de geschillen mogelijk te maken;
- teamwerk uit te voeren.

3) over referentiemagistraten te beschikken voor de externe relaties, met als doel:

- voor eenvoudig en rechtstreeks contact tussen de verschillende betrokkenen en het parket te zorgen;
- een vertrouwensklimaat tussen de betrokkenen te creëren.

In alle grote zaken vormt het gerechtelijk onderzoek de basis voor de afhandeling van het proces. In eenvoudige zaken grijpt het parket zo vaak mogelijk terug naar de rechtspraak van het hof van cassatie. Aan de hand daarvan kan een veroordeling uitgesproken worden indien de rechter meent dat uit de omstandigheden voldoende blijkt dat er sprake is van witwassen, ook al valt de precieze oorsprong van het geld niet te achterhalen.

Er bestaan contacten met de andere diensten die zich bezighouden met de strijd tegen het witwassen van geld, met het oog op een betere behandeling van dit soort dossiers. Er zijn ontmoetingen geweest met de CFI en er staan nog andere op het programma.

II. Opmerkingen over een aantal reeds genomen of nog te nemen maatregelen ter verbetering van de preventie en van de strijd tegen het witwassen van geld

§ 1 Interne maatregelen

1.1. Een anti-witwasbeleid

De strijd tegen het witwassen van geld heeft een aantal landen, waaronder België, ertoe aangezet hun wetgeving aan te passen. Men mag echter niet vergeten dat het strafrechtstelsel traditioneel gericht is op de bestraffing van individuele strafbare feiten. Toch stelt men vandaag vast dat deze strafbare feiten vaak deel uitmaken van een breder kader van georganiseerde misdaad. In dergelijk geval moeten de ontmanteling van de organisatie waartoe het individu behoort, en de controle van de opbrengsten die voortvloeien uit de criminele activiteiten, prioriteit krijgen. De hoop is in deze

– Créer des liens privilégiés avec les autres institutions concernées (administration fiscale, CTIF, CBF, services spécialisés de la police, Office central pour la saisie et la confiscation).

2) Homogénéiser la gestion de ce contentieux en vue de :

- Permettre un pilotage du contentieux ;
- Assurer un travail d'équipe.

3) Disposer de magistrats de référence pour les relations extérieures pour :

- Permettre aux différents intervenants un contact facile et direct avec le parquet ;
- Développer un climat de confiance entre intervenants.

Les poursuites sont diligentées sur la base d'instructions judiciaires pour toutes les affaires importantes. Dans les cas simples, le parquet s'appuie au maximum sur la jurisprudence de la cour de cassation qui permet d'obtenir une condamnation lorsque le juge peut estimer que les circonstances de l'espèce permettent de conclure au blanchiment alors même qu'il n'est pas possible de retracer l'origine précise des fonds.

Des contacts sont en cours avec les autres services chargés de la lutte contre le blanchiment afin d'améliorer le traitement de ce type de dossiers. Des rencontres ont été organisées avec la CTIF, d'autres sont prévues.

II. Observations sur quelques mesures prises ou à prendre pour améliorer la prévention et la lutte contre le blanchiment

§ 1 Dans l'ordre interne

1.1. Une politique anti-blanchiment

La lutte contre le blanchiment a incité certains pays européens, dont la Belgique, à adapter leur législation. Il faut néanmoins se souvenir que, traditionnellement, le système pénal reste axé autour de la répression d'actes délictueux individuels. Aujourd'hui, il n'est pas rare que ceux-ci s'inscrivent dans le cadre plus vaste de la délinquance organisée : c'est alors au démantèlement de l'organisation à laquelle l'individu appartient et au contrôle des profits générés par les activités criminelles que la priorité doit être donnée. Il faut espérer que la loi du 10 janvier 1999 relative aux organisations

context gevestigd op een efficiënte toepassing van de wet van 10 januari 1999 betreffende de criminele organisaties.

Wetten blijken echter ontoereikend. Er dient een waar anti-witwasbeleid te worden gevoerd. Een dergelijk beleid vergt een vorm van planning waar de verschillende gespecialiseerde actoren (overheid, politie en justitie) bij worden betrokken met het oog op een proactieve aanpak die leidt tot strafvorderingen.

Op dit gebied is het aantal klachten inderdaad zeer gering. België beschikt over een 'federaal veiligheidsplan' (2000), waarin deze strijd tot prioriteit wordt verheven. Dit plan omvat een aantal projecten, waarvan in wezen de concretisering zal moeten geëvalueerd worden.

Spreker wil hierbij verwijzen naar de volgende projecten:

- project 27 over het in kaart brengen van de georganiseerde misdaad.

Zijn de politiediensten en de administratieve diensten in staat de huidige witwasmechanismen correct in te schatten?

- project 29 over de internationale samenwerking, met nadruk op de inspanningen in de strijd tegen de financiële criminaliteit;

- project 42 over de uitwerking van een performante internationale politie en justitie samenwerking in strafzaken, door op het gebied van de strijd tegen het witwassen van geld onder meer te evolueren naar een opheffing van de eis tot dubbele tenlastelegging, naar de afschaffing van het intern beroep tegen de uitoefening van deze samenwerking enz.

- ten slotte de projecten ter verbetering van het overleg en de coördinatie tussen de diensten die belast zijn met de strijd tegen de financiële criminaliteit, in het bijzonder het witwassen van zwart geld.

1.2. Preventieve administratieve maatregelen

Hierbij wordt verwezen naar de opmerkelijke inspanningen van de Cel voor Financiële Informatieverwerking. Sinds zijn oprichting heeft de CFI een groot aantal dossiers onderzocht. Vele hiervan zijn ook bij de parketten betekend.

criminelles trouve, dans ce contexte, une application efficace.

Les lois ne suffisent cependant pas. Il faut encore qu'une véritable politique anti-blanchiment soit menée. Cela nécessite une sorte de planification associant les différents acteurs spécialisés (de l'administration, de la police et de la justice) en vue d'articuler une approche proactive avec des poursuites répressives.

Dans ce domaine en effet, les plaintes sont rares. La Belgique dispose d'un «plan fédéral de sécurité» (2000) qui fait de cette lutte une priorité. Ce plan prévoit un certain nombre de projets dont il importera d'évaluer au fond la concrétisation.

Parmi ces projets, il convient notamment de rappeler :

- le projet 27 sur l'établissement du profil de la criminalité organisée.

Les services de police ou les services administratifs sont-ils en mesure de cerner la configuration actuelle des mécanismes de blanchiment ?

- le projet 29 sur la coopération internationale, en accentuant les efforts sur la lutte contre la criminalité financière ;

- le projet 42 sur l'élaboration d'une coopération judiciaire performante en matière pénale en avançant notamment, dans le domaine de la lutte contre le blanchiment de capitaux, vers la levée de l'exigence d'une double incrimination, vers la suppression des voies de recours internes contre l'exécution des actes d'entraide etc.

- et enfin les projets visant à améliorer la concertation et la coordination entre les services chargés de lutter contre la délinquance financière, et en particulier le blanchiment d'argent sale.

1.2. Des mesures administratives préventives

Il est ici renvoyé aux remarquables efforts de la Celule de traitement des informations financières. Depuis sa création, le travail de la CTIF s'est caractérisé par l'examen d'un grand nombre de dossiers, dont beaucoup ont fait l'objet d'une dénonciation aux parquets.

*1.3. Maatregelen met betrekking tot inbeslagneming en bijzondere verbeurdverklaring**1.3.1.*

a) De artikels 42, 1° en 2° en 43 van het Strafwetboek voorzien in de verplichte bijzondere verbeurdverklaring voor de zaken die het voorwerp van het misdrijf uitmaken en voor die welke gediend hebben of bestemd waren tot het plegen van het misdrijf (wanneer zij eigendom van de veroordeelde zijn), en voor de zaken die uit het misdrijf voortkomen.

De artikels 42, 3° en 43 van het Strafwetboek voorzien in de facultatieve bijzondere verbeurdverklaring van de vermogensvoordelen die rechtstreeks uit het misdrijf zijn verkregen, van de goederen en waarden die in de plaats ervan zijn gesteld en van de inkomsten uit de belegde voordelen.

Artikel 43*bis* van het Strafwetboek bepaalt dat de rechter, indien de zaken niet kunnen worden gevonden in het vermogen van de veroordeelde, de geldwaarde ervan raamt en de verbeurdverklaring betrekking heeft op een daarmee overeenstemmend bedrag.

Met deze laatste bepaling is de verbeurdverklaring van waardepapieren geïntroduceerd in het Belgisch recht in 1990. Dit biedt de rechtbanken de mogelijkheid om vermogensvoordelen verbeurd te verklaren als equivalent van zaken. De praktijk wijst uit dat de meeste rechtbanken geen onderzoek instellen om na te gaan of de vermogensvoordelen al dan niet kunnen teruggevonden worden in het vermogen van de veroordeelde, en dat zij rechtstreeks overgaan tot inbeslagneming van sommen als equivalent van zaken.

Wat de slachtoffers betreft, bepaalt artikel 43*bis* van het Strafwetboek dat, ingeval de verbeurdverklaarde zaken aan de burgerlijke partij toebehoren, zij aan haar zullen worden teruggegeven. Dit kan rechtstreeks gebeuren of volgens equivalentie. Iedere andere derde die beweert recht te hebben op de verbeurdverklaarde zaak, zal dit recht kunnen laten gelden.

Goederen die aan derden toebehoren, kunnen in principe niet verbeurdverklaard worden. Witwassing is echter een misdrijf dat op dit principe een uitzondering vormt. Artikel 505 van het Strafwetboek voorziet in een bijzonder uitgebreide en autonome definitie van het witwassen van geld. Het bepaalt dat de zaken die het voorwerp van witwassing uitmaken, verbeurd dienen te worden verklaard, ook indien zij geen eigendom zijn van de veroordeelde.

*1.3. Des mesures concernant les saisies et confiscations spéciales**1.3.1.*

a) Les articles 42, 1° et 2° et 43 du Code pénal prévoient la confiscation spéciale obligatoire pour les choses qui forment l'objet de l'infraction et pour celles qui ont servi ou qui ont été destinées à commettre l'infraction (quand la propriété en appartient au condamné), ont été produites par l'infraction.

Les articles 42, 3° et 43 du Code pénal prévoient la confiscation spéciale facultative des avantages patrimoniaux tirés directement de l'infraction, des biens et valeurs qui leur ont été substitués et des revenus de ces avantages investis.

L'article 43*bis* du Code pénal détermine que, si les choses ne peuvent être trouvées dans le patrimoine du condamné, le juge procédera à leur évaluation monétaire et la confiscation portera sur une somme d'argent qui leur sera équivalente.

Avec cette dernière disposition, la confiscation de valeurs a été introduite dans le droit belge en 1990. Cela permet aux tribunaux de confisquer des avantages patrimoniaux par équivalent. La pratique enseigne que la plupart des tribunaux n'enquêtent pas pour déterminer si les avantages patrimoniaux peuvent encore être trouvés ou non dans le patrimoine du condamné, et qu'ils se dirigent directement vers la saisie par équivalent.

En ce qui concerne les victimes, l'article 43*bis* du Code pénal prévoit que si les choses confisquées appartiennent à la partie civile, elles leur sont restituées. Une telle chose peut se faire directement ou par équivalent. Les tiers qui prétendent avoir des droits sur les choses confisquées peuvent également faire valoir leurs droits.

Les biens qui appartiennent aux tiers ne peuvent en principe pas être confisqués. L'infraction de blanchiment constitue une exception à ce principe. L'article 505 du Code pénal a prévu une définition particulièrement étendue et autonome du blanchiment et stipule que les choses qui constituent l'objet du blanchiment doivent être confisquées, même si elles ne sont pas la propriété du condamné.

b) In de nabije toekomst zullen de mogelijkheden tot verbeurdverklaring wellicht uitgebreid worden. Een wetsontwerp voorziet voor een aantal ernstige misdrijven in de mogelijkheid tot verbeurdverklaring van vermogensvoordelen die niet alleen voortkomen uit het misdrijf waarvoor de verdachte veroordeeld is, maar ook uit identieke misdrijven die begaan zijn in het kader van een criminele organisatie.

In dat geval wordt de bewijslast verdeeld tussen de verdachte en het openbaar ministerie. Indien er voldoende aanwijzingen zijn dat bepaalde vermogensactiva een onwettige oorsprong hebben, dient de verdachte de wettelijke oorsprong ervan aan te tonen (art. 43^{quater} van het Strafwetboek).

Het wetsontwerp voorziet bovendien in de mogelijkheid om goederen verbeurd te verklaren bij derden, indien gedurende een welbepaalde verdachte periode de veroordeelde deze goederen aan deze derden heeft gegeven of deze derden betalingen hebben ontvangen, terwijl zij wisten of geacht waren te weten dat de veroordeelde de bedoeling had zich aan de verbeurdverklaring te onttrekken (art. 43^{quinquies} van het Strafwetboek).

Ten slotte is ook voorzien in de mogelijkheid dat de rechtbank in haar vonnis waarmee de verdachte wordt veroordeeld, een vermogensonderzoek ten laste van deze persoon te gelasten. Na beëindiging van het onderzoek kan het openbaar ministerie de zaak verwijzen naar de rechtbank, die in een afzonderlijk vonnis uitspraak doet over de verbeurdverklaring van de vermogensvoordelen (art. 524bis van het Wetboek van Strafvordering). Op die manier vermijdt men dat een voorafgaand onderzoek te lang wordt opgehouden door een onderzoek naar de vermogensvoordelen.

1.3.2.

Volgens artikel 35 van het Wetboek van Strafvordering is de procureur des Konings bevoegd om alles in beslag te nemen wat verbeurd schijnt te kunnen worden verklaard (cfr. supra) en alles wat kan dienen om de waarheid aan de dag te brengen. Volgens artikel 35bis van datzelfde wetboek kunnen ook onroerende goederen in beslag worden genomen. Dit veronderstelt een vordering vanwege de procureur des Konings of de onderzoeksrechter. Deze vordering wordt bij deurwaardersexploot aan de eigenaar betekend en overgeschreven op het kantoor der hypotheek.

Volgens de huidige rechtspraak is het niet mogelijk beslag te leggen volgens equivalentie. Enkel de goederen die uit het misdrijf voortkomen, kunnen met andere woorden in beslag worden genomen, maar niet de goederen waarvan men de illegale oorsprong niet kan aantonen.

b) Dans un avenir proche, les possibilités de confiscation seront vraisemblablement étendues. Un projet de loi prévoit – pour un certain nombre d'infractions graves – la possibilité de confisquer des avantages patrimoniaux qui sont obtenus, non pas uniquement par les délits pour lesquels un suspect a été condamné, mais aussi par des délits identiques commis dans le cadre d'une organisation criminelle.

Dans ce cas, la charge de la preuve sera partagée entre le suspect et le ministère public. Quand des éléments suffisants rendent plausible le fait que certains actifs patrimoniaux ont une origine illégale, le suspect doit alors démontrer l'origine légale de ces actifs (art. 43^{quater} du Code pénal).

Le projet de loi prévoit en outre la possibilité de confisquer des biens chez des tiers lorsque, pendant une période suspecte déterminée, le condamné a donné ces biens à ces tiers ou lorsque ces tiers ont reçu des paiements, alors qu'ils savaient ou devaient savoir que le condamné avait comme objectif de se soustraire à la confiscation (article 43^{quinquies} du Code pénal).

Enfin, on a prévu la possibilité que le tribunal, dans le jugement par lequel il condamne le prévenu, peut ordonner une enquête patrimoniale à charge de cette personne. Après la conclusion de l'enquête, le ministère public pourra renvoyer l'affaire devant le tribunal qui se prononcera par un jugement distinct sur la confiscation des avantages patrimoniaux (article 524bis du Code d'instruction criminelle). On évite ainsi qu'une enquête préliminaire ne soit trop retardée par une enquête sur les avantages patrimoniaux.

1.3.2.

Selon l'article 35 du Code d'instruction criminelle, le procureur du Roi est compétent pour saisir tout ce qui semble pouvoir être confisqué (cfr. supra) et tout ce qui peut servir à la manifestation de la vérité. Selon l'article 35bis du même code, les biens immobiliers peuvent aussi être saisis. Ceci suppose un réquisitoire du procureur du Roi ou du juge d'instruction qui est signifié par exploit d'huissier au propriétaire et qui est transcrit au bureau des hypothèques.

Selon la jurisprudence actuelle, il n'est pas possible de saisir par équivalent. En d'autres termes, seuls les biens qui proviennent directement de l'infraction peuvent être saisis, mais pas les biens dont on ne sait pas démontrer l'origine illégale.

Het huidige wetsontwerp (cfr. supra) verandert deze toestand en volgens een nieuw artikel 35ter van het Wetboek van Strafvordering kunnen de procureur des Konings en de onderzoeksrechter zaken in beslag nemen die zich in het vermogen van de verdachte bevinden, ten belope van het bedrag van het veronderstelde geldvoordeel dat uit het misdrijf is gehaald.

De inbeslagneming van goederen die aan derden toebehoren, is niet mogelijk. Wel is het tijdens het voorafgaand onderzoek niet altijd vanzelfsprekend te weten wie verdacht is en wie niet. Indien het echter duidelijk is, dat het om een derde gaat (tegen wie een inbeslagneming van goederen was uitgesproken) en dat deze derde niet vervolgd kan worden, en voorzover de wet niet specifiek voorziet in de mogelijkheid om zaken in beslag te nemen die niet tot het eigendom van de verdachte behoren, dient de inbeslagneming te worden opgeheven.

Wat voorafgaat, verandert niet in het nieuwe wetsontwerp. Wel is er een restrictie: de inbeslagneming kan namelijk uitgevoerd worden bij derden die in aanmerking komen voor verbeurdverklaring overeenkomstig het nieuwe artikel 43^{quinquies} van het Strafwetboek. Het gaat met andere woorden om de goederen die tijdens de verdachte periode aangeboden zijn aan een derde, of om een derde die tijdens deze zelfde periode betalingen heeft ontvangen, terwijl hij wist of geacht was te weten dat de verdachte zich aan verbeurdverklaring wilde onttrekken.

Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de inbeslagneming van goederen die aan derden toebehoren, en de inbeslagneming van goederen die aan de verdachte toebehoren, maar zich in handen van derden bevinden (bijvoorbeeld bankrekeningen). Wat deze laatste goederen betreft, is er geen probleem om ze in beslag te nemen in hoofde van de verdachte. Krachtens het nieuwe artikel 37 van het Wetboek van Strafvordering dient de inbeslagneming van schuldverordeningen schriftelijk aan de schuldige kenbaar gemaakt worden.

Door de nieuwe mogelijkheid van inbeslagneming volgens equivalentie stemmen de mogelijkheden tot inbeslagneming meer overeen met de mogelijkheden tot bijzondere verbeurdverklaring. Voortaan zal alles wat verbeurbaar is, ook vatbaar voor beslag zijn.

Le projet de loi actuel (cfr. supra) modifie cette situation et un nouvel article 35ter du Code d'instruction criminelle prévoit que le procureur du Roi et le juge d'instruction peuvent saisir des choses qui se trouvent dans le patrimoine du suspect à concurrence du montant de l'avantage présumé tiré du délit.

La saisie de biens appartenant à des tiers n'est pas possible. A ce détail près que dans la phase de l'enquête préliminaire, il n'est pas toujours évident de savoir qui est suspect et qui ne l'est pas. Cependant, lorsqu'il paraît évident qu'il s'agit bien d'un tiers (à charge duquel une saisie de biens avait été prononcée) et que ce tiers ne peut pas être poursuivi, et dans la mesure où la loi ne prévoit pas spécifiquement la possibilité de saisir des choses qui ne sont pas la propriété du suspect, alors dans ce cas la saisie doit être levée.

Ce qui précède ne change pas dans l'actuel projet de loi. Avec la restriction suivante, à savoir que la saisie peut être effectuée chez des tiers sur des biens qui entrent en considération pour la confiscation en application du nouvel article 43^{quinquies} du Code pénal. C'est-à-dire les biens qui sont offerts à un tiers pendant la période suspecte ou un tiers qui a reçu des paiements durant cette même période alors qu'il savait ou devait savoir que le suspect voulait se soustraire à la confiscation.

Il y a lieu de faire une distinction entre la saisie des biens qui appartiennent à des tiers et la saisie des biens qui appartiennent au suspect mais qui se trouvent entre les mains de tiers (par exemple des comptes bancaires). En ce qui concerne ces derniers biens, cela ne pose pas de problème de les saisir dans le chef du suspect. En vertu du nouvel article 37 du Code d'instruction criminelle, la saisie de créances doit être signifiée par écrit au coupable.

Par la nouvelle possibilité de saisie par équivalent, les possibilités en matière de saisie concordent plus avec les possibilités de la confiscation spéciale. Dorénavant, tout ce qui sera confiscable sera aussi saisisable.

1.4. De politiediensten – de Centrale Dienst voor de bestrijding van de georganiseerde economische en financiële delinquentie – de Centrale Dienst voor de bestrijding van de corruptie – de gerechtelijke dienst van het arrondissement

Rekening houdend met de duizenden strafbepalingen die in elk land bestaan, is het onmogelijk met allen rekening te houden en op alle fronten actief te zijn, zelfs al dient improvisatie – die leidt tot een gebrek aan efficiëntie – vermeden te worden omwille van de complexiteit van de zaken. Er dient dus een aantal sectoren te worden geselecteerd, die voor overheidsinterventie prioritair zijn. In dat opzicht is de instelling van gespecialiseerde politiediensten een aanzienlijke meerwaarde.

In België kunnen verscheidene diensten van de politie een onderzoek naar het witwassen van geld instellen: de Centrale Dienst voor de bestrijding van de georganiseerde economische en financiële delinquentie (CDGEFID), de Centrale Dienst voor de bestrijding van de corruptie (CDBC) en de gerechtelijke dienst van het arrondissement (GDA).

Door hun werk- en analysemethodes krijgen zij soms complexe en lange onderzoeken te verwerken.

In Brussel is de taak van de eerste twee diensten veeleer ondersteunend dan operationeel van aard, en komen de meeste onderzoeken bij de GDA terecht. Deze laatste is jammer genoeg onderbemand.

Voor de CDBC is men uitgegaan van een kader van 88 personen, maar de ware personeelssterkte ligt momenteel slechts op 58 agenten². Zoals ook elders het geval is, beperkt het gebrek aan middelen het actieterrain van deze dienst.

1.5. Menselijke en materiële middelen voor de magistraten

Vanuit een ander gezichtspunt dient ook gezegd dat de strijd tegen het witwassen van geld niet alleen een kwestie is van rechtsmiddelen. Een dergelijk programma is duur en vergt een degelijk beheer. In dat opzicht is de positie van de magistraten en de politiediensten vaak erg ongemakkelijk.

Tegenover de steeds maar groeiende vraag naar rechtvaardigheid staat vaak een gebrek aan personeel

² Kamer, Beknopt Verslag, 11 maart 2002, 50 COM 58.

1.4. Des services de police – L'Office central de lutte contre la délinquance économique et financière - L'Office central pour la répression de la corruption – Le service judiciaire de l'arrondissement

Compte tenu des milliers de dispositions pénales existant dans chaque pays, il est impossible de prétendre pouvoir réagir à toutes et agir sur tous les fronts tandis que la complexité des affaires justifie d'éviter l'improvisation qui conduit à l'inefficacité. Il importe donc d'opérer une sélection des secteurs où les pouvoirs publics interviennent par priorité. A cet égard, la constitution de services de police spécialisés représente une plus-value appréciable.

En Belgique, plusieurs départements policiers sont susceptibles de se charger des enquêtes en matière de blanchiment : l'Office central de lutte contre la délinquance économique et financière (OCDEFO), l'Office central pour la répression de la corruption (OCRC), le service judiciaire de l'arrondissement (SJA)

Les méthodes de travail et d'analyse qu'ils pratiquent les destinent à traiter d'enquêtes parfois complexes et longues.

A Bruxelles, les deux premiers cités font davantage de l'appui que de l'opérationnel, la plupart des enquêtes étant aux mains du SJA. Celui-ci se trouve malheureusement en sous-effectifs.

De son côté, le cadre prévu pour l'OCRC compte 88 personnes, mais son effectif réel est aujourd'hui seulement de 58 agents². Ici comme ailleurs, les moyens déficitaires limitent d'autant le champ d'action de ce service.

1.5. Des moyens humains et matériels pour les magistrats

D'un autre point de vue encore, la lutte contre le blanchiment n'est pas qu'une question d'arsenal juridique : un tel programme coûte cher et requiert une intendance solide. A cet égard, la position des magistrats et des services de police est souvent inconfortable.

Devant la demande croissante de justice, on constate souvent la rareté du personnel et des ressources,

² Chambre, Compte rendu analytique, 11 mars 2002, 50 COM 58.

en middelen. Daardoor moeten de magistraten het hoofd bieden aan de ontevredenheid van de partijen, aan de vijandigheid van de verdachten die de strafvordering vaak als onrechtvaardig ervaren, maar ook aan de verbittering van de slachtoffers, die hen vaak onmacht of een gebrek aan efficiëntie verwijten.

De aangekondigde doelstellingen en de daarvoor beschikbare middelen moeten onvermijdelijk op elkaar afgestemd worden.

Het is bijgevolg gepast de menselijke en materiële middelen die de financiële afdelingen van het openbaar ministerie ter beschikking heeft, nog verder uit te breiden.

In de opleiding van de toekomstige magistraten dient voldoende aandacht besteed te worden aan de witwas-technieken. Hier dient in het bijzonder op gewezen te worden tijdens de stages bij de administratieve diensten of de gespecialiseerde politiediensten (CDGEFID, BBI, CDBC, Nationaal Controlecentrum ter Bestrijding van de BTW-carrousels, CFI...). Grondige opleidingen met betrekking tot de werking van de banksector, de financiële markten en de andere domeinen van financiële bemiddeling moeten in deze context prioritair worden. Ook hier echter dreigt het gebrek aan mensen deze prioriteit te herleiden tot een vrome wens.

§ 2. Internationale maatregelen

De strijd tegen het witwassen van geld breidt zich als een inktvlek uit over de grenzen heen. De harmonisatie van de wetgevingen en de bevordering van de justitiële en politieke samenwerking zijn onontbeerlijk, zelfs al weet men dat deze taak omwille van de staats-tradities onvermijdelijk een moeizaam proces wordt.

De internationale samenwerking blijft een probleem, ook al is er de afgelopen jaren aanzienlijk wat vooruitgang geboekt, zowel qua wetgeving, als op het gebied van de samenwerking tussen de actoren op het terrein. Van deze laatste is in de jaren '90 gebleken, dat zij meermaals zelf het initiatief in handen hebben genomen.

les magistrats devant faire face, outre à l'insatisfaction des parties, à l'animosité des suspects qui ressentent souvent l'action publique comme une injustice et, enfin, à l'amertume des victimes qui leur reprochent leur lenteur sinon leur défaillance ou leur inefficacité.

Une bonne adéquation entre les objectifs annoncés et les ressources pour les atteindre est indispensable.

Il convient dès lors de renforcer davantage encore les moyens humains et matériels mis à la disposition des sections financières du ministère public.

La formation adéquate des futurs magistrats aux techniques de blanchiment est importante. C'est pourquoi, il est nécessaire de la développer, en particulier à l'occasion de stages auprès des services administratifs ou de police spécialisés (OCEDEFO, ISI, OCRC, Centre national de contrôle de la fraude carrousel, CTIF, etc.). Des formations poussées relatives au fonctionnement du secteur bancaire, des marchés financiers, et des autres domaines d'intermédiation financière doivent devenir, dans ce cadre, une priorité. Mais ici aussi la pénurie des effectifs risque de transformer cette priorité en vœu pieux.

§ 2. Dans l'ordre international

La lutte contre le blanchiment revêt de plus en plus souvent des dimensions tentaculaires qui s'étendent hors des frontières. La voie de l'harmonisation législative et de la facilitation de la coopération judiciaire et policière est indispensable, même si l'on sait, compte tenu des traditions étatiques, que le travail ne peut qu'être long et lent.

La coopération internationale reste un problème, encore que des progrès substantiels ont été enregistrés ces dernières années, tant sur le plan législatif que sur celui de la collaboration des acteurs sur le terrain, lesquels on l'a vu dans les années 90, ont eux-mêmes pris plusieurs initiatives.

Indien het bewijs van geldstorting in het buitenland alleen kan worden geleverd door onderzoek te verrichten in landen die bekendstaan als bank- of belastingparadijzen die het bankgeheim wettelijk beschermen, kan de moeilijkheid onoverkomelijk worden³. De samenwerking met sommige landen wordt bovendien bemoeilijkt door de mogelijkheid van intern beroep, waardoor de procedure jaren kan aanslepen.

2.1. Algemene organisatie van de internationale justitiële samenwerking

Als gevolg van het soevereiniteitsbeginsel bepaalt elke staat wat strafbaar is en volgens welk scenario de zaken worden beoordeeld. Het is niet toegelaten dat de autoriteiten van één land naar een ander land gaan om daar aanhoudingen te verrichten of bewijsmateriaal te verzamelen.

Ook al heeft de internationale samenwerking de afgelopen jaren een aanzienlijke ontwikkeling doorgemaakt, mogen wij niet vergeten dat de strafprocedure steeds verankerd blijft in een nationaal model, doordat elk volk geneigd is zijn eigen systeem als het beste te beschouwen. Het chauvinisme leeft niet enkel in de sport. In de Angelsaksische landen laat het traditionele accusatoire strafproces vermoeden dat het op het continent aan de verdachte is zijn onschuld te bewijzen⁴.

Zonder in detail te treden⁵, kan men voor België vijf actienetwerken onderscheiden, die kenmerkend zijn voor de rechtshulp in strafzaken. Dit geeft een beeld van de talrijke en uiteenlopende problemen die kunnen opduiken:

– Het eerste netwerk wordt gevormd door de Benelux, waarbinnen het Verdrag aangaande de uitlevering en de rechtshulp in strafzaken van 27 juni 1962 van toepassing is.

³ In een zaak die in 1998 behandeld is door het Hof van cassatie, is het echter wel opvallend dat Zwitserland in februari 1994 voor de eerste keer heeft aanvaard de identiteit vrij te geven van de economische begunstigers van genummerde bankrekeningen, wat uiteindelijk doorslaggevend is geweest voor de oplossing van het onderzoek.

⁴ B. De Smet, Internationale samenwerking in strafzaken tussen Angelsaksische en continentale landen, Intersentia, 1999, spec. blz. 195–206.

⁵ Voor een gedetailleerde uiteenzetting, cfr. not. H.D. Bosly en D. Vandermeersch, Droit de la procédure pénale, Brugge, La Charte, 1999, blz. 605-702; Chr. Van den Wyngaert, Strafrecht en strafprocesrecht, Antwerpen, Maklu, 1998, blz. 959-1011.

Lorsque la preuve de versements à l'étranger ne peut être rapportée que par des enquêtes dans des pays qui ont la réputation d'être des paradis bancaires ou fiscaux et qui protègent légalement le secret bancaire, la difficulté peut devenir insurmontable³. En outre, la collaboration avec certains pays est difficile en raison des recours internes, qui ont fait piétiner la procédure pendant plusieurs années.

2.1. L'organisation générale de la coopération judiciaire internationale

En raison du principe de la souveraineté, chaque État détermine ce qui est punissable ainsi que le scénario suivant lequel les affaires sont jugées. Il n'est pas admis que les instances d'un pays se déplacent dans un autre pour procéder à des arrestations ou y recueillir des preuves.

Malgré un développement considérable de la coopération internationale ces dernières années, le procès pénal reste toujours marqué par un modèle national, chaque peuple étant tenté de considérer son système comme le meilleur : le chauvinisme n'est pas que sportif. Ainsi, dans les pays anglo-saxons, le système accusatoire de tradition conduit à penser que sur le « continent », il appartient au suspect de prouver son innocence⁴.

Sans entrer dans des détails techniques⁵, on distinguera pour la Belgique cinq réseaux d'action qui permettent de caractériser l'entraide judiciaire en matière pénale. C'est dire combien les problèmes peuvent être multiples et variés :

– Le premier réseau est constitué par le Benelux au sein duquel s'applique le traité d'extradition et d'entraide judiciaire en matière pénale du 27 juin 1962.

³ Dans une affaire jugée en 1998 par la Cour de cassation, il est néanmoins remarquable que la Suisse ait accepté – pour la première fois – nous étions en février 1994 – de donner les identités des bénéficiaires économiques de comptes numérotés, ce qui constitua un élément déterminant pour la solution de l'enquête.

⁴ B. De Smet, Internationale samenwerking in strafzaken tussen Angelsaksische en continentale landen, Intersentia, 1999, spéc. p. 195–206.

⁵ Pour un exposé détaillé, voy. not. H.D. Bosly et D. Vandermeersch, Droit de la procédure pénale, Bruges, La Charte, 1999, p. 605-702 ; Chr. Van den Wyngaert, Strafrecht en strafprocesrecht, Anvers, Maklu, 1998, p. 959-1011.

– Het tweede netwerk bestaat uit de vijftien landen van het Schengen-gebied⁶, waarbinnen de Overeenkomst van Schengen van 19 juni 1990 van toepassing is. Deze overeenkomst vormt een aanvulling op het Verdrag van de Raad van Europa aangaande de rechtshulp in strafzaken.

– Het derde netwerk wordt gevormd door de lidstaten van de Raad van Europa, waarop het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken van toepassing is. Dit verdrag werd ondertekend in Straatsburg op 20 april 1959 en bekrachtigd door België op 13 augustus 1975. Het verbindt op dit ogenblik 29 landen, waaronder de lidstaten van de Europese Unie, en vormt een soort gemeen recht terzake.

– Het vierde netwerk bestaat uit de andere landen waarmee België een bilateraal verdrag, een uitleveringsverdrag met bepalingen inzake rechtshulp of een specifiek verdrag met betrekking tot rechtshulp in strafzaken heeft afgesloten.

– Het vijfde netwerk ten slotte bestaat uit de landen waarmee België geen verdrag heeft afgesloten en waarmee de rechtshulp van geval tot geval zal toegekend worden overeenkomstig het reciprociteitsbeginsel.

De overeenkomsten of verdragen inzake rechtshulp berusten op het reciprociteitsbeginsel, volgens hetwelk de verdragsluitende Staten zich ertoe verbinden elkaar rechtshulp te verlenen onder de voorwaarden die in het verdrag of de overeenkomst bepaald zijn.

De rechter wordt geacht het recht te kennen. Indien een magistraat de mogelijkheden op rechtshulp tussen zijn land en een ander land wil kennen, moet hij niet enkel deze overeenkomsten lezen, maar ook rekening houden met de talrijke gevallen van voorbehoud die de overeenkomst ingrijpend kunnen wijzigen. In de praktijk zijn deze overeenkomsten dus vrij vage rechtsinstrumenten, die met omzichtigheid behandeld moeten worden.

– Le deuxième réseau est constitué par les quinze pays de l'espace Schengen⁶, au sein duquel est en vigueur la Convention d'application de l'accord de Schengen du 19 juin 1990, qui vise à compléter la Convention du Conseil de l'Europe sur l'entraide judiciaire en matière pénale.

– Le troisième réseau est composé des États membres du Conseil de l'Europe auxquels s'applique la Convention européenne d'entraide judiciaire en matière pénale du 20 avril 1959, signée à Strasbourg et ratifiée par la Belgique le 13 août 1975. Elle lie actuellement 29 pays, dont les pays membres de l'Union européenne. Cette Convention constitue une sorte de droit commun en la matière.

– Le quatrième réseau est composé des autres pays avec lesquels la Belgique a conclu un traité bilatéral, soit un traité d'extradition contenant des dispositions d'entraide, soit une convention spécifique d'entraide judiciaire en matière pénale.

– Enfin, le cinquième réseau est celui des États avec lesquels la Belgique n'a pas conclu de traité et avec lesquels l'entraide sera accordée ponctuellement, en principe sur la base de la règle de la réciprocité.

Les conventions ou traités d'entraide judiciaire reposent sur le principe de réciprocité, suivant lequel les États contractants s'engagent à se prêter mutuellement assistance dans les conditions fixées conventionnellement.

Le juge est censé connaître le droit, mais si un magistrat veut connaître les possibilités d'entraide entre son pays et un autre, il doit non seulement lire ces conventions, mais tenir compte aussi des nombreuses réserves qui peuvent les modifier de façon substantielle. En pratique, les conventions sont donc des instruments juridiques relativement flous et d'un maniement délicat.

⁶ Deze landen zijn België, Frankrijk, Duitsland, Spanje, Portugal, Italië, Oostenrijk, Nederland, Luxemburg en Griekenland. Hier zijn op 25 maart 2001 ook Denemarken, Zweden, Finland, Noorwegen en IJsland bijgekomen.

⁶ Ces pays sont la Belgique, la France, l'Allemagne, l'Espagne, le Portugal, l'Italie, l'Autriche, les Pays-Bas, le Luxembourg et la Grèce, auxquels se sont ajoutés le 25 mars 2001 le Danemark, la Suède, la Finlande, la Norvège et l'Islande.

De heer Dejemeppe haalt enkele voorbeelden van mogelijke struikelblokken aan:

– De samenwerking kan uitlopen op een grond van niet-ontvankelijkheid, wanneer de wetgeving van het aangezochte land de uitvoering van de gevraagde onderzoeksdaten niet toestaat⁷.

– De wildgroei van verdragen sluit niet uit dat voor sommige vormen van criminaliteit die dicht bij corruptie liggen, op het gebied van wederzijdse rechtshulp juridische vacua of obstakels blijven bestaan. Het opvallendste voorbeeld is de weigering van rechtshulp als het gaat om fiscale misdrijven: overeenkomstig artikel 2, a, van het Europees Verdrag van 20 april 1959, kan de rechtshulp geweigerd worden indien het verzoek betrekking heeft op strafbare feiten die als een fiscaal delict worden beschouwd. Vooral landen als Luxemburg⁸ en Zwitserland, maar ook België⁹ maken dankbaar gebruik van deze bepaling.

– Het verzoek tot rechtshulp kan eveneens op een weigering stuiten, indien de aangezochte partij van mening is 'dat de uitvoering van het verzoek zou kunnen leiden tot een aantasting van de soevereiniteit, de veiligheid, de openbare orde of andere wezenlijke belangen van haar land'¹⁰. Dit is een uiterst moeilijk terrein, dat gekenmerkt wordt door praktijken die van land tot land verschillen, veeleer dan door formele regels.

De naleving van het beginsel van de scheiding der machten kan ook in het gedrang komen, wanneer de goedkeuring van de minister van Justitie vereist wordt. De wederzijdse rechtshulp is gebaseerd op een vertrouwenscontract tussen de betrokken Staten en

M. Dejemeppe cite quelques exemples d'écueils :

– La collaboration peut se heurter à une fin de non-recevoir lorsque la législation du pays requis ne permet pas l'exécution du devoir demandé⁷.

– La prolifération des conventions n'exclut pas que des domaines de la délinquance proches de la corruption connaissent, du point de vue de l'entraide, des vides ou des obstacles juridiques. L'exemple le plus patent est le refus de coopération lorsque la demande concerne des infractions fiscales : aux termes de l'article 2, a, de la Convention européenne du 20 avril 1959, l'entraide peut en effet être refusée si la demande se rapporte à des infractions considérées comme fiscales. Ce dont sont tentés de faire une large application des pays comme le Luxembourg⁸ ou la Suisse, et même la Belgique⁹.

– La demande d'assistance peut encore faire l'objet d'un refus si le pays requis estime que l'exécution de sa demande est de nature à «porter atteinte à sa souveraineté, à sa sécurité, à l'ordre public ou à d'autres intérêts essentiels»¹⁰. Le champ est ici plus incertain encore parce que moins balisé par des règles formelles que par des pratiques à géométrie variable selon les pays.

Le respect du principe de la séparation des pouvoirs peut aussi être éterné lorsque le visa du ministre de la Justice est requis. L'entraide judiciaire reposant sur un contrat de confiance entre les Etats concernés, il n'est pas rare en effet que les autorités

⁷ Bijv. in België, met de aanvragen tot het af luisteren van telefoon-gesprekken, tot de inwerkingtreding van de wet van 30 juni 1994, die ze in bepaalde omstandigheden heeft mogelijk gemaakt.

⁸ Luxemburg heeft dit standpunt bevestigd door de wet van 8 augustus 2000 aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken goed te keuren. Niettegenstaande de internationale verbintenissen van het land moet de procureur-generaal krachtens artikel 3, par. 2, van deze wet alle verzoeken tot rechtshulp weigeren, indien zij betrekking hebben op misdrijven op het gebied van taksen, belastingen, douane en wissel (cfr. J. Nies, «La loi du 8 août 2000 sur l'entraide judiciaire en matière pénale», Agon, 2000, nr. 29, blz. 19).

⁹ Het aanvullend protocol bij dit verdrag, dat afgesloten werd in Straatsburg op 17 maart 1978 en ondertekend door België op 11 augustus 1978, breidt het toepassingsgebied van het Verdrag uit naar fiscale misdrijven. Overeenkomstig artikel 1 van het protocol verbinden de verdragsluitende partijen zich ertoe de justitiële bijstand niet te weigeren, enkel omdat het slechts een fiscaal misdrijf zou betreffen. België is momenteel het enige Europese land dat dit aanvullend protocol nog niet heeft goedgekeurd (cfr. A. Zenner, Naar een nieuwe fiscale cultuur, Actieplan van de Regeeringscommissaris, ministerie van Financiën, maart 2001, blz. 119).

¹⁰ Cfr. het hogervermelde Verdrag van Straatsburg.

⁷ P. ex., en Belgique les demandes de mise sous écoute téléphonique, jusqu'à l'entrée en vigueur de la loi du 30 juin 1994 qui les a autorisées sous certaines conditions.

⁸ Le Luxembourg a confirmé ce point de vue en adoptant la loi du 8 août 2000 sur l'entraide judiciaire en matière pénale. Nonobstant les engagements internationaux de ce pays, le procureur général doit refuser, en vertu de l'article 3, al. 2, de cette loi, toute demande d'entraide qui a trait à des infractions en matière de taxes et d'impôts, de douane ou de change (voy. J. Nies, «La loi du 8 août 2000 sur l'entraide judiciaire en matière pénale», Agon, 2000, n° 29, p. 19).

⁹ Le protocole additionnel à cette Convention, conclu à Strasbourg le 17 mars 1978 et signé par la Belgique le 11 août 1978, élargit le champ d'application de celle-ci aux infractions fiscales. En vertu de l'article 1er du protocole, les parties contractantes s'engagent à ne pas refuser l'assistance judiciaire au simple motif que la demande ne concernerait qu'une infraction fiscale. La Belgique est actuellement le seul pays européen à ne pas avoir donné son assentiment à ce protocole additionnel (voy. A. Zenner, Pour une nouvelle culture fiscale, Plan d'action du commissaire du gouvernement, ministère des Finances, mars 2001, p. 119).

¹⁰ Cf. la Convention européenne de Strasbourg, précitée.

niet zelden voeren de overheidsinstanties van het aangezochte land een nieuw onderzoek naar de grond van de zaak, vooraleer zij het verzoek tot uitvoering van onderzoeksdaden inwilligen, en eigenen zij zich het recht toe te oordelen over de gepastheid om deze onderzoeksdaden te verrichten¹¹. Bovendien spelen soms ook elementen uit het strafrechtelijk beleid een rol, met name wanneer de bedragen waarvan sprake is, te laag worden geacht, wat strijdig is met de geldende verdragen. Ten slotte worden sommige verzoeken afgewezen, omdat zij niet conform zijn met de plaatselijke gebruiken. Het betreft hierbij documentair onderzoek bij banken of andere financiële instellingen ('informations fishing').

– In sommige landen wordt de weigering soms gerechtvaardigd met het beginsel van de onafhankelijkheid van de gerechtelijke autoriteit. Deze grond is ingeroepen in het Britse rechtstelsel als reactie op een rogatoire commissie die uitging van een parketmagistraat uit een land met een 'civil law'-rechtsorde, terwijl op het vasteland geen onderscheid wordt gemaakt tussen het openbaar ministerie en de zittende magistratuur.

Het probleem van de rogatoire commissies die dwangmaatregelen – huiszoekingen en inbeslagnemingen – tot doel hebben, en waar bij grote zaken bijna steeds wordt om verzocht, is nog lastiger. Overeenkomstig artikel 11 van de Uitleveringswet van 17 maart 1874 mag een rogatoire commissie strekkende tot een huiszoeking of een inbeslagneming slechts worden uitgevoerd indien het feit waarvoor zij werd aangevraagd, aanleiding kan geven tot uitlevering, wat het toepassingsgebied van de onderzoekingen aanzienlijk beperkt. Deze bepaling is inmiddels sterk achterhaald en beknót de efficiëntie van de samenwerking¹².

In de praktijk maakt men een onderscheid tussen de relaties binnen het Schengen-gebied en de relaties daarbuiten. Voor de relaties binnen het Schengen-gebied is het basisstelsel geliberaliseerd, doordat men is afgestapt van de eis van 'uitleverbaarheid'. De opgelegde voorwaarden zijn enerzijds de dubbele tenlastelègging en anderzijds het feit dat de verwachte straf minstens/hoogstens zes maanden opsluiting bedraagt. Voor de relaties buiten het Schengen-gebied daarentegen mag een rogatoire commissie nog steeds alleen

gouvernementales de l'Etat requis procèdent à un nouvel examen du fond de l'affaire avant d'autoriser l'exécution des devoirs demandés et s'arrogent le droit d'apprécier l'opportunité de faire procéder à ces devoirs¹¹. En outre, des éléments de politique criminelle interviennent parfois, justifiant de ne pas fournir l'entraide, notamment parce que les montants en jeu sont estimés peu importants, ce qui est contraire aux conventions en vigueur. Enfin, certaines recherches sont parfois refusées parce que non conformes aux usages locaux, comme les enquêtes documentaires auprès des institutions bancaires ou financières (« informations fishing »).

– Dans certains pays, le principe de l'indépendance de l'autorité judiciaire est parfois mis en avant pour justifier un refus. Cette raison a ainsi pu être avancée dans le système britannique à l'égard d'une commission rogatoire émanant d'un magistrat du parquet d'un pays de civil law alors que sur le continent, la distinction n'a pas cours, de ce point de vue, entre le ministère public et le siège.

La question des commissions rogatoires aux fins de mesures de contrainte – les perquisitions et les saisies –, qui sont presque toujours sollicitées dans les affaires importantes, est plus épineuse encore. En vertu de l'article 11 de la loi sur les extraditions du 17 mars 1874, l'exécution de commissions rogatoires aux fins de perquisitions et de saisies est subordonnée à ce que le fait pour lequel la mesure est demandée soit un fait qui puisse donner lieu à extradition, réduisant d'autant le champ d'application des investigations. Héritage d'un passé révolu, cette disposition nuit à l'efficacité de la coopération¹².

En pratique, on distingue les relations dans l'espace Schengen et celles qui leur sont extérieures. Dans le cadre des relations Schengen, le système de base a été libéralisé : l'exigence d'«extraditibilité» a en effet été abandonnée. Les conditions requises sont la double incrimination et le fait que la peine prévue soit d'un maximum d'au moins six mois d'emprisonnement. En revanche, pour les relations hors Schengen, l'exécution des commissions rogatoires reste soumise à la condition que les faits puissent donner lieu à extradi-

¹¹ D. Vandermeersch, «L'entraide judiciaire internationale au stade de l'instruction préparatoire», in La justice pénale et l'Europe, Brussel, Bruylant, 1996, blz. 411.

¹² Niettemin is de toepassing ervan subsidiair tegenover wat bepaald wordt door sommige verdragen die bepalingen bevatten met betrekking tot de uitvoering van deze maatregelen.

¹¹ D. Vandermeersch, «L'entraide judiciaire internationale au stade de l'instruction préparatoire», in La justice pénale et l'Europe, Bruxelles, Bruylant, 1996, p. 411.

¹² Son application est toutefois subsidiaire par rapport à ce qui est prévu par certaines conventions contenant des dispositions sur l'exécution de ces mesures.

worden uitgevoerd indien het feit waarvoor zij werd aangevraagd, aanleiding kan geven tot uitlevering. Ons land heeft hierbij voorbehoud aangetekend bij de bekrachtiging van het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken van 1959¹³.

Bovendien kennen vele landen procedures van intern beroep, waardoor een onderzoek soms meerdere jaren kan aanslepen. Luxemburg en Zwitserland worden in dat verband vaak vermeld, maar zijn zeker niet de enige landen.

2.2. De verwezenlijking van de toekomstige samenwerking binnen de Europese Unie

Men kan er niet omheen: het politieke Europa gaat sneller vooruit dan het justitiele Europa. Om historische redenen, die te maken hebben met efficiëntie en mobiliteit, is het voor politieagenten vanzelfsprekender om samen te werken dan voor magistraten, die gebonden zijn aan strengere procedureregels.

2.2.1. Europol

De Europese Politiedienst (Europol), die opgericht is door het Verdrag van 26 juli 1995, is in de Europese Unie in werking getreden op 1 oktober 1998. Door onvoldoende consensus over de toekenning van een groter aantal prerogatieven, was Europol aanvankelijk uitsluitend belast met de informatie-uitwisseling tussen de lidstaten. De opvatting om er een ware Europese politiedienst van te maken, wint echter steeds meer terrein. Het Verdrag van Amsterdam bepaalt dat Europol binnen vijf jaar na zijn inwerkingtreding in staat moet zijn tot het vergemakkelijken en ondersteunen van de voorbereiding en het aanmoedigen van de coördinatie en uitvoering van specifieke onderzoeksacties door de bevoegde autoriteiten van de lidstaten, inclusief operationele acties van gezamenlijke teams waarvan vertegenwoordigers van Europol ter ondersteuning deel uit-

tion. La Belgique a fait une réserve à cet effet lors de la ratification de la convention européenne d'entraide judiciaire de 1959¹³.

En outre, de nombreux pays connaissent des procédures de recours internes telles que les enquêtes peuvent piétiner plusieurs années. Les cas souvent cités du Luxembourg et de la Suisse ne sont pas les seuls.

2.2. La mise en œuvre de la coopération de demain au sein de l'Union européenne

Le constat est banal : l'Europe des polices avance plus vite que celle de la Justice. Pour des raisons historiques, tenant à des impératifs d'efficacité et de mobilité, les policiers coopèrent plus naturellement entre eux que les magistrats qui sont soumis à des règles procédurales plus strictes.

2.2.1. Europol

L'Office européen de police (Europol), créé par la convention du 26 juillet 1995, est entré en fonction dans l'Union européenne le 1er octobre 1998. Faute de consensus politique pour pouvoir lui conférer davantage de prérogatives, Europol était d'abord exclusivement chargé de l'échange d'informations entre Etats membres. L'idée d'en faire un véritable service de police européen se précise cependant. Le Traité d'Amsterdam prévoit en effet que, dans les cinq années de son entrée en vigueur, cet office devra être en mesure de faciliter et d'appuyer la préparation, la coordination et la mise en œuvre d'investigations spécifiques menées par les autorités nationales, y compris les actions opérationnelles en équipes conjointes qui pourraient accueillir des représentants d'Europol. L'office sera aussi investi d'un pouvoir d'initiative dans la mesure où il

¹³ Voorbehoud bij artikel 5 van het Verdrag. Deze regel is eveneens van toepassing op de rogatoire commissies die in België worden uitgevoerd in het kader van bilaterale overeenkomsten of andere multilaterale verdragen. Enkele Europese landen leggen overigens dezelfde voorwaarde op (Nederland en Spanje – voor wat de relaties tussen deze beide landen en België betreft, zijn echter de Schengen-regels van toepassing – IJsland, Zweden, Turkije).

¹³ Réserve à l'article 5 de la Convention. Cette règle s'applique également aux commissions rogatoires à exécuter en Belgique dans le cadre de traités bilatéraux ou d'autres conventions multilatérales. On peut noter à cet égard que quelques États européens imposent la même condition (Pays-Bas et Espagne – en ce qui concerne les relations entre la Belgique et ces deux pays, c'est cependant la disposition de Schengen qui s'applique – Islande, Suède, Turquie).

maken. Deze dienst zal ook beschikken over initiatiefrecht, voorzover hij de lidstaten kan verzoeken een onderzoek in te stellen in het geval van bijzondere zaken.¹⁴.

2.2.2. Het Europees justitieel netwerk

Op initiatief van België is een Europees justitieel netwerk opgericht door het Gemeenschappelijk Optreden van 29 juni 1998. Het is «samengesteld uit de centrale autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor de internationale justitiële samenwerking, de justitiële autoriteiten of andere bevoegde autoriteiten die in het kader van de internationale samenwerking specifiek verantwoordelijk zijn, hetzij in het algemeen, hetzij voor bepaalde vormen van georganiseerde criminaliteit» (artikel 2 van het Gemeenschappelijk Optreden). De vaststelling van het aantal contactpunten wordt overgelaten aan de lidstaten, naar gelang van de nationale regels, voorzover zij het volledige nationale grondgebied en alle vormen van georganiseerde criminaliteit bestrijken. Deze contactpunten worden geacht de justitiële samenwerking te bevorderen: zij staan ter beschikking van de plaatselijke justitiële autoriteiten, de andere contactpunten en de plaatselijke justitiële autoriteiten van de andere landen (artikel 4). Het netwerk heeft ook tot doel enerzijds juridische en praktische gegevens te verstrekken aan de verschillende actoren, plaatselijke autoriteiten en contactpunten van andere landen die hierom verzoeken, en anderzijds de uitvoering te bevorderen van internationale rogatoire commissies, die gecoördineerd dienen te worden in meerdere gerechtelijke arrondissementen binnen eenzelfde land.

Hieruit blijkt dat een synergie tussen de politieke en de justitiële activiteiten wenselijk is op Europees niveau, maar ook in België is het essentieel dat de nieuwe organisatie van de federale politie en de oprichting van het federaal parket in deze geest van synergie worden opgevat, maar ook – en vooral – dat zij zich in de praktijk laten leiden door deze hang naar samenwerking.

2.2.3. Eurojust

Het project tot oprichting van Eurojust was reeds aanwezig in de conclusies van de top van Tampere en het beantwoordt aan de wil om een eenheid op te richten «bestaande uit nationale procureurs-generaal, magistraten of politieofficieren met een gelijkwaardige be-

aura la faculté de demander aux Etats membres de mener des enquêtes dans des affaires particulières¹⁴.

2.2.2. Le réseau judiciaire européen

À l'initiative de la Belgique, un réseau judiciaire européen a, lui aussi, été créé par l'Action commune du 29 juin 1998. Il est composé «des autorités centrales responsables de la coopération judiciaire internationale ou d'autres autorités compétentes ayant des responsabilités spécifiques dans le cadre de la coopération internationale, soit en général, soit pour certaines formes de criminalité organisée » (article 2 de l'Action commune). Le nombre de points de contact par pays est laissé à l'appréciation de chaque État en fonction de ses règles internes pour autant que l'ensemble du territoire national et que toutes les formes de criminalité organisée soient couvertes. Ces points de contact sont censés activer la coopération judiciaire : ils sont à la disposition tant de leurs propres autorités judiciaires locales que des autres points de contact ainsi que des autorités judiciaires des autres pays membres (article 4). Le réseau a également pour mission de fournir des informations pratiques et juridiques aux différents acteurs, autorités locales ou points de contact étrangers qui en font la demande, et de favoriser l'exécution des commissions rogatoires internationales, si celles-ci nécessitent une coordination dans plusieurs arrondissements judiciaires au sein d'un même Etat.

S'il paraît ainsi qu'une synergie entre les deux types d'activités, policières et judiciaires, est souhaitable au niveau européen, il s'agira qu'en Belgique aussi la nouvelle organisation de la police fédérale, d'une part, et la création d'un parquet fédéral, d'autre part, soient non seulement conçus dans cet esprit, mais surtout qu'ils soient pratiquement animés de ce dessein de coopération.

2.2.3. Eurojust

Présent dans les conclusions du sommet européen de Tampere en 1999, le projet de création d'Eurojust répond à la volonté de mettre sur pied «une unité composée de procureurs, de magistrats ou d'officiers de police ayant des compétences équivalentes, détachés

¹⁴ S. Brammertz, 'Coopération policière – entraide policière, la recherche d'un nouvel équilibre', Vigiles, 2001/1., blz. 9; P. Zanders, l'Office européen de police: Europol, Kluwer, 1999, blz. 106.

¹⁴ S. Brammertz, « Coopération policière – entraide policière, la recherche d'un nouvel équilibre », Vigiles, 2001/1., p. 9 ; P. Zanders, l'Office européen de police : Europol, Kluwer, 1999, P. 106.

voegdheid, die door elke lidstaat worden gedetacheerd naar gelang van zijn rechtsstelsels. Eurojust moet tot taak hebben een adequate coördinatie van de nationale met vervolging belaste autoriteiten te vergemakkelijken en strafrechtelijke onderzoeken in gevallen van georganiseerde criminaliteit te ondersteunen.»

De lidstaten hebben in maart 2000 besprekingen aangevat met het oog op de uitwerking van een noodzakelijk juridisch instrument voor de oprichting van Eurojust. Dit is een complex proces, als men rekening houdt met de vele belangen die op het spel staan (in het bijzonder in termen van bevoegdheden, betrekkingen met de andere gemeenschapsinstellingen – waaronder de Commissie en het Europees Bureau voor Fraudebestrijding (OLAF) – en met de nationale instellingen. Dan blijft zelfs nog het heikele punt van de zetel.) In 2001 is een voorlopige eenheid (pro-Eurojust) gevestigd in Brussel. Deze instelling zou definitief gestalte krijgen in de loop van 2002 in Den Haag, zoals besloten was op de top van Laken.

De taken van Eurojust kunnen in de vier volgende domeinen worden onderverdeeld¹⁵:

- De wederzijdse rechtshulp tussen de lidstaten verbeteren door de oprichting van een groep van vijftien liaisonmagistraten op eenzelfde plaats (het middelpuntzoekende aspect van de samenwerking). De groep zal bijdragen tot een eenvoudiger uitvoering van internationale rogatoire commissies (oprichting van een gegevensbank, juridisch advies, informatie over lopende rechtsvervolgingen...). Zij zal ook moeten samenwerken met het Europees justitieel netwerk, en die het middelpuntvliedende aspect van de samenwerking belichaamt.

- Zorgen voor de coördinatie van onderzoeken en rechtsvervolgingen die door meerdere lidstaten worden gevoerd (in het bijzonder om de politieke forum shopping te vermijden).

- De lidstaten ertoe aanzetten rechtsvervolging aan te vatten aan de hand van de gegevens waarover Eurojust zou beschikken en teruggrijpend naar de prioriteiten inzake strafbeleid, die de dienst geleidelijk vooropstelt.

- Instaan voor gerechtelijke controle van Europol en het Europees Bureau voor Fraudebestrijding, volgens nader te bepalen modaliteiten.

De oprichting van Eurojust zal bijdragen tot het ontstaan van een gemeenschappelijke justitiële cultuur, zelfs al lijkt deze instelling er, gelet op de bevoegdheden die haar zijn toegekend, niet toe in staat een vol-

par chaque État membre conformément à son système juridique. Eurojust aura pour mission de contribuer à une bonne coordination entre les autorités nationales chargées des poursuites et d'apporter son concours dans des enquêtes relatives aux affaires de criminalité organisée ».

Les États membres ont entamé en mars 2000 les discussions en vue d'élaborer l'instrument juridique nécessaire à la création d'Eurojust, opération complexe compte tenu des multiples enjeux qu'elle implique (notamment en termes de pouvoirs, de relations avec les autres instances communautaires – dont la Commission et l'Office de lutte anti-fraude (OLAF) –, avec les instances nationales, sans parler de l'inévitable question du siège). L'année 2001 a vu se concrétiser l'établissement d'une unité provisoire (pro-Eurojust) à Bruxelles, dont la figure définitive devrait prendre forme au cours de l'année 2002 à La Haye, comme cela a été décidé au sommet de Laeken.

On peut regrouper les missions d'Eurojust autour des quatre axes suivants ¹⁵:

- Améliorer l'entraide entre les États membres par la constitution d'un groupe de quinze magistrats de liaison en un même lieu (aspect centripète de la coopération). Il contribuera à simplifier l'exécution des commissions rogatoires internationales (établissement d'une base documentaire, avis juridique, informations sur les poursuites en cours, etc.). Il devra aussi collaborer avec le réseau judiciaire européen qui représente l'aspect centrifuge de la coopération.

- Assurer une coordination des enquêtes et des poursuites menées par plusieurs États membres (notamment pour éviter le forum shopping policier).

- Inciter les États membres à entamer des poursuites, en fonction des données dont Eurojust disposerait et des priorités de politique criminelle qu'il serait amené progressivement à définir.

- Assurer, selon des modalités à prévoir, une forme de contrôle judiciaire d'Europol et de l'Olaf.

La création d'Eurojust contribuera à l'émergence d'une culture judiciaire commune, même si cette institution ne paraît pas capable, vu les compétences qui lui sont reconnues, d'assurer une garantie judiciaire

¹⁵ Beslissing van de Raad van de Europese Unie van 28 februari 2002, Publicatieblad, L 063.

¹⁵ Décision du Conseil de l'Union européenne du 28 février 2002, J.O., L. 63.

doende justitiële garantie te bieden en zelfs al blijft zij omstreden op het gebied van het respect voor de rechten van de verdediging¹⁶. De toekomst zal uitwijzen of de Europese Unie hier een stap heeft gezet in de richting van het Europees parket.

2.3. De praktijk vanuit de Quatre-Brasstraat beken:

Met betrekking tot de uitvoering van internationale rogatoire opdrachten inzake witwassen deelt spreker de volgende algemene inlichtingen mee:

Het aantal internationale ambtelijke opdrachten in deze dossiers is zeer aanzienlijk, en er worden vragen verstuurd over de hele wereld. Enkele specifieke bedenkingen:

– De uitvoering van internationale ambtelijke opdrachten is vooral moeilijk in Engeland (complexe procedure, moeilijke contactnames met de bevoegde diensten, er wordt gewoonlijk geëist dat de vragen enorm gedetailleerd worden, wat soms ertoe zou leiden eigenlijk het ganse dossier te moeten vertalen, lange uitvoeringstermijnen).

De uitvoering is tevens moeilijk in Luxemburg, waar ook zeer strikt op procedure gekeken wordt en waar het nog altijd onmogelijk blijkt om via bankcirculaires een algemeen onderzoek te laten uitvoeren. Met andere woorden dient men al veel informatie te hebben om gerichte vragen te kunnen stellen, wat eigenlijk contradictorisch is met het voeren van een onderzoek waar juist naar informatie gezocht wordt.

Wat de uitvoering in Duitsland betreft, is de samenwerking op zich niet slecht, maar stelt zich een groot praktisch probleem inzake de coördinatie tussen de verschillende deelstaten wanneer een gezamenlijke actie noodzakelijk is.

Met Monaco werd recent (februari 2002) wat vooruitgang geboekt dankzij de persoonlijke inspanningen van magistraten maar eveneens door het feit dat de nadruk werd gelegd op de drugstrafiek liever dan op de fiscale fraude.

– Ingeval van moeilijkheden met de uitvoering worden veel problemen praktisch opgelost door rechtstreekse contacten tussen de politiediensten. Ook de liaisonofficiëren spelen een zeer nuttige rol, en de ma-

suffisante et même si elle reste épineuse sous l'angle du respect des droits de la défense¹⁶. L'avenir dira si l'Union a fait ici un pas vers le parquet européen.

2.3. La pratique telle qu'elle est vue par la Rue des Quatre Bras :

Pour l'exécution des commissions rogatoires internationales en matière de blanchiment d'argent, l'intervenant communique les renseignements généraux suivants :

Dans ces dossiers, le nombre de commissions rogatoires internationales est très important et on adresse des demandes dans le monde entier. Quelques réflexions spécifiques :

– L'accomplissement des commissions rogatoires internationales est particulièrement difficile au Royaume-Uni (procédure complexe, prises de contact difficiles avec les services compétents, on exige généralement que les demandes soient extrêmement détaillées, ce qui entraîne parfois la nécessité de traduire en fait l'ensemble du dossier, longs délais d'exécution).

L'exécution est difficile également au Luxembourg, où on est aussi très strict sur le respect de la procédure et où il est toujours impossible de faire mener une enquête générale par le biais de circulaires bancaires. En d'autres termes, on doit déjà disposer de beaucoup d'informations pour pouvoir faire des demandes ciblées, ce qui est en fait contradictoire avec le but d'une enquête, qui consiste précisément à recueillir des informations.

En ce qui concerne l'exécution en Allemagne, la collaboration en soi n'est pas mauvaise, mais on est confronté à un problème pratique important pour ce qui est de la coordination entre les différents Länder lorsqu'une action commune est nécessaire.

Dans le cas de Monaco, on a récemment (février 2002) enregistré des progrès grâce aux efforts personnels des magistrats, mais aussi parce que l'accent a été mis sur le trafic de la drogue plutôt que sur la fraude fiscale.

– En cas de difficultés d'exécution, beaucoup de problèmes sont résolus sur le plan pratique par des contacts directs entre les services de police. Les officiers de liaison jouent également un rôle très utile et

¹⁶ M. Delmas-Marty, «European Public Prosecutor and Globalisation», Agon, 2000, nr. 29, blz. 2.

¹⁶ M. Delmas-Marty, «European Public Prosecutor and Globalisation », Agon, 2000, n° 29, p. 2.

gistraten doen geregeld op hun kennis en contacten een beroep.

– Bij uitvoering van internationale ambtelijke opdrachten in landen waar we minder contacten hebben en geen liaisonofficieren, heeft de praktijk aangetoond dat er met goed resultaat een beroep kan worden gedaan op onze ambassades. Dikwijls zijn de diplomaten zeer bereidwillig tot samenwerking met de justitie, en zij zijn zeer geïnteresseerd om deze voor hen nieuwe materie te leren. Deze samenwerking kan zeker nog meer geïntensifieerd worden. Ook de contacten terzake met het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Brussel verlopen goed.

– Een belangrijk punt is het optreden van Eurojust. Reeds herhaaldelijk werd met succes een beroep gedaan op Eurojust om internationale ambtelijke opdrachten die niet vooruitgaan, te laten deblokken. Praktisch wordt een schrijven gericht aan de Belgische vertegenwoordiger van Eurojust, die het probleem onmiddellijk persoonlijk bespreekt met de magistraat vertegenwoordiger van het betrokken land. De vertegenwoordigers van de 15 EU-lidstaten zijn in Brussel aanwezig, zodat zij voortdurend met elkaar deze zaken kunnen bespreken. De betrokken vertegenwoordiger neemt dan contact op met zijn nationale autoriteiten, en poogt de uitvoering te deblokken of tenminste informatie over de stand van zaken te bekomen. Op deze manier werden reeds verschillende zaken opgelost. Tevens heeft Eurojust een overeenkomst afgesloten met de Verenigde Staten, die de liaisonmagistraat, gevestigd te Parijs, heeft aangewezen als contactpunt, zodat ook in de VS en allicht binnenkort ook in andere niet-EU-landen vlotte contactmogelijkheden worden gecreëerd. Eurojust biedt trouwens ook de mogelijkheid om van tevoren (vooraleer een ambtelijke opdracht verstuurd wordt) met de vertegenwoordiger(s) van bepaalde landen te overleggen, informatie te vragen over procedures en wettelijke mogelijkheden en de meest praktische en meest efficiënte weg te zoeken om de opdrachten over te maken (zoals bijvoorbeeld onmiddellijk de juiste bevoegde dienst vinden).

2.4. Internationale blokkering van tegoeden

De internationale samenwerking inzake de tenuitvoerlegging van inbeslagnemingen en verbeurdverklaringen wordt in België geregeld door de wet van 20 mei 1997, die in werking getreden is op 13 juli 1997. Hierna volgen de belangrijkste bepalingen:

les magistrats font régulièrement appel à leurs connaissances et à leurs contacts.

– En ce qui concerne l'accomplissement de commissions rogatoires internationales dans les pays où nous avons moins de contacts et où nous ne disposons pas d'officiers de liaison, l'expérience a montré qu'on peut faire appel à nos ambassades avec des résultats probants. Souvent, les diplomates sont tout disposés à collaborer avec la justice et fort intéressés d'en apprendre davantage sur cette matière qui est nouvelle pour eux. Cette collaboration peut certainement être encore intensifiée. Les contacts en la matière avec le ministère des Affaires étrangères à Bruxelles se déroulent eux aussi de manière satisfaisante.

– L'intervention d'Eurojust est un point important. On a déjà sollicité, avec succès et à plusieurs reprises, son intervention pour faire débloquer des commissions rogatoires internationales qui n'avançaient pas. En pratique, on adresse un écrit au représentant belge d'Eurojust, qui examine immédiatement et personnellement le problème avec le magistrat représentant le pays concerné. Les représentants des quinze États membres de l'Union européenne sont présents à Bruxelles, de sorte qu'ils ont en permanence la possibilité d'examiner ces affaires les uns avec les autres. Le représentant concerné contacte alors ses autorités nationales et essaie de débloquer l'exécution de la commission ou au moins d'obtenir des informations sur son état d'avancement. On a déjà résolu plusieurs affaires de cette manière. Eurojust a conclu également un accord avec les États-Unis, selon lequel le magistrat de liaison établi à Paris a été désigné comme point de contact, de sorte qu'on crée des possibilités de contacts souples aux États-Unis, et vraisemblablement bientôt dans d'autres États non membres de l'Union européenne. Eurojust permet par ailleurs de se concerter préalablement (avant d'envoyer une commission rogatoire) avec le(s) représentant(s) de certains pays, de demander des informations sur les procédures et les possibilités légales et de chercher la voie la plus pratique et la plus efficace pour transmettre les commissions (par exemple, trouver immédiatement le service compétent).

2.4. Le gel international des avoirs

La coopération internationale concernant la mise à exécution de demandes étrangères de saisie et de décisions de confiscation spéciale est réglée en Belgique par la loi du 20 mai 1997, entrée en vigueur le 13 juillet 1997. Les dispositions principales sont les suivantes:

– De eis van reciprociteit, de dubbele tenlastelegging in België en in het verzoekende land, het ‘non bis in idem’-principe en het feit dat de maatregelen inzake inbeslagneming en bijzondere verbeurdverklaring slechts worden uitgevoerd wanneer en voorzover zij naar Belgisch recht mogelijk zijn.

– Met betrekking tot de verbeurdverklaring van vermogensvoordelen is het subsidiariteitsbeginsel van toepassing, in die zin dat de verbeurdverklarde geldsommen slechts ingehouden kunnen worden op goederen die zich in België bevinden, indien er zich in het verzoekende land geen enkel goed bevindt dat de inhouding van de geldsom mogelijk maakt.

– Het exequatur inzake verbeurdverklaring wordt verleend door de correctionele rechtbank van de plaats waar de goederen zich bevinden, nadat het Openbaar Ministerie en de veroordeelde persoon gehoord zijn. Tegen een beslissing inzake exequatur is geen enkel beroep mogelijk (tenzij in cassatie).

– Het exequatur inzake voorlopige maatregelen of inbeslagneming wordt verleend door de raadkamer van de rechtbank van de plaats waar de goederen zich bevinden. De raadkamer doet uitspraak binnen vijf dagen na indiening van het verzoek. Bij hoogdringendheid wordt het exequatur voorlopig toegekend door de onderzoeksrechter en deze beslissing wordt binnen vijf dagen bevestigd door de raadkamer.

Ook op Europees niveau is er op dat gebied vooruitgang geboekt, wat laat vermoeden dat een gemeenschappelijke aanpak in het verschiet ligt.

2.5. Enkele suggesties voor actie op korte termijn, gericht aan het Belgisch Parlement

Ons land ondertekent vele verdragen, maar bekrachtigt ze niet altijd even snel.

2.5.1. Spreker herinnert eraan dat het veertig jaar geduurd heeft om het Europees Uitleveringsverdrag van 1957 te bekrachtigen, wat een rem heeft gezet op de internationale onderzoeken in de zaken waarbij huiszoekingen en inbeslagnemingen afhingen van de uitleveringsmogelijkheid...

Hij wijst er ook op dat de bekrachtiging van een protocol bij het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken al meer dan twintig jaar op zich laat wachten, wat een blokkering betekent van een aantal strafonderzoeken op fiscaal gebied.

2.5.2. De heer Dejemeppe wenst ook de aandacht te vestigen op het Verdrag betreffende wederzijdse rechtshulp in strafzaken van de Europese Unie, dat de EU-

– L'exigence de réciprocité, la double incrimination des faits en Belgique et dans le pays requérant, le principe «non bis in idem» et le fait que les mesures de saisie et de confiscation spéciale demandées ne soient exécutées que lorsque et pour autant qu'elles soient possibles selon le droit belge.

– En matière de confiscation d'avantages patrimoniaux, le principe de subsidiarité joue en ce sens que les sommes d'argent confisquées peuvent être prélevées sur des biens situés en Belgique uniquement lorsqu'il n'y a aucun bien situé dans le pays requérant qui puisse permettre le prélèvement de la somme d'argent.

– L'exequatur en matière de confiscation est donnée par le tribunal correctionnel de l'endroit où les biens sont situés et ce après que le Ministère Public et la personne condamnée aient été entendus. Contre une décision d'exequatur, il n'y a aucun recours possible (sauf en cassation).

– L'exequatur en matière de mesures provisoires ou de saisies est rendue par la chambre du conseil du tribunal du lieu où les biens sont situés. La chambre du conseil rend sa décision dans les cinq jours qui suivent le dépôt de la demande. En cas d'urgence, l'exequatur est temporairement donnée par le juge d'instruction et cette décision est confirmée endéans les cinq jours par la chambre du conseil.

Au plan européen, des progrès ont également été enregistrés dans ce domaine, qui permettent d'augurer une approche commune.

2.5. Quelques suggestions à court terme pour le Parlement belge

La Belgique signe de multiples conventions, mais ne les ratifie pas toujours avec célérité.

2.5.1. L'orateur rappelle ainsi qu'il a fallu quarante ans pour ratifier la convention européenne en matière d'extradition de 1957, ce qui a pénalisé les enquêtes internationales là où les perquisitions et saisies étaient subordonnées à la possibilité d'extradition...

Il rappelle également que l'on attend depuis plus de vingt ans la ratification d'un protocole à la convention européenne d'entraide judiciaire en matière pénale de 1959, ce qui neutralise certaines enquêtes pénales fiscales...

2.5.2. M. Dejemeppe souhaite aussi attirer l'attention sur la convention d'entraide judiciaire en matière pénale de l'Union européenne que les pays membres

lidstaten ondertekend hebben op 29 mei 2000 en dat een belangrijke stap is naar de totstandbrenging van de Europese gerechtelijke ruimte.

Dit verdrag vormt een aanvulling bij het verdrag van 1959, dat ondertekend werd onder auspiciën van de Raad van Europa, het Benelux-verdrag van 1962 en de overeenkomst ter uitvoering van het Schengenakkoord van 1990. Deze laatste is echter nog niet bekrachtigd en is bijgevolg nog niet in werking getreden.

Met dit verdrag wordt het toepassingsgebied van de wederzijdse rechtshulp uitgebreid. De rechtstreekse overzending van de verzoeken tot wederzijdse rechtshulp en van de aangiften met het oog op vervolging, worden de regel. Bovendien worden ook de samenwerkingsverzoeken vereenvoudigd. Op velerlei gebied is dit verdrag vernieuwend, omdat het komaf maakt met de kloof tussen de wederzijdse rechtshulp en de politieke samenwerking, die voortaan in eenzelfde instrument worden ondergebracht¹⁷.

Wat bijvoorbeeld de wederzijdse rechtshulp betreft, bepaalt artikel 4 van het Verdrag dat de aangezochte lidstaat de door de verzoekende lidstaat uitdrukkelijk aangegeven formaliteiten en procedures in acht dient te nemen. Deze bepaling is van essentieel belang, voorzover zij een eind maakt aan het problematische principe dat bepaalt dat een verzoek tot wederzijdse rechtshulp steeds alleen kan worden uitgevoerd overeenkomstig de nationale wet van het aangezochte land. Een andere nieuwigheid in dit verdrag vindt men terug in paragraaf 2 van hetzelfde artikel 4: de aangezochte lidstaat dient rekening te houden met de door de verzoekende lidstaat aangegeven procedurele en andere termijnen, om te vermijden dat eventuele vertraging onherroepelijk zou leiden tot verjaring.

Artikel 6 van het Verdrag voorziet in de rechtstreekse toezending van gegevens op eigen initiatief, met inbegrip van gegevens omtrent strafbare feiten. Op die manier kan het internationaal onderzoek op zijn beurt proactief worden¹⁸.

2.5.3. Spreker wijst erop dat het in het kader van de strijd tegen het witwassen van geld wenselijk is internationale overeenkomsten inzake wederzijdse rechtshulp en justitiële samenwerking af te sluiten tussen de Europese Unie en enkele derde landen, met Zwitserland en Liechtenstein op kop.

¹⁷ S. Brammertz, *ibidem*, blz. 10.

¹⁸ S. Brammertz, *ibidem*, blz. 11.

de l'Union européenne ont signée le 29 mai 2000, et qui représente une étape importante dans le sens de la création d'un espace judiciaire européen.

L'objectif de cette convention est de compléter celle de 1959 signée sous l'égide du Conseil de l'Europe, le traité Benelux de 1962 et la convention d'application de l'accord de Schengen de 1990. Celle-ci n'a pas toutefois pas encore été ratifiée et n'est donc pas en vigueur.

Avec cette convention, le champ d'application de l'entraide est élargi. La transmission directe des demandes d'entraide judiciaire et des dénonciations en vue de poursuites devient la règle, tandis que les demandes de coopération sont simplifiées. Dans plusieurs domaines, la convention innove puisqu'elle rompt le clivage traditionnel entre l'entraide judiciaire et la coopération policière pour les réunir dans un même instrument¹⁷.

En ce qui concerne, par exemple, l'entraide judiciaire, l'article 4 de la convention dispose que l'État membre destinataire de la demande est censé respecter les formalités et procédures expressément indiqués par l'État requérant dans sa demande d'enquête. Cette règle est essentielle dans la mesure où elle supprime l'impasse que constitue le principe selon lequel les demandes d'entraide sont toujours exécutées conformément à la seule loi nationale du pays requis. Autre innovation encore de la convention : le paragraphe 2 du même article 4 permet au magistrat requérant de faire valoir les délais et les échéances afin que des retards n'aboutissent pas à des prescriptions fatales.

L'article 6 de la convention permet la transmission directe d'informations sous la forme d'échanges spontanés, en ce compris celles concernant des faits pénalement punissables. L'enquête internationale pourra ainsi à son tour devenir proactive¹⁸.

2.5.3. L'intervenant poursuit en recommandant la conclusion d'accords internationaux d'entraide et de coopération judiciaire dans la lutte contre le blanchiment de capitaux entre l'Union européenne et certains pays tiers, aux premiers rangs desquels la Suisse et le Liechtenstein

¹⁷ S. Brammertz, *ét. cit.*, p. 10.

¹⁸ S. Brammertz, *ét. cit.* (, p. 11.

De ondertekening¹⁹ van een Protocol bij het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken zal het na bekrachtiging mogelijk maken heel wat meer informatie met betrekking tot bankrekeningen en financiële verrichtingen uit te wisselen tussen de lidstaten van de Europese Unie. Volgens het Protocol is elke lidstaat verplicht gegevens te verschaffen over de bankrekeningen die op zijn grondgebied geopend zijn, op voorwaarde dat de bestraffing voor het misdrijf minstens twee jaar is in de nationale wetgeving, en vier jaar volgens de wetgeving van de verzoekende lidstaat (of dat het misdrijf vermeld is in de Europol-overeenkomst of schade berokkent aan de financiële belangen van de Europese Unie).

Er zouden nog initiatieven genomen kunnen worden ter verbetering van de samenwerking met London-City, Gibraltar en de Britse kroonkolonies (het eiland Man, Jersey, Guernsey, de Caymaneilanden, de Britse Maagdeneilanden, Bermuda, de Turks- en Caicoseilanden, Anguilla, Montserrat). Een discussie hieromtrent zou ons echter buiten het bestek van deze uiteenzetting voeren²⁰.

2.5.4. Het Europees aanhoudingsbevel

Het Europees aanhoudingsbevel of het vereenvoudigd uitleveringsbevel betekent een grote stap vooruit²¹, die veel te maken heeft met een samenloop van omstandigheden – 11 september 2001 – en met de inspanningen van het Belgische voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie. Het zou uiterlijk op 1 januari 2004 van toepassing worden. Sommige landen, waaronder België, hebben er zich zelfs toe verbonden deze datum vooruit te schuiven. Het is de taak van de respectieve parlementen om de kaderbeslissing die tijdens de top van Laken is genomen, op te nemen in hun wetgeving (in België kan dit bijvoorbeeld door toevoeging van een nieuw hoofdstuk aan de uitleveringswet).

¹⁹ Besluiten van de laatste ECOFIN-raad van 17 oktober II.

²⁰ Ondanks de voortrekkersrol die London-City speelt in de financiële wereld, hebben de belangrijke financiële zaken die de stad de afgelopen jaren heeft gekend, een licht geworpen op de omstandigheden van haar autoreguleringsstelsel. Sinds 1997 is de oprichting van een exclusieve financiële autoriteit, de Financial Services Authority (FSA), een antwoord gebleken op elke afwijking. Met betrekking tot het ernstige gebied van het witwassen van geld evalueert de informatieve missie van de Franse Assemblée Nationale het resultaat van deze hervormingen als volgt in een rapport van 10 oktober 2001: het BBP van de stad Londen wordt geraamd op 300 miljard euro, er zijn 480 buitenlandse banken gevestigd in het Verenigd Koninkrijk, waarvan de meeste in Londen, de 'City' is een internationaal financieel centrum bij uitstek. Deze banken beheren om en bij de 2,5 miljard euro («Rapport d'information 'Mission d'information commune', Tome 1., Volume 4, La Grande Bretagne, Gibraltar et les Dépendances de la Couronne», blz. 165).

²¹ De omstreken kwestie van het terrorisme wordt hier buiten beschouwing gelaten, maar een diepgaande definitie van dit type misdaad verdient zeker nadere aandacht.

La signature¹⁹ d'un Protocole à la Convention européenne d'entraide judiciaire en matière pénale, permettra, une fois ratifié, un plus grand échange d'informations entre les États membres de l'Union sur les comptes bancaires et les transactions financières. En effet, il obligera chaque État membre à fournir des informations sur les comptes bancaires ouverts sur son territoire à condition que l'infraction en cause soit punie d'au moins deux ans selon sa législation et quatre ans selon celle de l'État membre demandeur (ou que l'infraction soit inscrite à la Convention Europol ou porte atteinte aux intérêts financiers de l'Union).

Des initiatives pourraient encore être prises pour améliorer la collaboration avec la «City» de Londres, Gibraltar et les dépendances de la Couronne (Île de Man, Jersey, Guernesey, îles Caïman, îles Vierges britanniques, Bermudes, îles Turks et Caïcos, Anguilla, Montserrat), mais cela dépasse le cadre de cet exposé²⁰.

2.5.4. Le mandat d'arrêt européen

Le mandat d'arrêt européen, ou mandat d'extradition simplifié, constitue une avancée majeure²¹, qui doit beaucoup à la rencontre entre des circonstances – le 11 septembre 2001 – et les efforts de la présidence belge du Conseil de l'Union européenne. Il devrait entrer en application au plus tard le 1er janvier 2004, certains pays, dont la Belgique, s'étant engagés à avancer cette date. Il appartiendra aux Parlements respectifs d'intégrer la décision-cadre prise lors du sommet de Laeken dans leur législation (en Belgique, cela pourrait par exemple se faire en adjoignant un chapitre nouveau à la loi sur l'extradition).

¹⁹ Conclusions du dernier Conseil Ecofin du 17 octobre dernier.

²⁰ Si la City de Londres occupe une place de premier plan dans le monde de la finance, les importantes affaires financières qu'elle a connues ces dernières années n'ont pas manqué de mettre en lumière les imperfections de son système d'autorégulation. Depuis 1997, la mise en place d'une autorité financière unique, la Financial Services Authority (FSA), s'est présentée comme une réponse à toutes ces dérives. Pourtant et dans le domaine plus grave du blanchiment de capitaux, dans un rapport déposé le 10 octobre 2001, la mission d'information de l'Assemblée nationale française épingle en ces termes le résultat de ces réformes : le PIB de la ville de Londres est évalué à 300 milliards d'euro avec l'implantation de 480 banques étrangères au Royaume-Uni dont la plupart à Londres, la «City» est essentiellement une place financière internationale. Ces banques étrangères gèrent aux alentours de 2,5 milliards d'euro «Rapport d'information «Mission d'information commune», Tome 1., Volume 4, La Grande Bretagne, Gibraltar et les Dépendances de la Couronne», p. 165).

²¹ La question controversée du terrorisme est ici laissée de côté, mais une définition approfondie de ce type de crime mériterait une réflexion approfondie.

De heer Dejemepe onderscheidt vier belangrijke elementen:

- In een aantal gebieden, waaronder het witwassen van geld, verbinden de Staten zich ertoe het aanhoudingsbevel van een andere Staat te erkennen, zonder het te laten afhangen van een dubbele tenlastelegging (de harmonisatie van de wetgevingen is dus geen noodzakelijke voorwaarde).

- De uitlevering dient te worden uitgevoerd binnen vastgestelde termijnen (ofschoon zij niet worden bekrachtigd).

- Politieke motieven zouden geen rol meer mogen spelen.

- Het hele proces verloopt zonder dat de uitvoerende macht tussenbeide komt en staat dus enkel onder toezicht van het gerechtelijk apparaat.

Dit mandaat zal letterlijk van toepassing zijn voor het «witwassen van het misdrijf» en de kwestie van de inhoud van de uitdrukking dreigt in verscheidene landen voor een probleem te zorgen met betrekking tot de kwalificatie van het oorspronkelijke misdrijf. De toekomst zal uitwijzen of het vertrouwen waarvan in Laeken blijk werd gegeven, terecht was en of de procedure toepasbaar is op het witwassen van de opbrengst van de misdrijven die in sommige landen worden beschouwd als «wanbedrijf» (zoals oplichting, diefstal, verduistering, fiscale fraude...)

Toch is deze fase in de Europese integratie van kapitaal belang, omdat wat mogelijk gemaakt is voor personen, in de toekomst gemakkelijker moet zijn voor goederen (huiszoekingen, inbeslagnemingen, blokkering van internationale tegoeden...).

BESLUIT

Tot besluit bevestigt de heer Dejemepe dat hij de zorgen deelt van de parlementsleden die in de maand februari in Parijs samengekomen zijn, zelfs al zijn bepaalde voorstellen, zoals de geschiedenis heeft uitgewezen, een werk van lange adem (bijvoorbeeld «de harmonisatie van de tenlasteleggingen in financiële aangelegenheden»).

Vanuit gerechtelijk oogpunt formuleert spreker de volgende voorstellen, die reeds gedeeltelijk aan bod gekomen zijn in het Verdrag van 29 mei 2000, met de oprichting van Eurojust en het Europees justitieel netwerk, alsook in de voormelde parlementaire besluiten. Op termijn zullen zij een breder toepassingsgebied hebben dan de Europese Unie, namelijk de Raad van Europa, en slaan op zaken die verder gaan dan het toepassingsgebied van het Europees aanhoudingsbevel:

M. Dejemepe relève quatre éléments importants :

- Dans un certain nombre de domaines, dont le blanchiment, les États s'engagent à reconnaître le mandat d'arrêt émis dans un autre État sans subordonner celui-ci à la double incrimination (l'harmonisation des législations n'est donc plus un préalable obligé).

- L'extradition devra se réaliser dans des délais limités (encore qu'ils ne soient pas sanctionnés).

- Les motifs politiques ne devraient plus pouvoir être invoqués.

- L'opération se fera également sans intervention du pouvoir exécutif, sous le seul contrôle judiciaire.

Certes, ce mandat sera d'application, littéralement, pour le «blanchiment du crime », et la question du contenu de l'expression risque de poser problème quant à la qualification de l'infraction d'origine dans différents pays. L'avenir dira si la confiance manifestée à Laeken se maintiendra et si la procédure pourra être appliquée pour le blanchiment du produit d'infractions qui sont, dans certains pays, qualifiées de «délit» (comme l'escroquerie, le vol, le détournement, la fraude fiscale, etc.).

Mais cette étape de l'intégration européenne est capitale dans la mesure où ce qui a été rendu possible pour les personnes devrait, demain, l'être plus aisément pour les biens (perquisitions, saisies, gel des avoirs bancaires, etc.).

CONCLUSION

M. Dejemepe conclut en confirmant qu'il partage les préoccupations des parlementaires réunis à Paris au mois de février dernier, même si certaines propositions formulées paraissent, l'histoire l'a montré, de très longue haleine (par exemple : «l'harmonisation des incriminations en matières financières »).

D'un point de vue judiciaire, l'orateur formule les propositions suivantes, pour partie déjà rencontrées dans la Convention du 29 mai 2000, dans la création d'Eurojust et du réseau européen et dans les conclusions parlementaires précitées, mais à terme sur un espace plus large que celui de l'Union, celui du Conseil de l'Europe, et dans des matières plus étendues que celles visées par le mandat d'arrêt européen :

– dat de uitvoering van een daad van wederzijdse rechtshulp niet langer afhankelijk blijft van de voorwaarde van dubbele tenlastelegging, wat nu wel nog het geval is;

– dat de gerechtelijke autoriteit zich – in een taal die door het aangezochte land aanvaard wordt – rechtstreeks wendt tot de buitenlandse magistraat van de plaats van uitvoering, die op zijn beurt de verzamelde bewijsstukken aan de autoriteit overmaakt, zonder dat de uitvoerende macht tussenbeide komt;

– dat de rechtshulp zo snel mogelijk wordt verleend en, voorzover mogelijk, binnen de verzochte termijn, onder voorbehoud dat de oorzaken van de vertraging worden meegedeeld;

– dat geen enkel beroep kan aangetekend worden in het land van uitvoering (dat is namelijk vaak de zwakke plek in het verzoek);

– dat de rechter of zijn medewerkers met instemming van de buitenlandse magistraat over de landsgrenzen heen kunnen deelnemen aan de uitvoering van het verzoek tot rechtshulp. Thans wordt passieve bijstand doorgaans toegestaan, maar geen enkele regel voorziet in actieve bijstand, wat in de praktijk nochtans gegrond lijkt.

– dat de landen erin toestemmen hun onderdanen uit te leveren, onder voorbehoud dat de eventueel uitgesproken gevangenisstraf uitgevoerd kan worden in het land van oorsprong (het wordt een steeds groter anachronisme dat misdadigers vrij kunnen bewegen, maar dat het nationaliteitsbeginsel plots primeert zodra zij opgespoord zijn, zodat het niet mogelijk is bijvoorbeeld een Belg te berechten in Rome of een Nederlander in Brussel – het Verenigd Koninkrijk vormt hierop een uitzondering). Elke onderdaan van een lidstaat zou moeten worden beschouwd als een onderdaan van de Europese Unie, die zich bijgevolg niet kan verschansen achter zijn nationaliteit om vervolging te ontlopen.

De kaderbeslissing met betrekking tot het Europees aanhoudingsbevel, van december 2001, zou deze situatie een halt moeten toeroepen.

– dat de geschillen met betrekking tot de uitlevering en de uitvoering van buitenlandse vonnissen worden toevertrouwd aan de gerechtelijke autoriteiten, zonder dat de uitvoerende macht tussenbeide komt;

– dat het bankgeheim of het beroepsgeheim dat geldt voor andere financiële tussenpersonen, niet kan worden ingeroepen als obstakel voor het onderzoek van de rechter;

– dat de inlichtingen en de bewijsmiddelen die in het buitenland verzameld zijn, gebruikt kunnen worden in elke strafprocedure; dat dus wordt afgestapt van het specialiteitsbeginsel dat sommige landen inroepen om

– Que l'exécution d'un acte d'entraide ne soit plus subordonnée à la condition de la double incrimination, là où elle l'est encore.

– Que l'autorité judiciaire s'adresse directement – dans une langue acceptée par le pays requis – au magistrat étranger du lieu de l'exécution qui, à son tour, lui remette directement les moyens de preuve recueillis, sans intervention du pouvoir exécutif.

– Que l'entraide soit fournie dans les meilleurs délais et, dans la mesure du possible, dans le délai exprimé dans la demande, sauf à faire connaître les motifs du retard.

– Qu'aucun recours ne puisse être intenté dans le pays d'exécution (c'est souvent le maillon faible qui paralyse la demande).

– Qu'avec l'accord du magistrat étranger, le juge ou ses collaborateurs puissent participer à l'exécution de la demande d'entraide au-delà des frontières nationales. A l'heure actuelle, si l'assistance passive est en général admise, aucune règle ne garantit la collaboration active, laquelle paraît pourtant légitime en pratique.

– Que les États acceptent d'extrader leurs nationaux, sous la réserve que la peine d'emprisonnement éventuellement prononcée puisse être exécutée dans le pays d'origine (il devient de plus en plus anachronique que les délinquants puissent circuler librement, mais qu'une fois épinglés, le principe de la nationalité reprenne le dessus en sorte qu'il n'est pas possible de juger un Belge à Rome ou un Hollandais à Bruxelles – le Royaume-Uni faisant ici exception). Tout ressortissant d'un État membre devrait être considéré comme un citoyen de l'Union, sans pouvoir se retrancher derrière sa qualité de national pour faire échec aux poursuites.

La décision-cadre relative au mandat d'arrêt européen de décembre 2001 devrait mettre un terme à cette situation.

– Que le contentieux relatif à l'extradition et à l'exécution des jugements étrangers soit confié aux autorités judiciaires – sans intervention du pouvoir exécutif.

– Que le secret bancaire ou celui imposé à d'autres intermédiaires financiers ne puisse être invoqué pour faire obstacle aux investigations du juge.

– Que les informations et moyens de preuve obtenus à l'étranger ou reçus de l'étranger puissent être utilisés dans toute procédure pénale : que soit ici abandonné le principe de la spécialité en vertu duquel cer-

een schriftelijke verklaring te eisen, en dat bepaalt dat de inlichtingen die in andere procedures verkregen zijn, niet gebruikt zullen worden, bijvoorbeeld voor fiscale doeleinden;

– dat de controle van de daden wordt uitgevoerd door de rechtbanken van het verzoekende land, die toezien op het respect voor de principes voor een eerlijk proces, in het bijzonder voor de rechten van de verdediging;

– dat er in elk land bijstandsmagistraten worden aangewezen, met als opdracht buitenlandse rechters bij te staan en bij te dragen tot een goed verloop van de rogatoire commissies;

– dat een documentatiecentrum wordt opgericht, dat toegankelijk is voor alle partijen in strafrechtelijke verdragen en waar alle geldende regels op nationaal, transnationaal en internationaal niveau geraadpleegd kunnen worden.

Dit onderwerp is veelomvattend en evolueert onophoudelijk; het zou moeten oproepen tot de verdediging van de ethische waarden die de grondslag vormen van het maatschappelijk model waaraan alle burgers gehecht zijn.

B. Gedachtewisseling:

Kamervoorzitter Herman De Croo merkt op dat België op het vlak van de anti-witwasmaatregelen beschikt over een modelwetgeving. In vergelijking met andere landen vervult het vooruitstrevende Belgische beleid een voorbeeldfunctie. Hij wijst erop dat de bereikte resultaten tot stand kwamen in nauwe samenwerking met de betrokken privaatrechterlijke instanties.

De heer Hugo Coveliers (Volksvertegenwoordiger - VLD) maakt de commissieleden erop attent dat de expertise van de heren Dejemeppe en Spreutels op het vlak van anti-witwasmaatregelen ook in andere landen sterk gewaardeerd wordt.

België beschikt over een uitstekend wetgevend arsenaal. Bij het totstandkomen van nieuwe wetgeving moet steeds een rigoureuze afweging worden gemaakt tussen de vrijheid van personen, goederen en kapitaal in het kader van de Europese interne markt en de noodzakelijke controle die deze vrijheid voor een stuk zal beperken.

Inzake het vraagstuk van de verdeling van de bewijslast groeit er stilaan een consensus. Wanneer de aansprakelijkheid is vastgelegd voor wat betreft de maatschappelijke schade en het vermogensdeel, zou voortaan de dader in plaats van de overheid de bewijslast moeten leveren.

tains pays vont jusqu'à exiger un engagement écrit de ne pas utiliser les renseignements obtenus dans d'autres procédures, p. ex. à des fins fiscales.

– Que le contrôle des actes soit exercé par les juridictions du pays demandeur, qui s'assurent du respect des principes du procès équitable, et en particulier des droits de la défense.

– Que des magistrats d'assistance soient désignés dans chaque État avec mission d'assister les juges étrangers et de contribuer à la bonne fin des commissions rogatoires.

– Que soit constitué un centre de documentation accessible sur l'ensemble des règles pertinentes au niveau national, transnational et international pour toutes les parties aux conventions dans le domaine pénal.

Le chantier est vaste et en perpétuelle évolution ; il devrait être mobilisateur pour la défense des valeurs éthiques qui fondent le modèle de société auquel sont attachés les citoyens.

B. Echange de vues :

Le président de la Chambre, M. Herman De Croo, fait observer que la Belgique dispose d'une législation modèle en ce qui concerne les mesures de lutte antiblanchiment. Par comparaison avec d'autres pays, la politique progressiste belge a valeur d'exemple. Il fait observer que les résultats en la matière ont été obtenus en étroite collaboration avec les instances de droit privé concernées.

M. Hugo Coveliers, (Député - VLD) attire l'attention des membres de la commission sur le fait que l'expertise de MM. Dejemeppe et Spreutels dans le domaine des mesures antiblanchiment est également très appréciée dans d'autres pays.

La Belgique dispose d'un excellent arsenal législatif. Lors de l'élaboration de la nouvelle législation, il conviendra toujours de mettre en balance la liberté des personnes, des biens et des capitaux dans le cadre du marché intérieur européen et l'indispensable contrôle qui limitera quelque peu cette liberté.

Un consensus se dégage peu à peu en ce qui concerne la question de la répartition de la charge de la preuve. Si la responsabilité a été établie en ce qui concerne le préjudice social et le partage du patrimoine, la charge de la preuve incomberait dorénavant à l'auteur, et plus aux autorités.

Inzake de problematiek van de opheffing van het beroepsgeheim zal er overleg moeten plaatsvinden met de orde van de advocaten. Wanneer een advocaat geldoverdrachten in opdracht van derden uitvoert, moet het mogelijk worden te achterhalen wie de economische afzender en ontvanger zijn.

Voor de verdere uitbouw van anti-witwasmaatregelen beschikt men over twee denksposen. Enerzijds kan men ernaar streven om zoveel mogelijk overeenkomsten in Europees of internationaal verband af te sluiten. Een nadeel van deze werkmethode is dat de vooruitgang bijzonder traag zal verlopen. Een aantal lidstaten van de Europese Unie verzetten zich bijvoorbeeld hardnekkig tegen de eventuele oprichting van een Europees parket. Een gevolg hiervan is dat het Brussels parket de facto het Europees parket voor de fraudebestrijding dreigt te worden zonder evenwel te beschikken over voldoende middelen om deze taak naar behoren uit te voeren. Anderzijds kan men zich toespitsen op de nationale wetgeving, waarbij er evenwel gestreefd moet worden naar *burden* en *asset sharing*. Is het logisch dat bij bevrozing van tegoeden in Zwitserland alle interessen worden opgestreken door de Zwitserse staat ?

De heer Gérard Gobert (Volksvertegenwoordiger - Agalev-Ecolo) stelt vast dat de Financiële actiegroep tegen het witwassen van kapitaal (FAG) een aantal maatregelen heeft uitgewerkt tegen landen die niet meewerken in de strijd tegen het witwassen van geld. Het gaat hier in de eerste plaats om belastingparadijzen zoals het eiland Nauru. Over welke maatregelen gaat het precies ? Zullen ze voldoende doeltreffend zijn ?

Kan de procureur des Konings enige toelichting geven bij de gerechtelijke samenwerking tussen België en Zwitserland ? Bestaan er bilaterale akkoorden tussen beide landen ?

De heer Peter Vanvelthoven (Volksvertegenwoordiger - SP.A) wijst erop dat in de Verklaring van Parijs een groot belang wordt gehecht aan de transparantie van kapitaalbewegingen. In België is het anoniem effectenbezit evenwel nog wijdverspreid. Uit internationale studies blijkt dat België een van de weinige OESO-landen is waar er nog gebruik kan worden gemaakt van aandelen aan toonder. Een recent rapport van de FAG wijst erop dat aandelen aan toonder een uitgelezen instrument zijn voor witwasoperaties. Zijn de sprekers het eens met deze visie ? Is er hier een taak weggelegd voor het Belgische parlement ?

De heer Éric van Weddingen (Volksvertegenwoordiger - MR) vestigt de aandacht erop dat slechts 10 %

La problématique de la levée du secret professionnel devra faire l'objet d'une concertation avec l'ordre des avocats. Lorsqu'un avocat effectue des transferts de fonds pour le compte de tiers, il doit être possible de découvrir qui sont l'expéditeur et le destinataire économiques.

On peut suivre deux pistes de réflexion en ce qui concerne le développement de mesures antiblanchiment. D'une part, l'on pourrait s'efforcer de conclure le plus possible d'accords aux niveaux européen ou international. Cette méthode de travail présente l'inconvénient que l'on ne réalisera que très lentement des progrès. Une série d'États membres de l'Union européenne s'opposent, par exemple, farouchement à la création éventuelle d'un parquet européen. Le parquet bruxellois risque de ce fait de devenir de facto le parquet européen chargé de la lutte contre la fraude sans toutefois disposer de moyens suffisants pour accomplir correctement cette tâche. D'autre part, on pourrait se focaliser sur la législation nationale tout en s'efforçant de répartir les charges et les avoirs confisqués. Est-il logique que lorsque des avoirs sont gelés en Suisse, tous les intérêts soient perçus par l'État suisse ?

M. Gérard Gobert (Député - Agalev-Ecolo) constate que Groupe d'action financière sur le blanchiment de capitaux (GAFI) a élaboré une série de mesures contre les pays non coopératifs sur le plan de la lutte contre le blanchiment de capitaux. Il s'agit en l'occurrence en premier lieu de paradis fiscaux, tels que l'île Nauru. De quelles mesures s'agit-il précisément ? Seront-elles suffisamment efficaces ?

Le procureur du Roi peut-il fournir des précisions en ce qui concerne la coopération judiciaire entre la Belgique et la Suisse ? Existe-t-il des accords bilatéraux entre les deux pays ?

M. Peter Vanvelthoven (Député - SP.A) souligne que la Déclaration de Paris attache une grande importance à la transparence des mouvements de capitaux. Or, l'anonymat des titres est encore très répandu en Belgique. Il ressort d'études internationales que la Belgique est l'un des rares pays de l'OCDE où l'on peut encore faire usage d'actions au porteur. Un rapport récent du GAFI souligne que les actions au porteur constituent un instrument de choix pour les opérations de blanchiment. Les orateurs partagent-ils ce point de vue ? Le parlement belge a-t-il un rôle à jouer en la matière ?

M. Éric van Weddingen (Député - MR) souligne que seulement 10% des dossiers transmis au parquet par

van de dossiers die door de Cel voor financiële informatieverwerking aan het parket worden overgezonden, uitmonden in een veroordeling. Hierbij kan een parallel gemaakt worden met de zware bijkomende aanslagen die in het verleden door de Bijzondere Belastinginspectie werden gevestigd en die vervolgens toch sterk moesten worden afgezwakt. Is de Cel voor financiële informatieverwerking in sommige gevallen niet te overijverig met als gevolg dat een groot aantal personen ten onrechte van witwaspraktijken worden verdacht? Kunnen de sprekers enige duiding geven bij het optreden van de Cel voor financiële informatieverwerking?

De heer Frans Lozie (Senator - Agalev-Ecolo), rapporteur, stelt vast dat vastgoedsector steeds meer betrokken geraakt bij witwasoperaties. Nochtans worden er vanuit de vastgoedsector slechts een gering aantal verdachte transacties gemeld. Is de sector er zich nog niet voldoende van bewust dat zij ook een rol speelt bij witwasoperaties? Moet de vastgoedsector niet alert worden gemaakt op de mogelijkheid dat bepaalde witwasoperaties via vastgoedtransacties worden uitgevoerd?

Mevrouw Mimi Kestelijn (Senator - VLD) merkt op dat in de Verklaring van Parijs wordt voorgesteld om een centraal register van bankrekeningen op te richten. In Spanje en Frankrijk zou een dergelijk register reeds bestaan. In Nederland en Duitsland wordt er aan gewerkt. Kan hierover enige toelichting verstrekt worden? Druist zo'n centraal register niet in tegen de wetgeving inzake de bescherming van de privacy?

Er wordt ook gepleit voor het beperken van contante betalingen boven een bepaald bedrag. In bepaalde lidstaten van de Europese Unie zou deze limiet vastgesteld zijn op 15.000 EUR. Is een dergelijke beperking niet makkelijk te omzeilen door de betaling te spreiden?

De heer Hugo Vandenberghe (Senator - CD&V) wijst erop dat het belang van de Verklaring van Parijs niet onderschat mag worden. De tekst is bijzonder subtiel en genuanceerd geformuleerd.

Naar aanleiding van het debat over het prudentieel toezicht moet onderzocht of een zakenadvocaat die nooit pleit, systematisch aanspraak kan maken op het beroepsgeheim. Wordt de bescherming van het beroepsgeheim in sommige gevallen niet ten onrechte aangewend?

Hoewel de Verklaring van Parijs geen formele rechtsbron is, kan deze verklaring in het raam van de normgeving voor het prudentieel toezicht een element van appreciatie zijn.

la Cellule de traitement des informations financières débouchent sur une condamnation. On peut faire un parallèle en l'occurrence avec les lourdes amendes fiscales qui ont été infligées par le passé par l'Inspection spéciale des impôts et qui ont dû être sérieusement tempérées par la suite. La Cellule de traitement des informations financières n'est-elle pas trop zélée dans certains cas, de sorte qu'un nombre important de personnes sont soupçonnées injustement de pratiques de blanchiment? Les orateurs peuvent-ils expliciter l'action de la Cellule de traitement des informations financières?

M. Frans Lozie (Sénateur - Agalev-Ecolo), rapporteur, constate que le secteur immobilier est de plus en plus impliqué dans des opérations de blanchiment. Pourtant, le secteur immobilier ne signale que peu de transactions suspectes. Ce secteur n'a-t-il pas encore suffisamment conscience qu'il joue aussi un rôle dans certaines opérations de blanchiment? Ne conviendrait-il pas d'attirer l'attention du secteur immobilier sur le fait que certaines opérations de blanchiment peuvent s'effectuer par le biais de transactions immobilières?

Mme Mimi Kestelijn (Sénatrice - VLD) souligne qu'il est proposé, dans la Déclaration de Paris, de créer un registre central des comptes bancaires. Un registre de ce type existerait déjà en Espagne et en France. Aux Pays-Bas et en Allemagne, il est en préparation. L'intervenante souhaite un complément d'informations à ce propos. Un tel registre central ne va-t-il pas à l'encontre de la législation relative à la protection de la vie privée?

On plaide également pour un plafonnement des paiements en espèces à un montant déterminé. Dans certains États membres de l'Union européenne, ce plafond aurait été fixé à 15.000 EUR. Ce plafonnement ne peut-il pas être aisément contourné par un fractionnement du paiement?

M. Hugo Vandenberghe (Sénateur - CD&V) souligne qu'il ne faut pas sous-estimer l'importance de la Déclaration de Paris. Son texte est formulé de manière particulièrement subtile et nuancée.

Dans le cadre du débat sur le contrôle prudentiel, il y a lieu d'examiner si un avocat d'affaires qui ne plaide jamais peut invoquer systématiquement le secret professionnel. Dans certains cas, la protection du secret professionnel n'est-elle pas brandie à mauvais escient?

Bien que la Déclaration de Paris ne constitue pas une source de droit formelle, elle peut constituer un élément d'appréciation dans le cadre de la normalisation du contrôle prudentiel.

Inzake de problematiek van de confiscatie verwijst de spreker naar een recent arrest van het Bundesverfassungsgericht in Duitsland, waarbij de sanctie bij equivalentie ten aanzien van drughandelaars – waarbij de rechter de toelating kreeg om het volledige vermogen van de betrokkene te confisqueren als er niet meer kon worden vastgesteld welke omvang van de winst afkomstig uit de drughandel was – ongrondwettelijk werd verklaard. Er moet dus steeds een verband tussen het misdrijf en de opbrengst worden gevonden. Er kan niet willekeurig worden opgetreden.

In hun uiteenzetting hebben de sprekers een inventaris opgesteld van de verbeteringen die zowel op wetgevend als instrumenteel vlak kunnen worden aangebracht in de strijd tegen het witwassen van kapitaal. Parlement en regering moeten nu hun verantwoordelijkheid opnemen om te komen tot een verdere moralisering van de financiële sector.

C. Antwoorden van de deskundigen.

1. De heer Spreutels

1.1. Harmonisatie van het beroepsgeheim :

Uit de internationale instrumenten (aanbevelingen van FATF, instrumenten van de Verenigde Naties, Europese richtlijnen) blijkt dat het beroepsgeheim niet mag worden aangevoerd in het kader van de bestrijding van het witwassen.

In België bestaat het bankgeheim niet. Bovendien werd het toepassingsgebied van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld uitgebreid tot de beroepen waarvoor een beroepsgeheim geldt (notarissen, bedrijfsrevisoren, accountants, gerechtsdeurwaarders). De beoefenaars van die beroepen mogen tegenover de CFI het beroepsgeheim niet aanvoeren om te weigeren aangiften van vermoeden over te zenden. Het beroepsgeheim geldt daarentegen wel als de CFI die mensen ondervraagt. Ze mogen weigeren te antwoorden. Als gevolg van de Europese richtlijn zal dat Belgisch compromis niet kunnen worden gehandhaafd en zal het beroepsgeheim niet langer gelden, ook niet voor de aan de beoefenaars van de voormelde beroepen gerichte vragen.

Wat het beroepsgeheim van de advocaten betreft, heeft de Europese richtlijn in verband met de maatregelen tegen het witwassen van geld alleen in de volgende twee gevallen betrekking op de advocaten:

En ce qui concerne la problématique de la confiscation, l'intervenant renvoie à un arrêt récent du Bundesverfassungsgericht en Allemagne, qui a déclaré contraire à la constitution la sanction par équivalence à l'égard de trafiquants de drogue. Celle-ci permettait au juge de confisquer l'ensemble du patrimoine de l'intéressé lorsqu'il n'était plus possible de déterminer quelle part du bénéfice provenait du trafic de stupéfiants. Il faut donc qu'il y ait obligatoirement un rapport entre le délit et le produit. Une action arbitraire est prosaïte.

Dans leur exposé, les orateurs ont dressé un inventaire des améliorations susceptibles d'être apportées tant sur le plan législatif qu'instrumental dans la lutte contre le blanchiment de capitaux. Le parlement et le gouvernement doivent à présent prendre leurs responsabilités pour accroître la moralisation du secteur financier.

C. Réponses des experts.

1. M. Spreutels.

1.1. Harmonisation du secret professionnel :

Il ressort des instruments internationaux (recommandations du GAFI, Instruments des Nations unies, Directives européennes) que le secret professionnel ne peut pas être opposé en matière de lutte contre le blanchiment.

En Belgique, il n'existe pas de secret bancaire. Par ailleurs, le champ d'application de la loi du 11 janvier 1993 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux a été étendu à des professions titulaires d'un secret professionnel (notaires, réviseurs d'entreprises, experts comptables, huissiers de justice). Pour ces professions, le secret professionnel ne peut être opposé à la CTIF pour refuser de transmettre des déclarations de soupçon. Par contre, ce secret professionnel joue lorsque la CTIF interroge ces personnes qui peuvent choisir de ne pas répondre. Avec la nouvelle directive européenne, ce compromis belge ne pourra pas être maintenu et le secret professionnel ne jouera plus, même pour les demandes adressées à ces professions.

En ce qui concerne le secret professionnel des avocats, la directive européenne relative aux mesures anti-blanchiment vise les avocats uniquement dans les deux hypothèses suivantes :

– als ze hun cliënt bijstaan in de voorbereiding of de verwezenlijking van transacties die betrekking hebben op onroerende goederen, het beheer van fondsen of effecten, de organisatie van de inbrengen in vennootschappen, de oprichting of de leiding van fiduciaire of andere vennootschappen ...

– als ze handelen in naam en voor rekening van hun cliënt in elke financiële of onroerendgoedtransactie.

Voorts kunnen de lidstaten alles wat betrekking heeft op de verdediging in rechte en de juridisch adviseur uitsluiten van het – reeds tot de twee voormelde gevallen beperkte – toepassingsgebied.

1.2. De tegenmaatregelen van FATF :

De heer Spreutels is van oordeel dat de volgende tegenmaatregelen mogen worden genomen ten aanzien van de landen en gebieden die niet meewerken :

– Dwingende voorschriften opleggen voor de identificatie van de echte klanten en eigenaars alvorens handelsrelaties aan te knopen met personen die in die landen of gebieden gevestigd zijn.

– De mechanismen van aangifte van vermoeden van de financiële verrichtingen aanscherpen, wat zou kunnen gaan tot de verplichting van systematische aangifte van de transacties.

– Er bij het onderzoek van de aanvragen tot opening van dochterondernemingen of filialen rekening mee houden dat het moederbedrijf gevestigd is in een gebied dat niet meewerkt.

– De ondernemingen van de niet-financiële sector waarschuwen voor de gevaren van witwassen die gepaard gaan met de verrichtingen die worden uitgevoerd met in die gebieden gevestigde bedrijven.

Al die maatregelen kunnen worden toegepast zonder dat daartoe de voormelde wet van 11 januari 1993 moet worden gewijzigd, behalve wat de aanscherping van de mechanismen van aangifte van vermoeden betreft.

In die tegenmaatregel is voorzien in het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en tot wijziging van de wet van 6 april 1995 inzake de secundaire markten, het statuut van en het toezicht op de beleggingsondernemingen, de bemiddelaars en beleggingsadviseurs (Kamer, DOC 50 1569). Dat wetsontwerp, dat thans in de Senaat wordt besproken, maakt het de Koning mogelijk de kennisgevingplicht uit te brei-

– lorsqu'ils assistent leur client dans la préparation ou la réalisation de transactions qui concernent des immeubles, la gestion de fonds, de titres, l'organisation des apports de sociétés, la constitution ou direction de fiducies ou de sociétés...

– lorsqu'ils agissent au nom et pour le compte de leur client dans toute transaction financière ou immobilière

Par ailleurs, les États membres peuvent exclure du champ d'application - déjà limité aux deux hypothèses ci-dessus - tout ce qui concerne la défense en justice et le conseil juridique.

1.2. Les contre-mesures du GAFI :

Pour M. Spreutels, les contre-mesures suivantes peuvent s'appliquer à l'encontre des pays et territoires non coopératifs :

– Imposer des prescriptions pour l'identification des clients et propriétaires réels avant de nouer des relations commerciales avec des personnes établies dans ces pays ou territoires.

– Renforcer les mécanismes de déclaration de soupçon des opérations financières, ce qui pourrait aller jusqu'à l'obligation de déclaration systématique des transactions.

– Tenir compte, lors de l'examen des demandes d'autorisation d'ouvertures de filiales et succursales, du fait que la société mère est établie dans un territoire non coopératif.

– Mettre en garde les entreprises du secteur non financier contre les risques de blanchiment liés aux opérations passées avec des entités établies dans ces territoires.

L'ensemble de ces mesures peut être appliqué sans qu'il soit nécessaire de modifier la loi du 11 janvier 1993 précitée, sauf pour ce qui concerne le renforcement des mécanismes de déclaration de soupçon.

Cette contre-mesure est prévue dans le projet de loi modifiant la loi du 11 janvier 1993 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins de blanchiment de capitaux et modifiant la loi du 6 avril 1995 relative aux marchés secondaires, au statut des entreprises d'investissement et à leur contrôle, aux intermédiaires et conseillers en placement (DOC Chambre 50 1569). Ce projet, qui est actuellement à l'examen au Sénat, permet au Roi d'étendre l'obligation d'information aux opérations et aux faits concernant

den tot verrichtingen en feiten waarin natuurlijke of rechtspersonen zijn betrokken die gedomicilieerd, geregistreerd of gevestigd zijn in een Staat of een gebied waarvan de wetgeving als ontoereikend wordt erkend door de bevoegde internationale instantie voor het overleg en de coördinatie of waarvan door deze instantie wordt aangenomen dat hun gebruiken een hinderpaal vormen in de strijd tegen het witwassen van geld.

1.3. Het toonderpapier :

Volgens de heer Spreutels doet niet zozeer het bestaan op zich van toonderpapier een probleem rijzen, maar wel het gebruik dat ervan kan worden gemaakt in het kader van het witwassen van geld. De spreker meent dat dit probleem verband houdt met dat van de rechtsvormen zoals de trust en de fiduciaire vennootschap die ook de mogelijkheid bieden om de identiteit van de economisch rechthebbende van een verrichting verborgen te houden.

Op internationaal vlak is een reflectie aan de gang om de risico's van onrechtmatig gebruik van die instrumenten door criminelen te beperken.

1.4. Het aantal veroordelingen wegens witwassen :

In antwoord op de opmerking van de *heer van Weddigen (volkvertegenwoordiger – MR)* aangaande het geringe aantal veroordelingen in verhouding tot het aantal dossiers dat de cel voor financiële informatieverwerking (CFI) heeft overgezonden aan het parket, stelt de heer Spreutels dat een percentage van 10 % vrij hoog is, zeker in vergelijking met de andere landen.

De spreker wijst erop dat in sommige dossiers het vooronderzoek nog aan de gang is en dat die nog zouden kunnen leiden tot een veroordeling. Hij is er voorts van overtuigd dat zonder het kennisgevingmechanisme dat in 1993 is ingevoerd, het gerecht geen kennis zou hebben gekregen van de meeste dossiers die de CFI aan het parket heeft overgezonden. Volgens de statistieken van de CDGEFID zijn 90 % van de door de politie behandelde witwasdossiers het gevolg van een aangifte van de CFI. Dat bewijst dat het opsporingsmechanisme werkt.

De heer Spreutels denkt voorts dat sommige parketten niet over de nodige middelen beschikken om de dossiers die ze van de CFI te behandelen krijgen. In die omstandigheden is er weinig kans dat de aangiften van vermoeden tot een veroordeling leiden. Ten slotte is de spreker van mening dat sommige van de onlangs

les personnes physiques ou morales domiciliées, enregistrées ou établies dans un État dont la législation est reconnue comme insuffisante ou dont les pratiques sont considérées comme faisant obstacle à la lutte contre le blanchiment de capitaux.

1.3. Les titres au porteur :

Selon M. Spreutels, ce n'est pas l'existence en tant que telle de titres au porteur qui pose problème mais l'utilisation qui peut en être faite dans le cadre d'un blanchiment de capitaux. L'intervenant pense que ce problème est lié à celui des structures juridiques telles que le trust ou la fiducie qui permettent également de cacher l'identité de l'ayant droit économique d'une opération.

Une réflexion est en cours, sur le plan international, pour limiter les risques d'utilisation abusive de ces instruments par les criminels.

1.4. Le nombre de condamnations pour blanchiment :

En réponse à la remarque de *M. Van Weddigen (Député – MR)* concernant le faible pourcentage de condamnations par rapport au nombre de dossiers transmis au parquet par la Cellule de traitement des informations financières (CTIF), M. Spreutels estime qu'un pourcentage de 10 % de condamnation est assez élevé, certainement en comparaison avec les pays étrangers.

L'intervenant remarque que certains dossiers sont toujours à l'instruction et pourraient encore aboutir à une condamnation. Il est par ailleurs convaincu que la plupart des dossiers qui ont été transmis par la CTIF au parquet n'auraient pas été connus de la justice sans le mécanisme d'information mis en place en 1993. Selon les statistiques de l'OCDEFO, 90 % des dossiers de blanchiment traités par la police viennent de dénonciations par la CTIF, ce qui démontre que le mécanisme de détection joue son rôle.

M. Spreutels pense par ailleurs que certains parkets ne disposent pas des moyens nécessaires pour traiter les dossiers qu'ils reçoivent de la CTIF. Dans ces conditions, les déclarations de soupçon ont peu de chance d'aboutir à une condamnation. L'intervenant estime enfin que certains projets de loi récemment

aangenomen of thans besproken wetsontwerpen de resultaten van het gerecht in de strijd tegen het witwassen van geld zullen kunnen verbeteren. Hij denkt bijvoorbeeld aan de oprichting van het federaal parket, de wetsvoorstellen in verband met de bescherming van de getuigen, de aanpassing van de regels inzake bewijs, de regels op het stuk van de inbeslagneming en de verbeurdverklaring ...

1.5. De controle op de vastgoedsector :

De notarissen en de vastgoedmakelaars werden pas eind 1998 toegevoegd aan de lijst van de personen op wie de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld betrekking heeft. Volgens de heer Spreutels is de samenwerking tussen de CFI en de beroepsmensen van de vastgoedsector goed, al moet nog een inspanning worden gedaan inzake voorlichting en bewustmaking om het systeem van de opsporing van de verdachte verrichtingen te verbeteren. Er zij echter aan herinnerd dat het toezicht op de vastgoedtransacties plaatsvindt in de derde fase van het witwasproces, namelijk dat van de opname van het geld in het legale economische circuit, wat veel moeilijker op te sporen is. Het is dan ook logisch dat het aantal aangiften beperkt blijft. Tot slot merkt de heer Spreutels op dat het aantal aangiften door die beroepsmensen stijgt en dat de aan de CFI overgezonden informatie zeer relevant is.

1.6. Een centraal bankrekeningenregister :

De heer Spreutels is zich ervan bewust dat die maatregel problemen kan doen rijzen op het stuk van de persoonlijke levenssfeer. Indien een dergelijk register in België tot stand zou komen, zou de toegang ertoe hoe dan ook onderworpen zijn aan zeer strenge voorwaarden want dat register zou alleen mogen worden gebruikt in de strijd tegen het witwassen van kapitalen en de georganiseerde misdaad.

1.7. Een beperking van de betalingen in contant geld :

De heer Spreutels stipt aan dat de betalingen in contanten de traceerbaarheid van de kapitaalbewegingen onmogelijk maken en dat ze dus geschikt zijn voor het witwassen van kapitalen. Er is een tendens om die wijze van betaling te beperken. Dat is een van de aanbevelingen van FATF. In het Belgisch recht bestaan reeds beperkingen inzake de betalingen in contant geld. Een notariële akte mag niet worden verleden indien het

adoptés ou actuellement en discussion pourront améliorer les résultats de la justice dans la lutte contre le blanchiment d'argent. Il pense par exemple à l'installation du parquet fédéral, aux projets de loi sur la protection des témoins, à l'adaptation des règles en matière de preuve, aux règles en matière de confiscation et de saisies...

1.5. Le contrôle du secteur immobilier :

Ce n'est que depuis fin 1998 que les notaires et les agents immobiliers ont été ajoutés à la liste des personnes visées par la loi du 11 janvier 1993 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment des capitaux. Pour M. Spreutels, la collaboration entre la CTIF et les professionnels de l'immobilier est bonne même si un effort d'information et de sensibilisation doit encore être fourni pour améliorer le système de détection des opérations suspectes. Il faut cependant rappeler que le contrôle des transactions immobilières se situe au troisième stade dans le processus de blanchiment, celui de l'intégration de l'argent dans l'économie légale, ce qui est beaucoup plus difficile à détecter. Il est dès lors normal que le nombre de déclarations reste réduit. M. Spreutels remarque enfin que le nombre de déclarations de la part de ces professionnels est en augmentation et que la pertinence des informations transmises à la CTIF est très élevée.

1.6. Un registre central des comptes bancaires :

M. Spreutels est conscient que cette mesure peut poser des problèmes par rapport au respect de la vie privée. Quoiqu'il en soit, si un tel registre devait être constitué en Belgique, l'accès à celui-ci serait soumis à des conditions très strictes car la seule finalité de ce registre peut être la lutte contre le blanchiment de capitaux et la criminalité organisée.

1.7. Une limitation des paiements en espèce :

M. Spreutels rappelle que les paiements en espèce suppriment la traçabilité des flux financiers et sont dès lors propice au blanchiment des capitaux. La tendance est de limiter ce mode de paiement. C'est une des recommandations du GAFI. Ainsi, en droit belge, il existe déjà des restrictions aux paiements en espèces. Un acte notarié ne peut être passé lorsque le montant de la transaction dépasse 25.000 EUR et est payé en es-

bedrag van de transactie hoger ligt dan 25.000 euro en contant wordt betaald. De spreker pleit voor de veralgemening van dat soort van bepalingen, met administratieve sancties om de inachtneming van die maatregel te waarborgen.

1.8. Strafsancties ten aanzien van financiële bemiddelaars die hun verplichtingen duidelijk niet nakomen :

In België kunnen geen strafsancties worden opgelegd aan een financiële instelling die haar verplichtingen inzake aangifte van vermoedens aan de CFI niet nakomt, behalve indien die instelling medeplichtig is aan of mededader is van het witwassen van kapitalen.

Het niet-nakomen van de verplichtingen inzake waakzaamheid wordt administratief bestraft door de controleoverheden. De heer Spreutels is voorstander van een dergelijk systeem van administratieve controle. De controleoverheden, die zelfs de vergunning van de financiële instelling kunnen intrekken, beschikken zodoende over aangepaste sanctiemiddelen om de financiële markten te reguleren. De wet voorziet trouwens in een uitwisseling van informatie tussen de controleoverheid en de CFI die tekortkomingen zou hebben vastgesteld. Die regeling geldt ook voor de niet-financiële beroepen die bedoeld zijn in de wet van 11 januari 1993. Indien de CFI vaststelt dat een notaris een akte heeft verleden terwijl het in contanten betaalde bedrag hoger ligt dan 25.000 euro brengt zij dat ter kennis van de bevoegde provinciale kamer, die eventuele tuchtstraffen zal opleggen.

2. De heer Dejemepe :

2.1. De gerechtelijke samenwerking tussen België en Zwitserland :

De gerechtelijke samenwerking in strafzaken tussen België en Zwitserland wordt geregeld door het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken, van 20 april 1959. Die samenwerking stoot echter op een aantal praktische problemen :

- Het principe van de dubbele strafbaarheid beperkt het werkingsgebied van de samenwerking omdat financiële misdrijven in Zwitserland niet strafbaar worden gesteld.

- Er is geen samenwerking in gewone fiscale zaken (behalve voor fiscale oplichting). Het aanvullend protocol bij het Verdrag van Straatsburg is noch in België noch in Zwitserland van toepassing.

pèce. L'intervenant plaide pour la généralisation de ce genre de disposition, avec des sanctions administratives pour assurer le respect de cette mesure.

1.8. Des sanctions pénales vis à vis des intermédiaires financiers qui manquent manifestement à leurs obligations :

En Belgique, l'organisme financier qui ne remplit pas ses obligations de déclaration de soupçon de transactions suspectes à la CTIF n'est pas susceptible de sanctions pénales, sauf dans l'hypothèse où cet organisme est complice ou coauteur du blanchiment de capitaux.

Les manquements aux obligations de vigilance sont sanctionnés administrativement par les autorités de contrôle. M. Spreutels est favorable à un tel système de contrôle administratif. Les autorités de contrôle, qui peuvent aller jusqu'à retirer la licence de l'organisme financier, disposent de la sorte des moyens de sanctions adéquats pour réguler les marchés financiers. La loi a d'ailleurs prévu un échange d'informations entre la CTIF qui constaterait des manquements et l'autorité de contrôle. Ce régime vaut également pour les professions non financières qui sont visées par la loi du 11 janvier 1993. Ainsi, si la CTIF constate qu'un notaire a passé un acte alors que le montant payé en espèce dépassait 25.000 EUR, elle en informe la chambre provinciale compétente qui prendra d'éventuelles sanctions disciplinaires.

2. M. Dejemepe :

2.1. La collaboration judiciaire entre la Belgique et la Suisse :

La collaboration judiciaire en matière pénale entre la Belgique et la Suisse est régie par la Convention européenne d'entraide judiciaire en matière pénale du 20 avril 1959. Cette collaboration se heurte cependant à une série de problèmes pratiques :

- Le principe de la double incrimination réduit le champ de la collaboration car des infractions financières en Belgique ne sont pas incriminées en Suisse.

- Il n'y a pas de collaboration en matière ordinaire fiscale (sauf pour l'escroquerie fiscale). Le protocole additionnel à la Convention de Strasbourg n'est applicable ni en Belgique ni en Suisse.

– Zwitserland huldigt het principe van de specialiteit : in een onderzoek waarvoor mag worden samengewerkt, mag aan dat onderzoek geen enkele andere uitwerking worden gegeven dan die waarvoor de samenwerking werd toegestaan. Zo kan een samenwerking voor een dossier in verband met drugshandel niet leiden tot een witwasdossier.

– In Zwitserland bestaat het bankgeheim als beroepsgeheim : het Belgisch parket mag inlichtingen vragen maar die moeten gericht zijn (er mag niet worden gehengeld naar informatie). Bovendien wordt het verzoek om bankinlichtingen gelijkgesteld met een dwangmaatregel ten aanzien van de bankinstelling en is het vatbaar voor beroep. Die verwickelingen kunnen de procedure vertragen en de verdachte de mogelijkheid bieden «zich te organiseren».

Aangezien Zwitserland noch van witwassen van de misdaad, noch het witwassen van de fiscale oplichting als overtreding kent, is er weinig kans dat een gerechtelijke samenwerking met Zwitserland tot stand komt inzake bestrijding van het witwassen.

2.2. Eurojust :

Eurojust is thans opgevat als een samenwerkingsorgaan. De heer Dejemeppe heeft vragen bij de te verwachten ontwikkelingen : is Eurojust een eerste stap naar een Europees parket – wat de spreker hoopt – of zal Eurojust beperkt blijven tot zijn rol van orgaan voor samenwerking en uitwisseling van informatie ?

De spreker wijst erop dat de huidige institutionele situatie tot gevolg heeft dat het parket van Brussel in de feiten als Europees parket optreedt. Doordat de commissie in Brussel gevestigd is, krijgt immers het parket van Brussel de klachten van het OLAF voor de dossiers van communautaire fraude. Die situatie is in de praktijk onhoudbaar voor het Brussels parket, dat niet over de vereiste personeelssterkte beschikt om die taken te vervullen. De spreker herinnert er ook aan dat in de feiten de meeste van de met toepassing van de wet van 16 juni 1993 betreffende de bestraffing van ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht ingediende klachten in Brussel worden ingediend, wat ook de werklast aanzienlijk verhoogt zonder dat de personeelsbezetting werd aangepast. De politici moeten zich ervan bewust worden dat het parket, ondanks de bekwaamheid en de goede wil van de magistraten, niet aan alle verwachtingen kan voldoen en dat zulks op termijn de sociale cohesie in gevaar kan brengen.

– La Suisse pratique le principe de la spécialité : dans des enquêtes où la collaboration a été permise, aucun autre effet ne peut être donné à cette enquête que celui pour lequel la collaboration a été autorisée. Ainsi, une collaboration pour un dossier de trafic de stupéfiants ne saurait déboucher sur un dossier de blanchiment.

– Le secret bancaire existe en Suisse et c'est au titre de secret professionnel: le parquet belge peut demander des renseignements mais ceux-ci doivent être ciblés (pas «d'information fishing»). D'autre part, la demande de renseignements bancaires est assimilée à une mesure de contrainte vis à vis de l'établissement bancaire et est susceptible de recours. Ces péripéties peuvent retarder la procédure et permettre à la personne suspectée de « s'organiser ».

La Suisse ne connaissant pas l'infraction de blanchiment du crime ni l'infraction de blanchiment de l'escroquerie fiscale, il y a peu de chances d'obtenir une collaboration judiciaire avec la Suisse en matière de lutte contre le blanchiment.

2.2.Eurojust :

Actuellement, Eurojust est conçu comme un organe de collaboration. M. Dejemeppe s'interroge sur les évolutions qui peuvent être attendues : Eurojust est-il un premier pas vers un parquet européen – ce que l'orateur appelle de ses vœux – ou va-t-on cantonner Eurojust à son rôle de collaboration et d'échange d'informations ?

L'intervenant souligne que la situation institutionnelle actuelle a pour conséquence que le parquet de Bruxelles est, dans les faits, le parquet européen. En effet, la commission ayant son siège à Bruxelles, c'est le parquet de Bruxelles qui reçoit les plaintes de l'Olaf pour les dossiers de fraude communautaire. Cette situation est intenable dans la pratique pour le parquet de Bruxelles qui ne dispose pas du cadre suffisant pour accomplir ces tâches. L'orateur rappelle également que dans les faits, la plupart des plaintes déposées en application de la loi du 16 juin 1993 relative à la répression des violations graves du droit international, sont déposées à Bruxelles, ce qui alourdit également sensiblement la charge de travail sans que les effectifs aient été adaptés. Il est nécessaire que le monde politique prenne conscience du fait que malgré la compétence et la bonne volonté des magistrats, le parquet ne peut répondre à toutes les attentes et que cela peut à terme mettre en péril la cohésion sociale.

2.3. Een aanpassing van de bewijslast :

Volgens de heer Dejemepe moet in een moderne samenleving zoals de onze de traditionele techniek van de bewijslast genuanceerd worden, waarbij niettemin het basisprincipe van het vermoeden van onschuld moet worden gevrijwaard. De idee om de bewijslast te verdelen tussen het openbaar ministerie en de beschuldigde kan een beslissende vooruitgang zijn in de strijd tegen het witwassen van geld en de georganiseerde misdaad.

Conclusies :

Volgens de *heer van Weddingen (Volksvertegenwoordiger – MR)* zijn de doelstellingen van de Verklaring van Parijs lovenswaardig. Bij de toepassing van de aanbevelingen zal echter een evenwicht moeten worden gevonden tussen de doeltreffendheid van de strijd tegen het witwassen en de vrijwaring van de fundamentele vrijheden, waaraan de spreker gehecht is. De kwesties zoals de verdeling van de bewijslast, de harmonisatie van de regels inzake beroepsgeheim, de invoering van een centraal bankrekeningenregister enzovoort zijn verontrustend op het stuk van de gevaren die ze inhouden voor de individuele vrijheden.

De heer Hugo Vandenberghe (senator - CD&V) is het eens met die bezorgdheid, die wordt gedeeld door alle leden. De strijd tegen het witwassen van kapitalen en de georganiseerde misdaad mag niet verworden tot een heksenjacht. Men moet echter een grondige reflectie op gang durven te brengen over de noodzakelijke aanpassingen aan de wetgeving en aan de beschikbare instrumenten om die kwalen die onze democratieën in gevaar brengen te bestijden. Het parlement zal daarbij moet getuigen van creativiteit teneinde te komen tot leesbare en voorspelbare teksten die het mogelijk maken een bijzonder complexe vorm van criminaliteit doelmatig te bestrijden.

De voorzitters,

H. DE CROO (K)
F. ERDMAN (K)
P. CHEVALIER (K)
O. MAINGAIN (K)
H. VANDENBERGHE (S)

De rapporteurs,

H. COVELIERS (K)
F. LOZIE (S)

2.3. Un aménagement de la charge de la preuve :

Pour M. Dejemepe, dans une société moderne telle que la nôtre, la technique classique de la charge de la preuve doit être nuancée, tout en conservant le principe de base de la présomption d'innocence. L'idée de faire partager la charge de la preuve entre le ministère public et l'accusé peut être une avancée décisive dans la lutte contre le blanchiment d'argent et la criminalité organisée.

Conclusions :

M. Van Weddingen (député – MR) considère que les objectifs de la déclaration de Paris sont louables. Cependant, lors de la mise en oeuvre des recommandations, un équilibre devra être trouvé entre l'efficacité de la lutte contre le blanchiment et la préservation des libertés fondamentales auxquelles l'orateur est très attaché. Les questions évoquées telles que le partage de la charge de la preuve, l'harmonisation des règles du secret professionnel, l'institution d'un registre central des comptes bancaires interpellent quant aux risques qu'elles font peser sur les libertés individuelles.

M. Hugo Vandenberghe (sénateur - CD&V) se rallie à cette préoccupation qui est partagée par l'ensemble des membres. La lutte contre la criminalité organisée et le blanchiment de capitaux ne peut s'apparenter à une chasse aux sorcières. Il faut cependant oser entamer une réflexion de fond sur les adaptations nécessaires de l'arsenal législatif et des outils disponibles pour lutter contre ces fléaux qui mettent en péril nos démocraties. Le Parlement devra, dans cet exercice, faire preuve de créativité pour aboutir à des textes lisibles et prévisibles qui permettent de lutter efficacement contre une forme de criminalité particulièrement complexe.

Les présidents,

H. DE CROO (Ch)
F. ERDMAN (Ch)
P. CHEVALIER (Ch)
O. MAINGAIN (Ch)
H. VANDENBERGHE (S)

Les rapporteurs,

H. COVELIERS (Ch)
F. LOZIE (S)

BIJLAGE

**VERKLARING VAN PARIJS TEGEN HET
WITWASSEN VAN KAPITAAL¹**

Slotverklaring van de Conferentie van de Parlemen-
ten van de Europese Unie tegen het witwassen (8 fe-
bruari 2002)

PREAMBULE

1. Het witwassen van kapitaal van criminele oor-
sprong en de financiële misdaad hebben zich gestaag
ontwikkeld de afgelopen jaren, door gebruik te maken
van de mogelijkheden die geboden worden door de
mondialisering van de financiële markten ; dit betekent
een directe bedreiging voor de stabiliteit van de econo-
mie in haar geheel maar ook voor de veiligheid van
onze democratische samenlevingen.

2. De financiering van het terrorisme berust op zeer
uiteenlopende systemen, waarvan sommigen deel uit
maken van de legale economie maar het is genood-
zaakt om de zelfde instrumenten te hanteren als het
geheel van de georganiseerde misdaad.

3. Zonder een algehele en gecoördineerde actie van
de Staten, zullen de autoriteiten en diensten belast met
de preventie en bestrijding nooit zo snel en efficiënt
kunnen strijden tegen diegenen die zij achtervolgen.

4. Europa moet een vlekkeloos voorbeeld zijn in de
strijd tegen het witwassen van kapitaal en het gebruik
van het financieel systeem door criminele netwerken,
zelfs indien de doeltreffendheid van de actie ook af-
hangt van het bewustwordingsproces en de steun van
alle ontwikkelde landen samen.

5. Het voortbestaan van juridische mechanismen die
de ondoorzichtigheid van financiële transacties laten
voortduren, het gebruik van 'zwarte gaten' in het inter-
nationaal financieel systeem, het gebrek aan samen-
werking tussen de Lidstaten van de Europese Unie,
kan niet langer getolereerd worden.

6. De Europese Unie heeft echter niet stil gezeten
aangezien zij de richtlijn tegen het witwassen heeft
herzien en zij onophoudelijk heeft gewerkt aan de ver-
sterking van het politiek en justitieel Europa dat ach-
ter blijft bij het economisch en monetair Europa.

¹ Het gaat hier om een officiële vertaling van de in het Frans opge-
stelde verklaring.

ANNEXE

**DÉCLARATION DE PARIS CONTRE
LE BLANCHIMENT**

Déclaration finale de la Conférence des Parlements
de l'Union européenne contre le blanchiment du 8 fé-
vrier 2002.

PRÉAMBULE

1. Le blanchiment des capitaux d'origine criminelle
et la délinquance financière n'ont pas cessé de se dé-
velopper ces dernières années en exploitant les poten-
tialités fournies par la mondialisation des marchés fi-
nanciers ; ils représentent une menace directe pour la
stabilité de l'économie globale mais aussi pour la sé-
curité de nos sociétés démocratiques.

2. Le financement du terrorisme repose sur des sys-
tèmes très variés dont certains relèvent de l'économie
légitime mais il est conduit à recourir aux mêmes instru-
ments que l'ensemble de la criminalité organisée.

3. Sans une action globale et coordonnée des États,
les autorités et services chargés de la prévention et
de la répression ne pourront pas lutter efficacement
contre ceux qu'ils poursuivent.

4. Dans la lutte contre le blanchiment et l'utilisation
du système financier par les réseaux criminels, l'exem-
plarité de l'Europe doit être sans faille même si l'effica-
cité de son action dépend aussi de la prise de cons-
cience et du soutien de l'ensemble des pays développés.

5. La persistance de mécanismes juridiques qui en-
tretiennent l'opacité des transactions financières, l'uti-
lisation des « trous noirs » du système financier inter-
national, les carences de la coopération entre les États
membres de l'Union européenne, ne peuvent plus être
tolérés.

6. L'Union européenne n'est toutefois pas restée inac-
tive puisqu'elle a actualisé la directive contre le blan-
chiment et qu'elle a constamment travaillé à renforcer
l'Europe policière et judiciaire qui demeure en retard
par rapport à l'Europe économique et monétaire.

7. Het onlangs bereikte politieke akkoord over het Europees aanhoudingsbevel, zou de doeltreffendheid van de strijd tegen het terrorisme en de financiële misdaad moeten vergroten, mits snel toegepast.

8. In een verbreed kader, heeft de Financiële actiegroep tegen het witwassen van kapitaal de analyses van het fenomeen verfijnd en de criteria gedefinieerd ter identificatie van die landen en gebieden die niet tot samenwerking bereid zijn of ter opsporing van de lacunes in de voorzieningen van wel bereidwillige landen.

9. De nationale parlementen, verkozen volgens het algemeen kiesrecht, moeten noodzakelijkerwijze de harmonisatie van de wetgevingen en de samenwerking tussen de lidstaten van de Europese Unie bewerkstelligen en oriënteren, in naleving van de bepalingen van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, als ook met respect voor de verschillen van de nationale rechtstelsels.

10. Na een debat waar vele Europese deskundigen, parlementariërs, academici en vakmensen, aan deel hebben genomen, heeft de Conferentie van parlementen van de Europese Unie vier thema's verkozen en een aantal voorstellen voor concrete maatregelen gedaan ter verbetering van de doeltreffendheid van de strijd tegen het witwassen van geld.

10bis. De Conferentie van de Parlementen van de Europese Unie tegen het witwassen heeft besloten regelmatig bijeen te komen om aan de maatregelen die zij voorgesteld heeft tijdens haar oprichtingssessie, gevolg te kunnen geven en deze aan te passen.

THEMA NR. 1 : DE TRANSPARANTIE VAN KAPITAALBEWEGINGEN

11. Een efficiënte strijd tegen het witwassen en de financiële misdaad vereist dat men eerder verrichte kapitaalbewegingen kan natrekken. De traceerbaarheid van de handelingen en de opdrachtgevers is dus een eerste vereiste maar zij stuit op een aantal obstakels, waaronder :

12. de ondoorzichtigheid van sommige juridische eenheden (trusts, firma's, stichtingen, commanditaire vennootschappen) en de anonieme nummerrekening.

13. ontoegankelijkheid voor onderzoeker tot de verschillende beroepsgeheimen waaronder het bankgeheim.

7. L'accord politique récent sur le mandat d'arrêt européen devrait aussi permettre d'accroître l'efficacité de la lutte contre le terrorisme et la délinquance financière, sous réserve d'une application rapide.

8. Dans un cadre élargi, le Groupe d'action financière sur le blanchiment de capitaux, a affiné les analyses du phénomène et a défini les critères permettant d'identifier les pays et territoires non coopératifs ou les lacunes des dispositifs des pays coopératifs.

9. Issus du suffrage universel, les parlements nationaux doivent nécessairement contribuer à orienter et stimuler l'harmonisation des législations et la coopération des États membres de l'Union européenne dans le respect des dispositions de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales et des différences des systèmes juridiques nationaux.

10. Au terme d'un débat associant de nombreux experts européens, parlementaires mais aussi universitaires ou praticiens, la Conférence des parlements de l'Union européenne a privilégié quatre thèmes de travail et formulé des propositions de mesures concrètes tendant à améliorer l'efficacité de la lutte contre le blanchiment.

10bis. Afin d'assurer le suivi et l'actualisation des mesures qu'elle a préconisées lors de sa session constitutive, la Conférence des Parlements de l'Union européenne contre le blanchiment a convenu de se réunir périodiquement.

THÈME N° 1 : LA TRANSPARENCE DES MOUVEMENTS DE CAPITAUX

11. Une lutte efficace contre le blanchiment et la délinquance financière impose de pouvoir reconstituer l'historique des mouvements de capitaux. La traçabilité des opérations et des donneurs d'ordre est donc un objectif prioritaire mais elle se heurte à plusieurs obstacles, parmi lesquels :

12. l'opacité de certaines entités juridiques (fiducies, établissements, fondations, sociétés en commandite) et des comptes anonymes ;

13. l'opposabilité aux enquêteurs de différents secrets professionnels dont le secret bancaire ;

14 het functioneren van bepaalde internationale financiële diensten (storten van geld, clearing, overschrijvingen tussen banken), waarbij het niet altijd mogelijk is de opdrachtgever te identificeren.

Voorstellen :

15. Systematische melding bij de financiële inlichtingendienst voorzien bij operaties met fiduciaire of aanverwante geldmiddelen, in geval dat de economisch rechthebbende niet geïdentificeerd kan worden.

16. Reglementeren van de vorm van trusts (gestandaardiseerde documentatie, verbod op verdachte clausules).

17. De verplichting voorzien om alle trusts op te nemen op een centraal register en de begunstigten te identificeren.

18. Harmoniseren van de procedures ter opheffing van de beroepsgeheimen.

19. De financiële inlichtingendiensten moeten algemene toegang krijgen tot de informatie waar de financiële instellingen over beschikken.

20. Oprichten van een centraal register van bankrekeningen

21. Het, op wereldniveau, standaardiseren van de identificatie van de opdrachtgever bij internationale financiële opdrachten (geldstortingen, clearing, overschrijvingen tussen banken).

22 Bij financiële transacties per Internet moet de identificatie van de opdrachtgever door de toegangverlener worden voorzien.

THEMA N°2 : SANCTIES TEGEN LANDEN EN GEBIEDEN DIE NIET MEEWERKEN.

23 De identificatie van de landen en gebieden die geen medewerking verlenen valt onder de bevoegdheid van de Financiële actiegroep tegen witwassen van kapitaal (GAFI) wiens 40 aanbevelingen de internationale referentienorm vormen. Deze procedure moet een objectieve evaluatie garanderen.

24 Het opleggen en uitvoeren van sancties wordt momenteel door de Staten gedaan. Een gecoördineerde actie van de Europese Unie op dit gebied kan de doeltreffendheid van de sancties alleen maar vergroten.

14. le fonctionnement de certains services financiers internationaux (remise de fonds, compensation, virements interbancaires) qui ne permet pas toujours d'identifier le donneur d'ordre.

Propositions :

15. Prévoir une déclaration systématique auprès de l'unité du renseignement financier des opérations menées avec des fonds fiduciaires ou assimilés, en cas d'impossibilité d'identifier l'ayantdroit économique.

16. Réglementer la forme des fiducies (documentation normalisée, interdiction de clauses « suspectes »).

17. Prévoir l'obligation d'inscription des fiducies sur un registre central ainsi que l'identification des bénéficiaires.

18. Harmoniser les procédures de levée des secrets professionnels.

19. Généraliser l'accès des unités du renseignement financier aux informations détenues par les organismes financiers.

20. Créer un registre central des comptes bancaires.

21. Normaliser, au niveau mondial, l'identification du donneur d'ordre dans les messages financiers internationaux (remise de fonds, compensation, virements interbancaires).

22. Prévoir l'identification par les fournisseurs d'accès des auteurs de transactions financières sur Internet.

THÈME N° 2 : LES SANCTIONS CONTRE LES PAYS ET TERRITOIRES NON COOPÉRATIFS.

23. L'identification des pays et territoires non coopératifs dans la lutte contre le blanchiment relève du Groupe d'action financière sur le blanchiment de capitaux (GAFI) dont les 40 recommandations constituent le standard international de référence. Ce processus doit garantir une évaluation objective.

24. La détermination et l'application des sanctions dépendent actuellement des États. Une action coordonnée de l'Union européenne dans ce domaine ne peut que renforcer l'efficacité de ces sanctions.

Voorstellen :

25. Het versterken van de plicht die de financiële instanties dragen om de economisch rechthebbende te identificeren voor dat er betrekkingen worden aangegaan met particulieren of instellingen uit deze landen en gebieden.

26. Versterken van de meldingsmechanismen of een systematische melding voorzien bij de financiële inlichtingendienst ingeval van financiële transacties met deze landen of gebieden.

27. Versterken van prudentiële ratio van toepassing op financiële transacties met deze landen en gebieden.

28. Voorwaarden opleggen aan, beperken, extra belasten of verbieden van transacties met particulieren of instellingen gevestigd in deze landen of gebieden.

29. Verbod op het openen van filialen, bijkantoren of vertegenwoordigingen door instellingen van de lidstaten van de Europese Unie in deze landen of gebieden of om aldaar correspondenten rekeningen te openen.

30. Verbod aan die financiële instellingen waarvan de hoofdzetel gevestigd is in deze landen of gebieden om filialen, bijkantoren of vertegenwoordigingen te openen in de Europese Unie, of om er correspondenten rekeningen te houden.

THEMA NR. 3 : JUSTITIËLE, POLITIËLE EN BESTUURLIJKE SAMENWERKING.

31. De strijd tegen het witwassen van geld, en de financiële misdaad vereist noodzakelijker wijze een justitiële, politieke en bestuurlijke samenwerking aangezien deze vorm van misdaad volstrekt wereldomvattend wordt.

32. Geldwitwaspraktijken zijn gebaseerd op economische en financiële constructies die grensoverschrijdend zijn.

33. De Egmont-groep heeft de basis gelegd voor een bestuurlijke samenwerking tussen de financiële inlichtingendiensten, en de oprichting van het Europees Bureau voor Fraude Bestrijding biedt een eerst Europees antwoord. Desondanks is de politieke en justitiële samenwerking minder ver gevorderd.

Propositions :

25. Renforcer les obligations d'identification de l'ayant-droit économique par les organismes financiers avant l'établissement de relations avec des particuliers ou entités de ces pays et territoires.

26. Renforcer les mécanismes de déclaration ou prévoir une déclaration systématique auprès de l'unité du renseignement financier des opérations financières avec ces pays et territoires.

27. Renforcer les ratios prudentiels applicables aux opérations financières menées avec ces pays et territoires.

28. Assortir de conditions, restreindre, surtaxer ou interdire les opérations avec des particuliers ou entités situés dans ces pays et territoires.

29. Interdire aux établissements des pays membres de l'Union européenne d'ouvrir des filiales, succursales ou bureaux de représentation dans ces pays ou territoires ou d'y détenir des comptes de correspondants.

30. Interdire aux établissements financiers dont le siège social est implanté dans ces pays et territoires d'ouvrir des filiales, succursales ou bureaux de représentation dans l'Union européenne ou d'y tenir des comptes de correspondants.

THÈME N° 3 : LA COOPÉRATION JUDICIAIRE, POLICIÈRE ET ADMINISTRATIVE.

31. La lutte contre le blanchiment et la délinquance financière passe nécessairement par la coopération transfrontalière, judiciaire, policière et administrative en raison de l'internationalisation systématique de ce type de délinquance.

32. Le blanchiment repose sur des montages économiques et financiers qui franchissent les frontières.

33. Le groupe Egmont a jeté les bases de la coopération entre les unités du renseignement financier et la création de l'Office européen de lutte antifraude a apporté une première réponse communautaire. Néanmoins, la coopération policière et judiciaire demeure moins avancée.

34 Om deze samenwerking te verbeteren hebben verscheidene internationale instanties (VN, OESO, Raad van Europa, Europese Unie) de Staten conventies ter ondertekening voorgelegd. Naast de noodzakelijke ratificatie van deze teksten, die vaak vergezeld gaan met uitzonderingen, is hun toepassing niet optimaal.

35 De Europese Unie heeft zich regelmatig ingezet voor een dergelijke samenwerking. In die geest, heeft de Europese Raad van Tampere juist de oprichting van Eurojust aangekondigd. Op de zelfde wijze, is het onlangs bereikte akkoord over het Europees aanhoudingsbevel een belangrijke etappe die in de komende jaren moet worden versterkt.

Voorstellen :

36. Versterken van de uitwisseling van informatie tussen de financiële inlichtingendiensten.

37. Ratificeren, toepassen en versterken van de coherentie van de internationale conventies ter vereenvoudiging van de justitiële samenwerking, en ter bestrijding van het witwassen en van de criminele organisaties.

38. Harmoniseren van aanklachten inzake financiële misdaad.

39. Instellen van het verdelen van de bewijslast van de criminele oorsprong van kapitaal, in naleving van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

40. Harmoniseren van de strafrechtelijke sancties door met name de voorkeur te geven aan inbeslagneming van de inkomsten van de misdaad en het witwasinstrument.

41. Wederzijds erkennen van besluiten tot blokkering, inbeslagneming en verbeurdverklaring van onrechtmatig verkregen goed en tussen de Staten een verdeelmechanisme voorzien voor goederen die verbeurdverklaard zijn na internationale samenwerking.

42. Zorgdragen voor een snelle toepassing van het Europees aanhoudingsbevel, met name wat betreft de financiële misdaad.

43. Versterken van de operationele aard van Eurojust, door het mogelijk te maken om, naast de informatie-uitwisseling, de bevoegde nationale autoriteiten te ver-

34. Plusieurs instances internationales (ONU, OCDE, Conseil de l'Europe, Union Européenne) ont proposé à la signature des États des conventions destinées à améliorer cette coopération. Au-delà de la nécessaire ratification de ces textes, leur application, souvent assortie de réserves, n'est pas optimale.

35. L'Union européenne s'est régulièrement attachée à promouvoir cette coopération. Dans cet esprit, après la création d'Europol qui a jeté les bases de la coopération policière, le Conseil européen de Tampere a notamment annoncé la création d'Eurojust confirmée par le Conseil européen de Nice. De même, l'accord politique récent sur le mandat d'arrêt européen est une étape importante qui doit être consolidée dans les prochaines années.

Propositions :

36. Développer les échanges d'information entre les unités du renseignement financier.

37. Ratifier, appliquer et renforcer la cohérence des conventions internationales destinées à faciliter la coopération judiciaire et à lutter contre le blanchiment et les organisations criminelles.

38. Harmoniser les incriminations en matière de délinquance financière.

39. Instituer un partage de la charge de la preuve de l'origine criminelle des capitaux, dans le respect de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales.

40. Harmoniser les sanctions pénales en privilégiant notamment la confiscation du produit du délit et de l'instrument du blanchiment.

41. Reconnaître mutuellement les décisions de gel, saisie et confiscation des avoirs illicites et prévoir un mécanisme de partage entre les États des avoirs confisqués à l'issue d'une coopération internationale.

42. Veiller à l'application rapide du mandat d'arrêt européen, notamment en matière de délinquance financière.

43. Consolider le caractère opérationnel d'Eurojust en lui permettant, au-delà de l'échange d'information, de demander aux autorités nationales compétentes de

zoeken vervolgingen in te zetten en uit te voeren, hen bij te staan in deze en onderzoeken te coördineren.

THEMA NR.° 4 : PRUDENTIËLE REGELS.

44. De wereldomvattende deregulering van de kapitaalmarkten heeft de preventie van het witwassen en de financiële misdaad bemoeilijkt, met name door de groei en de versnelling van het internationaal financieel verkeer wat daar uit voortvloeit. De financiële globalisatie is gepaard gegaan met steeds meer geperfectioneerde technieken en beroepen waardoor een versterking van de prudentiële normen en deontologische verplichtingen van de markten nodig is.

45. Deze uitbreiding van de controle en van de financiële regelgeving zou het geheel van financiële en juridische dienstverleners, als ook de internationale netwerken moeten betreffen, of deze nauw traditioneel of informeel (van het 'Hawala' type) zijn, of daarentegen, juist zeer geïntegreerd zijn op de internationale kapitaalmarkt (geldstortingen, clearing, en overschrijvingen tussen banken).

Voorstellen :

46. Beperken van kontante betalingen boven een bepaald bedrag

47. De regelgevende autoriteit voor financiële diensten moet een verplichte vergunning instellen voor :

48. Makelaars die deel uit maken van een netwerk van geld of waardepapieren transfers, hierbij inbegrepen de traditionele, informele of parallelle netwerken ;

49. Makelaars in het oprichten van vennootschappen ;

50. Wisselkantoren ;

51. Financiële bemiddelaars die werken via Internet.

52. Indien nodig moet op internationaal vlak, de prudentiële controle en de regelgeving versterkt worden wat betreft de activiteiten van de clearingmaatschappijen en die ondernemingen die zich bezig houden met de uitbetaling en afgifte van geld en waardepapieren.

53. Die beroepen die hun toezichthoudende verplichtingen kennelijk niet nakomen moeten strafrechtelijke sancties opgelegd kunnen krijgen.

déclencher et d'exercer des poursuites, de les assister dans ce cadre et de coordonner les enquêtes.

THÈME N° 4 : LES RÈGLES PRUDENTIELLES.

44. La dérégulation mondiale des marchés de capitaux a compliqué la prévention du blanchiment et de la délinquance financière, notamment en raison de l'accélération et de la croissance des flux financiers internationaux qu'elle a générées. La sophistication des techniques et des métiers qui a accompagné la globalisation financière nécessite un renforcement des normes prudentielles et des obligations déontologiques des marchés.

45. Cet élargissement du contrôle et de la régulation financière devrait porter sur l'ensemble des prestataires de services financiers ou juridiques mais aussi sur les réseaux internationaux, qu'ils soient traditionnels et informels (de type « Hawala ») ou, au contraire, très intégrés aux marchés internationaux de capitaux (remise de fonds, compensation, virements interbancaires).

Propositions :

46. Limiter les paiements en espèces au-delà d'un certain montant.

47. Prévoir l'agrément obligatoire auprès de l'autorité de régulation des services financiers :

48. des agents appartenant à un réseau de transfert de fonds ou de valeurs, y compris les réseaux traditionnels, informels ou parallèles ;

49. des agents de création de sociétés ;

50. des bureaux de change ;

51. des intermédiaires financiers actifs sur Internet.

52. Renforcer le contrôle prudentiel et la régulation, au besoin sur un plan international, des activités des sociétés de compensation et de règlement-livraison de fonds et de titres.

53. Assortir de sanctions pénales le manquement manifeste à leurs obligations de vigilance des professions qui y sont soumises.